

ANALÝZA EKONOMICKÝCH CYKLŮ A FAKTORŮ KONKURENCESCHOPNOSTI VYBRANÝCH SKANDINÁVSKÝCH EKONOMIK

Filip Jakub

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav ekonomie

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Filip Jakub**
Osobní číslo: **M18279**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management a ekonomika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Analýza ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Proveďte literární rešerši zdrojů k problematice ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik.

II. Praktická část

- Analyzujte vývoj ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik.
- Navrhněte strukturu doporučení pro zlepšení ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ARNOLD, Roger A. Macroeconomics. Thirteenth edition. Australia: Cengage, 2019, 579 s. ISBN 9781337617390.
CZESANÝ, Slavoj a Zdenka JOHNSON. Ekonomický cyklus, hospodářská politika a bohatství zemí. V Praze: Oeconomica, 2012, 235 s. ISBN 9788024518633.
JONES, Charles I. Macroeconomics. New York: W.W. Norton & Company, 2021, 656 s. ISBN 978-0-393-41733-3.
SCHILLER, Bradley R. a Karen GEBHARDT. Essentials of economics. Eleventh edition. New York: McGraw-Hill Education, 2020, 387 s. ISBN 978-1-260-22533-4.
SOUKUP, Jindřich et al. Makroekonomie. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Management Press, 2018, 535 s. ISBN 9788072615377.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Mikeska, Ph.D.**
Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: **15. ledna 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **18. května 2021**

L.S.

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

Ing. Kamil Dobeš, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení:

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je analýza ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik. Podkladem pro analýzy, konkrétně SWOT, PEST a magického čtyřúhelníku byla použita data z oficiálních pramenů jednotlivých států, či mezinárodních organizací, jako např. World Bank. Jednotlivé státy byly podrobeny analýze základních politicko-právních, ekonomických, sociálních, technologických faktorů a faktorů prostředí. Práce dále obsahuje informace z počátku celosvětové pandemické krize způsobené onemocněním Covid-19.

Na základě provedených analýz konkurenceschopnosti států Skandinávie byly formulovány doporučení pro zvýšení konkurenceschopnosti vybraných ekonomik. Mezi hlavní doporučení patří cílená pomoc postiženým sektorům zasaženým pandemickou krizí, investic do ekologie a moderních průmyslových technologií. Švédská ekonomika je v ohledu největší, norská a dánská ekonomika značně efektivní, islandská ekonomika je náchylná na probíhající krizi a finská pro udržení konkurenceschopnosti musí dokončit diverzifikaci svého hospodářství.

Klíčová slova: makroekonomická analýza, SWOT analýza, PEST analýza, magický čtyřúhelník, konkurenceschopnost, Skandinávie, Island, Norsko, Švédsko, Dánsko, Finsko, covid-19

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to analyse business cycles and competitiveness factors of selected Scandinavian economies. The basis for the analyses, namely SWOT, PEST and Magic Quadrilateral, was the data used from official national sources or international organisations such as the World Bank. The individual countries were subjected to an analysis of basic political, economic, social, technological and environmental factors. The work also includes information from the beginning of the global pandemic crisis caused by the Covid- 19 disease.

Based on the analyses of the competitiveness of the Scandinavian countries, recommendations for improving the competitiveness of the selected economies have been formulated. My main recommendations include targeted assistance to the sectors affected by the pandemic crisis, investments in ecology and modern industrial technologies. The Swedish economy is the largest in the respect, the Norwegian and Danish economies are quite efficient, the Icelandic economy is vulnerable to the ongoing crisis and the Finnish economy needs to complete the diversification of its economy to remain competitive.

Keywords: macroeconomic analysis, SWOT analysis, PEST analysis, magic quadrilateral, competitiveness, Scandinavia, Iceland, Norway, Sweden, Denmark, Finland, covid-19

Rád bych poděkoval panu Ing. Martinovi Mikeskovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vstřícný přístup při vypracování mé bakalářské práce. Mé poděkování patří též rodině za pomoc a pochopení během studia zvláště pak mé sestře Mgr. Žanetě Jakubové. Za morální a laskavou pomoc děkuji Lence Krásové.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ZÁKLADNÍ MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE.....	13
2 FAKTORY KONKURENCESCHOPNOSTI.....	15
2.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	16
2.1.1 Vývoj hrubého domácího produktu	17
2.2 CENOVÁ HLADINA	18
2.3 PLATEBNÍ BILANCE.....	20
2.4 INFLACE	21
2.5 NEZAMĚSTNANOST.....	23
2.6 EKONOMICKÝ RŮST	24
2.6.1 Inflační mezera.....	25
2.6.2 Vliv HDP.....	25
2.6.3 Hospodářský cyklus	26
2.6.4 Další faktory ovlivňující růst	26
2.6.5 Daně	27
2.7 EKONOMICKÁ ROVNOVÁHA.....	27
2.7.1 Agregátní poptávka	28
2.7.2 Agregátní nabídka	28
2.8 STÁTNÍ DLUH.....	28
2.9 PRŮMĚRNÁ MZDA.....	29
2.10 EKONOMICKÁ PROSPERITA	29
3 ANALÝZY A SROVNÁNÍ.....	30
3.1 SWOT ANALÝZA	30
3.2 PEST ANALÝZA	32
3.3 MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	36
4 ANALÝZA VYBRANÝCH SKANDINÁVSKÝCH EKONOMIK	37
4.1 SROVNÁNÍ EKONOMICKÉHO VÝKONU VYBRANÝCH EKONOMIK DLE HDP	37
4.2 SROVNÁNÍ EKONOMICKÉHO VÝKONU VYBRANÝCH EKONOMIK DLE PARITY KUPNÍ SÍLY (PPP)	41
4.3 SROVNÁNÍ EKONOMICKÉHO VÝKONU VYBRANÝCH EKONOMIK DLE MAGICKÉHO ČTYŘÚHELNÍKU	42
4.3.1 Míra inflace	43
4.3.2 Nezaměstnanost.....	44
4.3.3 Platební bilance	45

4.4	FAKTORY KONKURENCESCHOPNOSTI VYBRANÝCH EKONOMIK	48
4.4.1	Investice	48
4.4.2	Pracovní síla	49
4.4.3	Produktivita práce	52
4.5	DALŠÍ MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	53
4.5.1	Státní dluh	54
4.5.2	Úrokové sazby	54
4.5.3	Výdaje na výzkum a vývoj	55
4.6	ANALÝZA EKONOMIKY ISLANDU	56
4.6.1	PEST analýza Islandu	57
4.6.2	SWOT analýza Islandu	59
4.6.3	Magický čtyřúhelník Islandu	60
4.7	ANALÝZA EKONOMIKY NORSKA	62
4.7.1	PEST analýza Norska	62
4.7.2	SWOT analýza Norska	63
4.7.3	Magický čtyřúhelník Norska	64
4.8	ANALÝZA EKONOMIKY ŠVÉDSKA	65
4.8.1	PEST analýza Švédska	66
4.8.2	SWOT analýza Švédska	67
4.8.3	Magický čtyřúhelník Švédska	68
4.9	ANALÝZA EKONOMIKY DÁNSKA	69
4.9.1	PEST analýza Dánska	70
4.9.2	SWOT analýza Dánska	71
4.9.3	Magický čtyřúhelník Dánska	73
4.10	ANALÝZA EKONOMIKY FINSKA	73
4.10.1	PEST analýza Finska	74
4.10.2	SWOT analýza Finska	75
4.10.3	Magický čtyřúhelník Finska	76
4.11	DOPAD COVIDU-19 NA SOUČASNOU KONKURENCESCHOPNOST	78
4.11.1	Island	78
4.11.2	Norsko	78
4.11.3	Švédsko	79
4.11.4	Dánsko	80
4.11.5	Finsko	80
5	NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ EKONOMICKÝCH CYKLŮ A FAKTORŮ KONKURENCESCHOPNOSTI SKANDINÁVSKÝCH EKONOMIK.....	82
5.1	ISLAND	82
5.2	NORSKO	83
5.3	ŠVÉDSKO	83
5.4	DÁNSKO	84
5.5	FINSKO	84

ZÁVĚR	86
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	87
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	88
SEZNAM OBRÁZKŮ	93
SEZNAM TABULEK.....	94
SEZNAM GRAFŮ	95

ÚVOD

Předložená bakalářská práce *Analýza ekonomických cyklů a faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik* si klade za cíl analyzovat vybrané makroekonomické ukazatele a faktory ovlivňující konkurenceschopnost vybraných skandinávských ekonomik.

Na základě provedených analýz ukazatelů Magického čtyřúhelníku, SWOT a PEST analýz bude vyhodnocena konkurenceschopnost ekonomik Islandu, Norska, Švédska, Dánska a Finska z období posledních dekad a současnosti. Na základě provedených analýz budou vytvořeny doporučení pro udržení a rozvoj konkurenčních výhod zkoumaných ekonomik. V potaz budou brány rovněž politicko-právní faktory, ekonomické faktory, sociální faktory, technologické faktory a faktory prostředí a ekologie ovlivňující bezprostředně konkurenceschopnost ekonomiky.

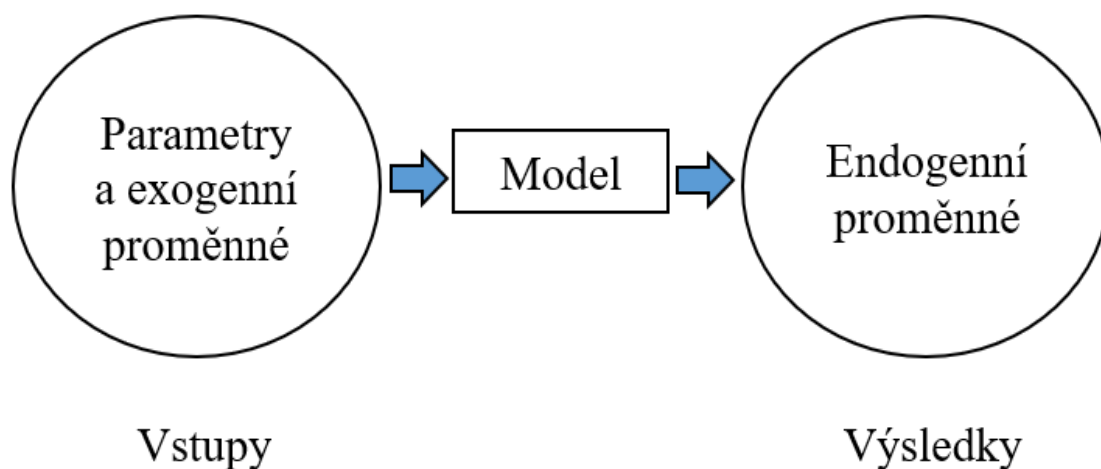
Dále bude zkoumán vývoj konkurenceschopnosti ekonomiky zasažených současnou vlnou pandemické krize a zaměřím se zejména na reakci států Skandinávie na tuto novou světovou výzvu z hlediska přijatých opatření a ekonomické predikce do nejbližší doby.

Na závěr komplexně zhodnotím získaná makroekonomická data, které jsem podrobil analýzám a navrhnou možnosti pro jednotlivé státy doporučení, která povedou k udržení faktorů konkurenceschopnosti a případně ke zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky jako celku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE

Makroekonomie, jakožto vědní disciplína se zabývá součinností lidí a firem v určitém regionu či státu z hlediska jejich interakce na trzích a tím určuje celkovou ekonomickou aktivitu těchto oblastí. Pro věrohodnou studii, makroekonomie využívá makroekonomické ukazatele, a to včetně následujícího systému. Nejprve je zapotřebí dokumentovat fakta, díky kterým si vytvoří model. Předpovědi tohoto modelu se porovnají s původními fakty, které nakonec model využije pro vznik dalších předpovědí. (1)

Obrázek 1 - Struktura ekonomických modelů (1)

Mezi základní makroekonomické ukazatele patří hrubý domácí produkt (HDP), platební bilance, inflace a nezaměstnanost. Tyto ukazatele pomáhají vytvořit věrohodný pohled na stav ekonomiky, díky kterému lze dosažené výsledky okomentovat a následně vytvořit predikci na příští období. (1) Mezi další často zmiňované ekonomické pojmy patří zboží. Jedná se o cokoliv, co člověku přináší uspokojení či užitek. Ekonomické rozdělení zdrojů se zasazuje do čtyř kategorií: práce (fyzické a duševní schopnosti přispívající výrobnímu procesu), půda (přírodní zdroje), kapitál (již vyrobené zboží sloužící jako vstupy do další výroby a procesu) a podnikání (schopnost určitých jedinců využívat půdu, práci a kapitál k výrobě dalšího zboží). Jeden z nejznámějších ekonomických pojmů vychází z latinských slov *Ceteris paribus* neboli „Za jinak nezměněných podmínek“. Tento pojem se v teoretické rovině označuje jako stav, který považujeme za adekvátní mezi dvěma proměnnými. Mnohé tyto pojmy nalezneme především v ekonomických teoriích, které vytvářejí ekonomové za účelem vysvětlení a předpovědění událostí. Teorie vnímáme jako abstrakt, nikoliv jako popis reálného světa. Tyto teorie dělíme na pozitivní ekonomii, která

vysvětluje skutečný stav a normativní ekonomii, která řeší, jak by ekonomika měla v ideálním případě vypadat. Dalším rozdělením je mikroekonomie a makroekonomie. (2)

Celkový obraz na ekonomiku nám poskytuje makroekonomie, která se snaží pochopit a zlepšit výkonnost ekonomiky jako celku. Předmět zkoumání je zaměstnanost, inflace, ekonomický růst a další. Mikroekonomie se zabývá dílčími částmi ekonomiky a jednotlivými subjekty jako jsou firmy, jednotlivci či vládní záležitosti. (3)

2 FAKTORY KONKURENCESCHOPNOSTI

Konkurenceschopnost značí schopnost či snahu subjektu na trhu získávat výhody před ostatními subjekty v daném odvětví v dlouhodobém časovém úseku s cílem růstu. Růst ovlivňují faktory, mezi které řadíme extenzivní – objem kapitálu, půdu a práci; intenzivní – což představuje produktivitu výrobních faktorů. Tyto faktory růstu ovlivňuje ekonomické prostředí, a to zejména mikroekonomické prostředí, instituce, makroekonomické prostředí, do které zasadíme hospodářskou politiku a vnější faktory.

Základní motivací je zvyšování zisku a snižování nákladů. Konkurence je skvělá motivace pro výrobce, aby rychle dokázali reagovat na požadavky spotřebitelů a hledali další možnosti zefektivnění výrobních prostředků. Limitu konkurenceschopné ceny a zmenšování zisku je dosaženo v případě, kdy je cena snížena na úroveň minimálních průměrných nákladů. Firma, která je konkurenceschopná maximalizuje zisk při takové míře produkce, kdy se cena rovná mezním nákladům. Toto představuje firmu v krátkodobé rovnováze. (3)

Oblastí, ve které můžeme srovnávat konkurenceschopnost je celá řada. Pokud uvažujeme na rovině státních ekonomik, jimiž se zabývá tato bakalářská práce, řadíme zde především základní makroekonomické ukazatele a to HDP, inflaci, platební bilanci a nezaměstnanost. Dále schopnost konkurence můžeme porovnávat v oblasti pracovní síly a kapitálu a sociální oblasti.

Zdrojem konkurenceschopnosti je konkurenční výhoda. Tato výhoda může v praxi znamenat určité vlastnictví, výkonnost či technologie a další prvky. Jako příklad můžeme použít výrobce osobních automobilů. Na jedné straně máme značky, které chrlí ze svých závodů tisíce aut každý den s celkově nízkou cenou a na druhé straně můžeme pozorovat automobilky, které za jeden den vyprodukují sotva desítky nebo stovky aut, jejich cenovka je však mnohonásobně vyšší. Firmy i státy, aby přežili na mezinárodních trzích musejí vytvářet jakési strategie, podle svých možností, schopností a cílů. Při této příležitosti můžeme rozdělit konkurenceschopnost na dílčí stádia.

Konkurenční výhoda založená na efektivnosti, která v sobě nese prvky jak cenové, tak i nákladové konkurenceschopnosti je založená především na efektivních výrobních procesech. Dále známe kvalitativní typ konkurenční výhody, kde uvažujeme o inovacích, které nám udávají možnosti v rozvoji dlouhodobého růstu. Inovace by se měla stát středobodem jakéhokoliv subjektu vstupujícího na kapitálový trh.

Dalším typem již oddělovaný od inovativní konkurenceschopnosti je kreativní konkurenceschopnost. Na konkurenceschopnost se můžeme dívat z dvou hledisek časového intervalu. Pokud se zaměříme na krátkodobý úsek, jako skutečnost přichází především zvolená strategie firmy či státu. Z dlouhodobého hlediska můžeme sledovat udržitelnost hospodářských procesů.

Dále konkurenceschopnost dělíme na konkurenceschopnost podniku, tedy firem a konkurenci v odvětví, konkurenceschopnost systému a hovoříme o jakémsi souboru subjektů, které jsou koordinovány se společnými pravidly k společným cílům.

Konečně, makroekonomická konkurenceschopnost, kdy předmětem je makroekonomická úroveň nadnárodních celků a jednotlivých států. Konkurenceschopnost a její hodnocení se s časem liší, v dnešním světě 21. století je velký důraz při hodnocení vkládán do velikosti životní úrovně a ekologických faktorů, a to zejména v oblasti národní konkurenceschopnosti. V dřívějších dobách jsme mohli pozorovat prosté zisky, dominantní postavení a další faktory převážně materiálního a ziskového charakteru.

Mezi další význačné veličiny pro komparaci slouží obchodní bilance, zahraniční obchod, cenové a nákladové indikátory a nejrůznější mix od alokace státu či firmy, právní systém, demografické změny, vzdělání, ekonomickou svobodu, regulaci na trhu práce, zásobu kapitálu, migrace, korupce, monetární politiku, fiskální politiku přes sociální odpovědnost až po politickou situaci a členství v mezinárodních a národních organizacích. Možnosti srovnání jsou opravdu široké a s přibývajícím časem se jejich počet neustále navyšuje. (4,5)

Pro potřeby této bakalářské práce nám postačí následující základní faktory konkurenceschopnosti.

2.1 Hrubý domácí produkt

Jedná se zřejmě o nejdůležitější měřítko stavu ekonomiky, tedy tržní hodnotu konečného zboží a služeb, které byly vyprodukované v ekonomice za určité období. Jinými slovy můžeme označit, že hrubý domácí produkt se rovná jak produkci, tak i výdajům a důchodu ve sledovaném období. (1) Pro výpočet HDP známe 3 základní metody, výdajová, důchodová a výrobní. Potřebné data se čerpají z tzv. systému národního účetnictví, jenž poskytuje informace o vývoji ekonomiky. (6)

Základní výpočet HDP probíhá pomocí tzv. vývojové metody:

$$Y = C + I + G + NX$$

$Y = \text{HDP}$, $C = \text{spotřeba}$, $I = \text{investice}$, $G = \text{vládní výdaje}$, $NX = \text{rozdíl mezi exportem a importem}$.

Výdajová metoda zahrnuje tři základní parametry, kterými jsou: výdaje na konečnou spotřebu s tvorbou hrubého kapitálu a salda¹ zahraničního obchodu. (4) Výsledek hrubého domácího produktu je počítán na jednoho obyvatele tím, že se podělí počtem obyvatel státu a je uváděn v amerických dolarech. HDP v sobě nezahrnuje směnné a pro vlastní spotřebu produkováné zboží a služby společně s imputovaným nájemným a transfery. Nominální HDP vypovídá o hodnotě hrubého domácího produktu měřeného v běžných cenách na časovém horizontu daného roku. Reálné HDP v sobě zahrnuje vypočet nominálu ve dvou různých letech. Důsledkem je, že reálné HDP odráží především změny skutečné výroby, nežli změnu cen. (1)

Výrobní metoda sčítá hrubou přidanou hodnotu, a to včetně odpisů s nepřímými daněmi, které jsou zmenšené o dotace. Přidanou hodnotu samotnou získáme rozdílem celkové produkce a mezispotřebou neboli meziproduktem.

Třetí metodou zůstává důchodová metoda, která je vyjádřena jako součet důchodů z vlastnictví výrobních faktorů. Mezi tyto faktory řadíme mzdy, renty, úroky a zisky s nepřímými daněmi snížené o dotace.

2.1.1 Vývoj hrubého domácího produktu

HDP musí v současnosti brát v úvahu trend posledních desítek a jednotlivých let. Počet odpracovaných hodin v jednotlivých zemích se začíná velmi měnit, přestože mají mnohé státy podobně rozvinutou ekonomiku. Kupříkladu zaměstnanci ve Spojených státech amerických pracují v průměru delší dobu než Evropané. Tento fakt se potom odráží ve výsledcích HDP. (1,2)

Hrubý domácí produkt je vyjadřován v kupních (tržních) cenách, které zahrnují i nepřímé daně, tedy spotřební daně a DPH². V případě, že je HDP vyjádřeno pro daný rok v tržních cenách toho stejného roku, jedná se o tzv. nominální HDP, jehož zkratkou je HDP_{b.c.} Na druhou stranu reálné HDP (HDP_{s.c.}) rozumíme jako eliminaci změny cen. Toto HDP je vyjadřováno v tzv. stálých cenách daného základního roku. Rozdíl mezi nominálním

¹ Vyjádření rozdílu mezi součtem kladných a záporných položek za dané období

² Daň z přidané hodnoty

HDP a reálným HDP nám dává tzv. deflátor HDP, který si blíže objasníme v kapitole o cenové hladině. (6)

Ekonomie zná další důležitý ukazatel stojící vedle hrubého domácího produktu, který počítá se saldem prvotních důchodů mezi rezidenty a nerezidenty. Tento ukazatel se nazývá hrubý národní důchod (HND). Uvedené saldo zohledňuje především salda mezd a platů, důchodů z vlastnictví (např. dividendy) mezi nerezidenty a rezidenty. Výpočet hrubého národního důchodu z HDP znamená přičíst důchody rezidentů ze zahraničí a odečíst důchody nerezidentů, které dosáhli v určité zemi. Jinými slovy také tzv. saldo prvotních důchodů, které plyne z platební bilance země. (7)

Bereme-li v úvahu, že se ceny každý rok mění, musí být měřítko HDP upraveno o inflaci. HDP na obyvatele je považováno za základní měřítko životní úrovně. Na druhou stranu HDP měřeno na pracovníka udává naši produktivitu. Zvýšení produktivity vychází ze zlepšení kvality pracovní síly, zvýšené kapitálové investice či výzkumu a lepšímu managementu. (3) Pro správné srovnání HDP jednotlivých zemí je nutný převod na jednu měnu, a právě v tento moment se využívá tzv. parita kupních sil (PPP), která odstraňuje různorodosti v cenových hladinách. PPP znamená, že kupní síly jsou vyrovnané a že za danou částku lze při přepočítání koupit stejně hodnotný koš služeb či statků.

Pojem potenciální produkt objasňujeme jako takovou míru produktu, při které jsou v plném rozsahu využity výrobní faktory. Udržitelnost výše produktu v dlouhodobém horizontu. V krátkém časovém úseku může docházet k tomu, že se skutečný produkt může nacházet pod potenciálním, při nevyužitém potenciálu výrobních zdrojů, tak i nad úroveň potenciálního produktu ve stavu, kdy ekonomika tlačí příliš na své výrobní faktory a dochází k zesílení inflačních roků. Rostoucí potenciální produkt je pojmenován jako ekonomický růst, který bude přiblížen v kapitole 2.6 Ekonomický růst. (7)

2.2 Cenová hladina

Cenovou hladinou rozumíme jako vážený průměr cen a zboží v ekonomice. Úroveň hladiny se samozřejmě zvyšuje, klesá či zůstává neměnná. Směr, kterým se cenová hladina vydává určuje několik faktorů. Inflace způsobí růst cenové hladiny a pokles zapříčiní deflace. Změna hladiny se udávána zejména v procentech při míře inflace. Měření cenové hladiny probíhá skrze tři základní cenové indexy, kterými jsou: deflátor HDP, index spotřebitelských cen (CPI) a index cen výrobců (PPI).

CPI stojí na spotřebním koši, který obsahuje tzv. reprezentanty, tedy služby a výrobky, které mají určitou hodnotu. Složení koše a váha je dána výdaji průměrné domácnosti. Vzorec výpočtu indexu spotřebitelských cen:

$$CPI_t = \frac{\sum \frac{p_t}{p_0} * p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100,$$

kde p_t označuje cenu výrobku nebo služby v období, které je sledováno, p_0 je cena služby či výrobku v základním období a $p_0 q_0$ udávající fixní váhu. Spotřební koš se většinou aktualizuje jedenkrát ročně a přepočítává ceny a sledují i samotný obsah.

Index spotřebitelských cen udává úrovně cenové hladiny vždy pro dané období. Inflaci rozumíme růst této hladiny a je zapotřebí CPI porovnávat za dvě sledovaná období. Míra inflace (π nám určuje procentní změnu cenové hladiny. Vzorec pro míru inflace je:

$$\pi = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} * 100,$$

Kde CPI_t je Index spotřebitelských cen v běžném období a CPI_{t-1} je CPI v období předcházejícím.

CPI je vypočítáváno každý měsíc, a proto ekonomové mají k dispozici aktuální míru inflace rovněž každý měsíc. Ekonomie však zná tři druhy míry inflace. První druh srovnává CPI za posledních dvanáct měsíců s indexem spotřebitelských cen dřívějších dvanácti měsíců. Druhý druh inflace je meziroční míra inflace, který porovnává CPI za určitý měsíc s CPI za stejný měsíc, ale minulého roku. Srovnání CPI daného měsíce s CPI předchozího měsíce je třetí druh a nazývá se meziměsíční míra inflace. (→ podrobněji v kapitole o inflaci) Je potřeba zmínit, že inflace je měřena z tržních cen, avšak nesrovnalosti do výpočtu může vznést úprava nepřímých daní. Centrální banky proto sledují tzv. měnověpolitickou inflaci, která má předcházet dopadům nepřímých daní.

Index cen výrobců (PPI) zahrnuje několik indexů, které sledují cenový vývoj v celém spektru odvětví ekonomiky. Zde patří kupříkladu index cen průmyslových výrobců, index tržních cen a služeb a mnohé další. Principiálně je PPI stejný jako CPI v oblasti zjišťování dat.

Nejkomplexněji interpretuje vývoj cenové hladiny deflátor HDP. Jeho výsledky jsou k dispozici za jednotlivá čtvrtletí a jsou v něm obsaženy veškeré ceny všech statků a služeb, které projdou státním celkem. Hlavní rozdíl s CPI je ten, že deflátor není založen na omezeném koši služeb a statků s jejich fixní váhou. Vzorec deflátoru:

$$\text{deflátor}_{HDP} = \frac{\sum p_t^i q_t^i}{\sum p_0^i q_t^i} * 100,$$

kde 0 je základní období, zatímco t je běžné období, p^i udává cenu i -tého statku a q^i je množství i -tého statku. Můžeme také říci, že pokud vydělíme nominální HDP reálným HDP dostaneme deflátor HDP. (7)

Cenovým stropem rozumíme maximální cenu, která byla stanovená vládou. Pokud je sledovaný cenový strop pod rovnovážnou cenou, vznikají některé účinky. Mezi tyto účinky zařazujeme nedostatek, zařízení bez poměru ceny nebo nákup a prodej za zakázané ceny a vázaný prodej. Obecně platí, že spotřebitelé nemusejí dávat přednost nižším cenovým stropům před vyššími rovnovážnými cenami s vlivem účinků. Jediné, co se dá skutečně potvrdit je, že spotřebitelé upřednostní za podmínek „ceteris paribus“ nižší ceny před vyššími cenami.

Minimální ceny opět nastavuje vláda. Pokud minimální cena převyšuje rovnovážnou, vznikající efekty jsou přebytky a méně směn. Mezi další význačné pojmy patří absolutní cena, která představuje cenu zboží v penězích. Relativní cena zboží je pak cena zboží, z hlediska a ze strany druhého zboží.

Se zvýšením cenové hladiny klesá poptávané množství reálného HDP. (2)

2.3 Platební bilance

Platební bilance je vztah domácí ekonomiky se zahraničím a představuje tokovou veličinu. Stavová veličina pak znamená investiční pozici země vůči zahraničí.

Systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty určité země v daném časovém úseku. Platební bilance zaznamenává finanční transakce, tedy přesuny kapitálu, ale i reálné transakce, rozumějme přesuny služeb a zboží. Její data jsou nám k dispozici jak měsíčně, tak čtvrtletně a ročně. Sestavování bilance vychází z metodiky (BPM6) Mezinárodního měnového fondu.

Platební bilanci tvoří tři základní účty a to: běžný, kapitálový a finanční.

Běžný účet ve své podstatě zahrnuje toky služeb, zboží, primární a druhotné důchody mezi rezidenty a nerezidenty. Dále pak bilance zboží, která udává rozdíl mezi exportem a importem, tedy čistý export. (6) Obchodní deficit je poté označení pro zápornou obchodní bilanci. (3) Bilance služeb značí obchod se službami, kde řadíme dopravu zboží, výdaje turistů, mezinárodní pojištění a další. Bilance prvotních důchodů pak zachycuje převody

důchodů z vlastnictví práce a kapitálu. Zde patří například příjmy z práce nerezidentů, dividendy nebo reinvestované zisky. Poslední je bilance druhotných důchodů, která uvádí daně z příjmů a majetku, platby mezinárodním organizacím, sociální platby a plnění a další.

Kapitálový účet představuje kapitálové transfery, kterými jsou například investiční podpory, odpuštění dluhů, transfery z fondů Evropské unie a další.

Do finančního účtu zahrnujeme transakce, které jsou spojené s vlastnictvím zahraničních aktiv a pasiv. Účet členíme na: přímé zahraniční investice, kde podíl zahraničního investora představuje na základním kapitálu výše alespoň 10 %. Dále pak portfoliové investice znamenají majetkové účasti, které jsou nižší než deset procent základního kapitálu. Finanční deriváty obsahují terminované obchody jako jsou forwardy apod. Ostatní investice, které v sobě nesou vklady, úvěry, a nakonec rezervní aktiva, což zahrnuje devizové rezervy centrálních bank, například cenné papíry a další.

Platební bilance stojí na principu podvojného účetnictví, tedy každá transakce je zaznamenána dvakrát. Jedná se o kreditní položku (spojené s devizou nabídky) a debetní položky (spojené s devizou poptávky). Nakonec je platební bilance účetně vždy srovnána. Pro tuto část platí: *běžný účet + kapitálový účet + čisté chyby a opomenutí = finanční účet* (7)

2.4 Inflace

Zvýšení nebo také procentuální změna průměrné cenové hladiny se nazývá inflace. Čím vyšší míra inflace, tím větší dodatečné náklady ekonomickým subjektům. Dochází k průměrnému růstu velké většiny cen v ekonomice a tím dojde k poklesu kupní síly té dané měny. Lidé si mohou za stejnou nominální částku pořídit menší obnos zboží a služeb. Stručnější vysvětlení říká, že daná částka některé měny, například amerického dolaru v dřívějším roce nemá stejnou kupní sílu v letech následujících, za podmínky, že ceny v pozdějších letech jsou odlišné oproti loňskému roku. Inflace je obvykle měřena pomocí změn cenových indexů jako index spotřebitelských cen (CPI – též označováno jako index životních nákladů). (3,6) Pokud ekonom chce převést a zjistit částku dolaru z předchozího roku na aktuální hodnotu, použije vzorec:

*Hodnota dnešní měny = hodnota předchozího roku * (CPI současného roku/CPI dřívějšího roku)*

Přičemž CPI je počítáno na základě spotřebního koše, který má odpovídat průměrným výdajům domácností daných zemí. Výpočet indexu spotřebitelských cen:

$$CPI_t = \frac{\sum \frac{p_t}{p_0} * p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100,$$

kde p_t je cena služby či výrobku v běžném období, p_0 označuje cenu služby či výrobku v základním období a $p_0 * q_0$ je fixní váha, na váhách základního období definovaný spotřební koš. Rozdíl mezi jednotlivými indexy je zprostředkován pomocí procentních a bazických bodů. (2,6)

Ekonomie zná několik ukazatelů, pomocí nichž lze vyjádřit míru inflace. Tou první je průměrná míra inflace, kterou vypočítáme pomocí klouzavého průměru a tento ukazatel je podrobněji vysvětlen v kapitole 1.5 Ekonomický růst. Další ukazatel, jenž vyjadřuje procentní změnu spotřebitelských cen vůči stejnému měsíci předchozího roku je meziroční růst spotřebitelských cen. Třetím ukazatelem je meziměsíční míra inflace, která měří změnu míry inflace pomocí procentních bodů ve sledovaném měsíci oproti předešlému. Mezi další ukazatele řadíme deflátor HDP, index cen průmyslových výrobců, index cen stavebních prací, index tržních cen nebo v evropské sféře často využívaný harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP), který srovnává národní indexy spotřebitelských cen.

Inflace je jeden ze zásadních ekonomických ukazatelů, od kterého se řídí nastavení měnové politiky a reakce centrální banky, valorizace důchodů či úrokové sazby, úroveň mezd a mnohé další. Při takto klíčovém prvku ekonomiky však vzniká potíž. CPI totiž zcela nemusí odrážet reprezentativní výdaje domácností z toho důvodu, že spotřební koš se v průběhu času mění, nikoliv však ten, který je zahrnut do CPI. Kritici tento jev označují jako tzv. skrytou inflaci, kdy CPI nemusí dostatečně zachytit nastalé změny. Mezi tyto nedostatky řadíme zejména nadhodnocenou mírou inflace u rostoucí kvality výrobků a služeb, které jsou doprovázené vyšší cenou a substitucí služeb a výrobků.

Vyšším stupněm inflace jsou poté hyperinflace. Extrémně vysoká inflace, při níž se znehodnocují peníze a finanční majetek. Hyperinflaci jsme mohli pozorovat v 80. letech minulého století v Latinské Americe nebo v 90. letech v Ruské federaci. Peníze a inflace spolu úzce souvisejí, peníze jsou využívány jako platidlo. V současné době většina papírových bankovek světa není ničím krytá, pokud by byla, vláda by kupříkladu garantovala možnost výměny těchto bankovek za zlato, ale to dnes není možné. Ve světě se rozšířil spoleh, že lidé si tyto bankovky budou vážit a považovat je za hodnotné. (1)

2.5 Nezaměstnanost

Pojem nezaměstnanost spadá v ekonomické teorii pod oblast trh práce. Trh práce se dělí na ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní síla) a na obyvatelstvo neaktivní. Mezi neaktivní řadíme část obyvatel, jako jsou například důchodci, mladiství či studenti a dále pak osoby z jejich subjektivních příčin. Mnozí z těchto občanů budou posléze ekonomicky aktivní nebo se mohou vracet do pracovní činnosti z důvodu.

Pracovní sílu dělíme na zaměstnané, kteří vykonávají určitou pracovní aktivitu, za kterou dostávají odměnu nebo jsou to lidé podnikající a nezaměstnané osoby, které musí splňovat podmínky. Jedna z podmínek je, že jsou to osoby nezaměstnané a nepodnikající, dále se vyznačují tím, že aktivně hledají práci a že jsou schopné do určité doby nastoupit do nové práce. Výpočet obecné míry nezaměstnanosti:

$$u = \frac{U}{L + U} * 100,$$

kde, u je míra nezaměstnanosti, U značí počet nezaměstnaných a L počet zaměstnaných. Jinými slovy míru nezaměstnanosti získáme jako procento nezaměstnaných z celkové pracovní síly.

Dynamika na trhu práce z poslední let poukazuje, že 25 % nezaměstnaných si dokáže najít práci do několika týdnů. Většina zbývajících nezaměstnaných si práci nedokáže najít dlouhodobě. I tento fakt je potřeba započítávat do predikcí a možného vývoje počtu nezaměstnaných obyvatel. Základní poměr zaměstnanosti k počtu obyvatel a s tím spojenou nezaměstnanost můžeme nejlépe vyčíst ze základního nástroje ekonomiky, tedy analýzou nabídky a poptávky.

Ekonomie používá tzv. registrovanou míru nezaměstnanosti, která rovněž vychází ze vzorce výše uvedeného, ale počítá pouze registrované nezaměstnané. Potíží je, že v různých zemích se mohou vyskytovat rozdílné podmínky pro registrování nezaměstnaných a z toho důvodu se tato míra nehodí pro komparaci v mezinárodním pohledu.

Nezaměstnanost se dělí na dlouhodobou, jejíž trvání představuje více než 12 měsíců a na nezaměstnanost velmi dlouhodobou, která trvá déle než 2 roky. (6)

Samotná nezaměstnanost se dá v ekonomii rozdělit na dva druhy. Tou první je tzv. přirozená míra nezaměstnanosti, která v ekonomice dominuje v období mimo recesi nebo expanze, tedy obrovského rozmachu ekonomiky. Cyklická míra nezaměstnanosti oproti tomu je představována jako rozdíl mezi skutečnou mírou a přirozenou mírou

nezaměstnanosti v souvislosti s krátkodobými fluktuacemi vyskytující se mi v období recese a expanze.

Nezaměstnanost po celém světě musí reflektovat i sezónnost (sezónní nezaměstnanost). Vyskytují se určité profese a pracovní náplně, které se dají vykonávat během určitých ročních období (např. sběr chmele) nebo při zadání význačné zakázky (stavba Olympijských pavilonů). V takové fázi dochází k velké dynamice na poli zaměstnanosti a lidé často střídají povolání. Započítáním velké skupiny těchto pracovníků v těsném období po ukončení sezónních prací může docházet ke zkreslení situace o počtu nezaměstnaných. Tyto termíny souvisejí s pojmem tzv. frikční (či vyhledávací) nezaměstnanosti. Je na místě mít stále na paměti, že k vysoké fluktuaci pracovníků může docházet i v hladce fungující ekonomice s důvtipem toho, že lidé sami od sebe často mění svou profesní náplň s obdobím, kdy nepracují.

Ekonomie zná i některá konkrétní označení nezaměstnanosti. Hovoříme například o třetí nezaměstnanosti, která je způsobená přirozenými měnicími se podmínkami a prostředím na poli ekonomiky. Strukturální nezaměstnanosti, která vznikla působením strukturálních změn v ekonomice, kdy dochází k rušení některých pracovních míst a vytváření zcela nových, na které však nezaměstnaným chybí potřebná kvalifikace.

Přirozená nezaměstnanost je potom kombinací strukturálních a třetích vlivů. Výpočet této nezaměstnanosti vychází ze součtu frikční míry nezaměstnanosti a míry strukturální nezaměstnanosti. Pokud v ekonomice nastane stav, kdy se míra nezaměstnanosti rovná míře strukturální nezaměstnanosti, jedná se o plnou nezaměstnanost. Konečně míra cyklické nezaměstnanosti je označeno jako rozdíl mezi aktuální mírou nezaměstnanosti a přirozenou mírou nezaměstnanosti. (1)

Optimální míra nezaměstnanosti leží někdy mezi 4 až 6 %. Proč ekonomové nedoporučují nulou nezaměstnanost? Není to možné z důvodů fluktuace zaměstnanců, sezónních pracovníků a dalšími důvody. Rovněž nulová nezaměstnanost se velmi přibližuje komunistickým praktikám, které, jak ukázala historie, byly špatné. (3)

2.6 Ekonomický růst

Ekonomický růst je zvyšování kapacity celkového hospodářství k výrobě služeb a zboží, které lidé využívají a chtějí. (7) Vyznačuje se dvěma fázemi ekonomické aktivity, kterými jsou expanze neboli oživení a recese čili propad. Moderní terminologie, ale spíše

užívá zrychlení či snížení tempa růstu ekonomiky. Ekonomika, ač stále roste, tak pouze proměnlivým tempem a růst je odvíjen od potenciálního produktu, který se vyznačuje jako nejlepší a dlouhodobě udržitelný produkt dané ekonomiky při adekvátním využití výrobních faktorů. Ekonomové tedy zkoumají dlouhodobý vývoj potenciálního produktu. (6)

2.6.1 Inflační mezera

Situace mezi výkonností ekonomiky a potenciálním produktem se nazývají produkční a inflační mezera. Produkční mezera nastává v případě, kdy stávající kondice ekonomiky je menší než výkon potenciálního produktu. Zde dává smysl zapojit více výrobních faktorů a předejít vytvoření tlaku na růst cenové hladiny. V této době roste nezaměstnanost a nejsou plně využité výrobní kapacity. Inflační mezera způsobuje opačný efekt. Bývají využity velké části výrobních kapacit. (5) Hospodářský růst musí brát v úvahu značné množství neustále se proměňujících faktorů. Těmito faktory jsou měnící se počet obyvatel a pracovníků, výše úspor, investic a obecně objem kapitálových statků. V neposlední řadě je zapotřebí sledovat technologický pokrok a změny, které přináší. Nejsnazší způsob hodnocení a predikování ekonomického růstu sledujeme pomocí HDP. (6)

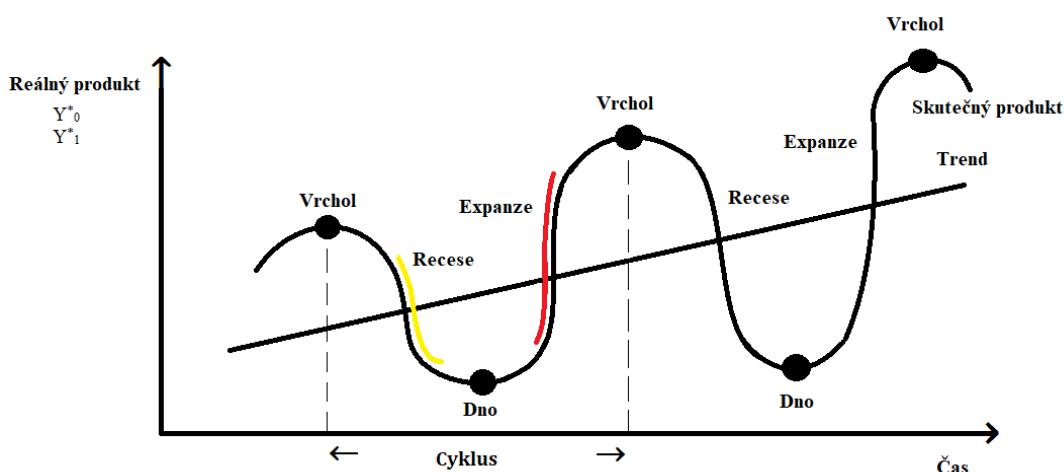
2.6.2 Vliv HDP

O ekonomickém růstu jako takovém můžeme říct, že nastává, pakliže reálné HDP je v jednom roce vyšší než reálné HDP v předešlém roce. (2) V souvislosti s hrubým domácím produktem známe pojmy ekonomická síla a ekonomická úroveň. HDP jednotlivých států, které převedeme na stejné peněžní jednotky, můžeme spolu porovnat a zjistit tím, jejich ekonomickou sílu.

Nejsilnější ekonomickou silou současnosti je Čína s 19 814 HDP (mld. USD) k prosinci 2016 a Katar v Perském zálivu dosahuje na 49. příčku s 317 HDP (mld. USD). Na druhou stranu ekonomická úroveň udává, jak země dokáže využívat své výrobní zdroje. HDP opět převedeme do stejné měny, ale počítáme jej na jednoho obyvatele. A tady se Čína propadá na 79. místo s 14 450 HDP na 1 obyvatele (USD), zatímco Katar putuje na první příčku s 141 542 HDP na 1 obyvatele (USD). Přestože má Čína nejvíce výrobních zdrojů, prozatím je nedokáže využívat dostatečně efektivně. Tento příklad nám jednoznačně ukazuje několik směrů, kterými lze ekonomický růst komentovat a dokazuje obsáhlost tohoto ekonomického směru. (7)

2.6.3 Hospodářský cyklus

Samotný hospodářský cyklus má čtyři fáze: vrchol, recese, dno a expanze. V části vrcholu dosahuje reálný produkt svého maxima a v ekonomice jsou nejlépe využívány výrobní kapacity. Recese nastává, když klesá reálné HDP a roste nezaměstnanost. V bodě, kdy přestane klesat reálné HDP a začne stoupat, zpravidla díky novým investicím s cílem snížení cen a snahou snížení nezaměstnanosti se nazývá dno. Poté nastává období expanze, tedy růstu reálného HDP, když nezaměstnanost klesá a rostou zisky. Toto období bývá též označováno jako období konjunktury. (7)

Obrázek 2 - Fáze hospodářského cyklu (vlastní zpracování)

Měření hospodářského cyklu se provádí od vrcholu k druhému vrcholu. (2) Jinými slovy růst měříme tempem růstu nebo za pomoci absolutního přírůstku potenciálního produktu. Výpočet tempa růstu potenciálního produktu:

$$g = (Y * 1 - Y * 0) / Y * 0$$

kde, $Y * 0$ = potenciální produkt v základním roce, $Y * 1$ = potenciální produkt v následujícím roce.

Výpočet pomocí absolutního přírůstku potenciálního vzorce:

$$g = Y * 1 - Y * 0$$

2.6.4 Další faktory ovlivňující růst

Co ovlivňuje ekonomický růst a jaké faktory hrají nejdůležitější úlohu? V první řadě určitě množství výrobních faktorů, kde uvádíme objem kapitálových statků, půdy a dalších

přírodních zdrojů včetně množství práce. Dalším faktorem je kvalita výrobních faktorů, tedy kvalifikace a motivace pracovní síly, její rychlost a popřípadě vhodnost přírodních zdrojů. Svou roli hrají technologie a další faktory, především vycházející z politických kruhů. Mezi nejdominantnější politické síly ve světě řadíme kupříkladu země G8, OPEC a další. (6)

V posledních deseti letech jsme kupříkladu v USA mohli sledovat několik různých pohledů na vstupování státu do záležitostí ekonomického trhu. Prezident Obama zasazoval politiku, která se snažila intervenovat do volného trhu a snažit se ji nasměrovat určitým směrem. Oproti tomu Donald Trump, co by úspěšný miliardář ve svém volebním období v roli prezidenta prosazoval volnou ruku a minimální vměšování do svobodného trhu. S takovou politikou je spjatý pojem *laissez faire*³ od Adama Smitha. Který z těchto postojů je ten správný se nedá zcela jednoznačně odpovědět. Do problému vstupují značné proměnné a v rychle se měnícím ekonomickém prostředí této doby je potřeba reagovat dle potřeb. Tato otázka dostala pozornosti především v době Covidu 19, kdy mnohé státy světa těžce zasáhli do fungování svobodného trhu.

2.6.5 Daně

Ožehavým tématem jsou daně. Tou nejzásadnější je progresivní daň, která zavádí vyšší daňové sazby pro lidi, kteří mají vyšší příjmy. Různé státy na světě se na velikost zdanění dívají různě. Pravdou však zůstává, že státy s nejnižšími daněmi jsou ty nejbohatší, příkladem může být Monako.

Podstatou ekonomického růstu i nadále zůstává zvýšení produkce služeb a zboží. Z globálního hlediska pozorujeme, že státy, kde převládá sektor služeb mají tempo růstu rychlejší než ty státy, kde jejich ekonomika stojí na výrobní či zemědělské produkci. (3)

2.7 Ekonomická rovnováha

K vývoji vztahu cenové hladiny a následné míry inflace vzhledem k trendu či vývoji reálného produktu využíváme makroekonomický model agregátní poptávky (AD = aggregate demand) a agregátní nabídky (AS = aggregate supply). Tento model krom vztahu výše uvedených makroekonomických pojmů popisuje z nich plynoucí krátkodobou či dlouhodobou makroekonomickou rovnováhu. Vše začíná u centrální banky, jejímž cílem je cenová stabilita. Svými rozhodnutími ovlivňuje inflaci, tedy měnovou politiku. Např. v období ekonomického růstu jsme svědky zvyšování základní úrokové sazby a v období

³ „Nechte plynout“, ekonomická zásada, aby státní celky nezasahovaly do hospodářství.

recese lze očekávat snížení úrokových sazeb, které mají za cíl navrátit ekonomiku na úroveň potenciálního produktu a předejít deflaci. Těmto praktikám se vžil název tzv. inflační prognóza. Makroekonomie pozoruje situaci, kdy reálný produkt buď klesá pod nebo roste nad úroveň potenciálního produktu. Tento rozdíl označujeme jako produkční mezeru (kladnou či zápornou).

2.7.1 Agregátní poptávka

Agregátní poptávka je souhrn spotřebních výdajů domácností (C) a dále pak investičních výdajů firem (I), vládních výdajů (G) a čistého exportu (NX) při specifické úrovni míry inflace. AD můžeme označit jako rovnovážnou produkci, protože je vyvozena díky rovnováze na trhu statků a služeb s dohledem centrální banky. Její odvození je doprovázeno měnovou politikou. Pokud nastane kladná produkční mezera, zvýší se reálné úrokové sazby, které sníží celkové původně plánované výdaje. V případě záporné produkční mezery, centrální banka reaguje poklesem reálných úrokových sazeb, což zvyšuje plánované výdaje.

2.7.2 Agregátní nabídka

Agregátní nabídka značí velikost reálného produktu, jež jsou firmy ochotny nabízet při různých mírách inflace. Hlavní rozdíl v reakcích firem během určování cen a při změně nabídky produkce je období a jeho délka. V dlouhém období je tendence přizpůsobení veškerých cen. V tomto období je ekonomika na úrovni potenciálního produktu. V krátkém období máme předpoklad, že jsou firmy schopny uspokojit poptávku po jejich produkci. Krátké období je vyznačeno tím, že velikost reálného produktu je určena agregátní poptávkou.

V případě, že se ekonomika nachází na úrovni potenciálního produktu, predikce minulého období určuje inflaci, která je v tomto stavu stabilní. Reálná míra inflace je totožná jako očekávaná míra inflace. (2,6,7)

2.8 Státní dluh

Představuje dluh vytvořený vládou hromaděním schodků státního rozpočtu. Celkový schodek rozpočtu = strukturální deficit + cyklický deficit. Cyklickým deficitem rozumíme část rozpočtového deficitu, která je zapříčiněná poklesem ekonomické aktivity. Deficit strukturální je část deficitu, která by existovala za předpokladu fungování ekonomiky při

plné zaměstnanosti. Chybějící peníze v systému jsou doplňovány pomocí emisního financování, tedy vydáváním cenných papírů s výhodnou úrokovou sazbou. (2)

2.9 Průměrná mzda

Průměrná mzda značí podíl mezd, který připadá na jednoho zaměstnance za měsíc bez dalších osobních nákladů. Mzdy v obecném měřítku tvoří dvě třetiny veškerého HDP na obyvatele. Tento podíl s časem zůstává neměnný. V trendu můžeme pozorovat, že průměrné mzdy rostly zhruba o 2 % v minulém století. Z této informace se dá vyvodit, že pracující lidé postupně bohatnou alespoň v průměru, neboť v nepřeborném množství prací všeho druhu se dají najít i opačné rozdíly. Mezi faktory ovlivňující průměrnou mzdu patří poměr zaměstnanosti k počtu obyvatel společně s mírou nezaměstnanosti. Průměrná mzda a zaměstnanost, které spolu souvisí ruku v ruce rostou nebo padají v období konjunktury a recese. (1)

2.10 Ekonomická prosperita

Ekonomická prosperita vyznačuje stav, ve kterém se ekonomika nachází v období konjunktury. O velikosti a míře prosperity rozhoduje velké množství faktorů kterými jsou například HDP, inflace, ale především ekonomický růst. Konjunktura znamená stav ekonomiky v příznivých podmínkách. Klesá nezaměstnanost, rostou zisky, bývají nejlépe využívány výrobní faktory. (7)

3 ANALÝZY A SROVNÁNÍ

Pro porovnání ekonomik je zapotřebí správně využívat dostupných ekonomických ukazatelů. Širší pohled na zkoumanou rovinu nám zprostředkují analýzy. Základní analýzy, které využíváme při komparaci ekonomik jsou SWOT analýza, PEST analýza a magický čtyřúhelník.

3.1 SWOT analýza

Název analýzy je odvozen z anglických slov Strengths, značící silné stránky, Weaknesses znamenající opak, slabé stránky a dále pak Opportunities s překladem jako příležitosti a Threats, tedy hrozby. Jedná se o analytický rámec a postup, který zaznamenává a hodnotí tyto výše uvedené faktory, které ekonomové aplikují na firmy i na státní celky a další organizace. SWOT analýza rozebírá současný stav státu či organizace, konkrétně jejich vnější a vnitřní prostředí. Získané informace nachází uplatnění především ve strategickém plánování a aktivitě, směru vedoucí ke zmírnění potenciálních hrozeb či uskutečnění příležitostí. SWOT analýza bývá vyobrazována v kvadrantu pro rychlou přehlednost a klade si podmínky racionálního dodržování faktů s předejitím pouhých domněnek. Rovněž i týmová spolupráce by měla předcházet bezmyšlenkovému vyplnění kvadrantu SWOT analýzy z důvodu větší objektivity.

Vnitřní oblast organizace či celé ekonomiky je zaznamenána v silných a slabých stránkách. Oblast vnější je obsažena poté v příležitostech a hrozbách.

Do části vnějších potenciálních příležitostí a hrozeb zařazujeme mimo jiné tyto ukazatele:

- Charakteristiku populace v obraze věkového a geografického rozložení, tedy demografii.
- Ekonomické prostředí, ve kterém je zahrnuta kupní síla obyvatelstva, ceny služeb a zboží, nezaměstnanost či další nástroje měnové politiky jako jsou úrokové sazby.
- Politicko-právní prostředí s vlivem pomocí zákonů, vyhlášek a životního prostředí.
- Zvyky historicko-kulturní, tedy sociální diferenciaci.
- Stupeň vyspělosti ekonomiky a s tím spojenou geografii s technologickými či přírodními faktory a vzdělání.

Vnitřní vlivy mající vliv na silné a slabé stránky:

- Finanční situace a s ní spojené zdroje financování, ziskovost, zadluženost nebo nákladovost.
- Oblast konkurenčního prostředí zahrnující know-how, patenty a unikátnost produktů a služeb.
- Personální pojetí a s tím spojené řízení a koordinace činností.
- Kulturní zvyklosti a přístupy.
- Image a reprezentace.

Analýza silných stránek a příležitostí znamená pro subjekt výčet informací, které se jeví jako pozitivní a kladný pro rozvoj a ekonomický rozkvět. Na druhou stranu slabé stránky a hrozby znamenají důležité informace o tom, kde musí organizace či stát hledat nové způsoby či určitým způsobem konat, aby mohl i nadále prosperovat.

Při analýze je potřeba dbát na to, aby určitý identifikovaný faktor nebyl považován za příležitost a zároveň za hrozbu, stejně tak tohle platí pro silnou a slabou stránku.

Silné stránky v rámci analýzy pomáhají zjistit konkurenční výhody, jedinečnost ekonomiky, organizace, patentů, technologie, úspěchy, licence, lokalita, finanční síla a další. V rovině této analýzy považujeme za silné stránky to, co obecně vybočuje z průměru. Příkladem může být Norsko se svými zásobami ropy a plné samostatnosti v tomhle ohledu oproti průměrným státům, kde většina výrobků z ropy se musí dovážet. Subjekt musí usilovat o co možná nejdělsí seznam v rámci SWOT analýzy právě v silných stránkách, protože to značí jediné, a to budoucnost s rostoucím potenciálem.

Slabé stránky se v rámci SWOT analýzy odvíjejí od srovnání s konkurencí nebo na základě interního hodnocení. Tyto slabé stránky snižují hodnotu subjektu. Snahou států, organizací či jedinců je minimalizace těchto slabých stránek. Mezi příklady můžeme uvést vysoké náklady, poškozená reputace, velká míra nezaměstnanosti a další.

Příležitosti jsou brány jako potenciální šance pro rozvoj. Snahou podniku by mělo být tyto stránky objevovat a rozvíjet je v co nejvyšší míře. Mezi příklady můžeme uvést expanzi na nové trhy, technologie, spolupráci, demografický vývoj a další.

Hrozby jsou opakem příležitostí a mohou způsobovat značné ekonomické potíže, krize či zánik společností. Podobně jako u příležitosti je zapotřebí tyto hrozby odhalovat a nepřecházet je, nýbrž se jim věnovat a vyhodnocovat rizika. Mezi příklady můžeme uvést

ztráty zákazníků, odběratelů, nezaměstnanost, změny legislativy, rostoucí náklady nebo konkurenci.

Každá SWOT analýza nabývá opravdové hodnoty až ve chvíli, kdy se subjekty začnou chovat v rámci zjištěných dat této analýzy. (8,9,10)

3.2 PEST analýza

PEST analýza vycházející z anglických Political, Economic, Social, Technological znamená analýzu politických, ekonomických, sociálních a technologických ukazatelů, které ekonomové využívají v oblasti firem i státních orgánů. V ekonomii se můžeme setkat i s názvem PESTLE, kdy z písmena L (Legal) a E (Environmental) vycházejí právní faktory a faktory prostředí. Tato analýza má za cíl poskytnout pohled na oblast podniku, ekonomiky z mnoha různých úhlů pohledu pro zvážení určitého plánování, záměru či směru, kterým by se měla ubírat.

V obecné rovině PEST analýza pracuje s třemi základními otázkami, kterými jsou:

1. Jaký z faktorů má vliv na podnik?
2. Jaké mohou být dopady těchto faktorů na podnik?
3. Které z těchto faktorů jsou v dohledné době pro podnik nejdůležitější?

Pro účely této bakalářské práce můžeme slovo „podnik“ nahradit pojmy „stát“ či „ekonomika státu“. Hlavní podstatou analýzy je snaha o přenesení těchto vlivů do reálného fungování státu s cílem maximálního využití získaných informací pro ekonomický růst, přičemž vycházíme z aktuálních potřeb a plánování. Nejčastější využití PEST analýzy nastává při strategickém plánování, neboť posléze jsme schopni určit naši pozici na trhu, určit jaké máme podmínky a jak můžeme plně využít náš tržní potenciál. PEST analýzu využívají podniky či styky s makrookolím. Získané informace se zpracovávají do dalších predikcí následujících období se snahou jejich maximálního využití. (11)

Politické faktory: Tyto faktory nám pomáhají určit do jaké míry může politika a vláda ovlivňovat ekonomiku či dané odvětví. Sledujeme například možnosti daňové povinnosti, uvalení cel, poplatky a další. Obecně řečeno řešíme daňovou politiku, obchodní tarify a fiskální politiku.

Ekonomické faktory: Faktory, jenž určují výkonnost ekonomiky či podniku. Mezi ekonomické faktory můžeme zařadit míru inflace, úrokové sazby, modely hospodářského

růstu a další. Důležitým faktorem jsou i investice. Z hlediska vyjmenovaných faktorů musíme brát v potaz jejich dlouhodobé účinky.

Sociální faktory: Sociální prostředí trhu, demografie, vzdělanost a mnohé další faktory znamenají důležité informace o představě ekonomiky, jejího potenciálu a síle. Tyto faktory do značné míry ovlivňují nabídku a poptávku na celém trhu.

Technologické faktory: Technologické faktory a jejich vliv na fungování odvětví a trhu jsou nepostradatelnými informacemi, které musí ekonomové brát v potaz. Mezi faktory řadíme výzkum a vývoj, automatizaci a zařízení, jimiž podniky či trh disponuje.

Právní faktory: Faktory, jenž sledují právní rámce, úzce souvisí s politickými faktory. Je potřeba myslet na zákony zdejší země, tak i na zákony na poli mezinárodním.

Faktory prostředí: Tyto faktory hrají důležitou roli především pro oblast zemědělství a cestovního ruchu. Řadíme zde klima, globální změny klimatu, ekologickou vyspělost a další.

PEST analýza se hodí vypracovat společně s analýzou SWOT, neboť tímto způsobem dokážeme věrohodně zhodnotit stávající situaci a můžeme predikovat kroky do budoucna. (12)

3.3 Magický čtyřúhelník

Magický čtyřúhelník je grafické znázornění hospodářské situace pomocí vztahů mezi HDP, inflací, nezaměstnaností a saldem obchodní bilance vyjádřené v procentech. Termín „magický“ se vžil kvůli vazbám, které zjednodušeně na jedné straně vyvolávají zlepšení v preferované oblasti, ale zároveň na úkor zhoršení oblasti druhé. Základní cíle státních celků a hospodářské politiky jsou růst HDP, nízká nezaměstnanost s nízkou inflací a nevelkým schodkem platební bilance. Vrcholy magického čtyřúhelníku reprezentují základní stabilizační cíle hospodářské politiky. Konkrétní parametry jsou: tempo růstu reálného HDP (G), saldo běžného účtu platební bilance (B), míra inflace (P) a parametr (U) míra nezaměstnanosti. Způsob zpracování vychází ze získaných informací, které posléze zadáme na poloosy. Spojnice hodnot nám poté dává jasný obrázek pro komparaci, kde sledujeme velikosti, tvary, plochu a další. V praxi ekonomové a vlády na základě magického čtyřúhelníku mohou srovnávat jednotlivé období nebo se snažit ovlivnit další vývoj pomocí fiskální politiky⁴, monetární politiky⁵ či měnové politiky.

⁴ Představuje vládní výdaje a zdanění.

⁵ Značí ovlivňování úrokových sazeb a další podmínek úvěrování ve spojitosti s centrální bankou.

V kontextu s fiskální politikou magický čtyřúhelník dojde k uplatnění v rozdělování zdrojů mezi veřejné a soukromé statky, při ovlivnění důchodů, obchodu a poptávce spotřebitelů.

V rámci monetární politiky sledujeme ovlivnění úvěrování skrze centrální banku a úrokových sazeb.

S měnovou politikou spojujeme magický čtyřúhelník především v mezinárodním obchodu prostřednictvím cla či kvót a v rámci regulací měnového kurzu, jenž má vliv na pohyb služeb, zboží a kapitál.

Hlavní spojitost však s magickým čtyřúhelníkem dáváme do souvislosti se stabilizační politikou. Obecná platnost je, že čím máme větší plochu magického čtyřúhelníku, tím můžeme konstatovat, že stabilizační politika je úspěšnější. Tento aspekt však nesmíme brát jako zásadní a opovrhnout další makroekonomické analýzy a jejich závěry či se podrobněji zaměřit na dílčí parametry magického čtyřúhelníku, tedy HDP, nezaměstnanost, inflaci a platební bilanci. Důvodem je, že magický čtyřúhelník má určité slabiny.

Ekonomy těší vidět vyrovnanou obchodní bilanci, nicméně v této rovině postrádáme možné informace o technologické úrovni země, přičemž bilance může stát jak na vývozu technologicky pokročilých produktů, tak i na exportu zemědělského sektoru.

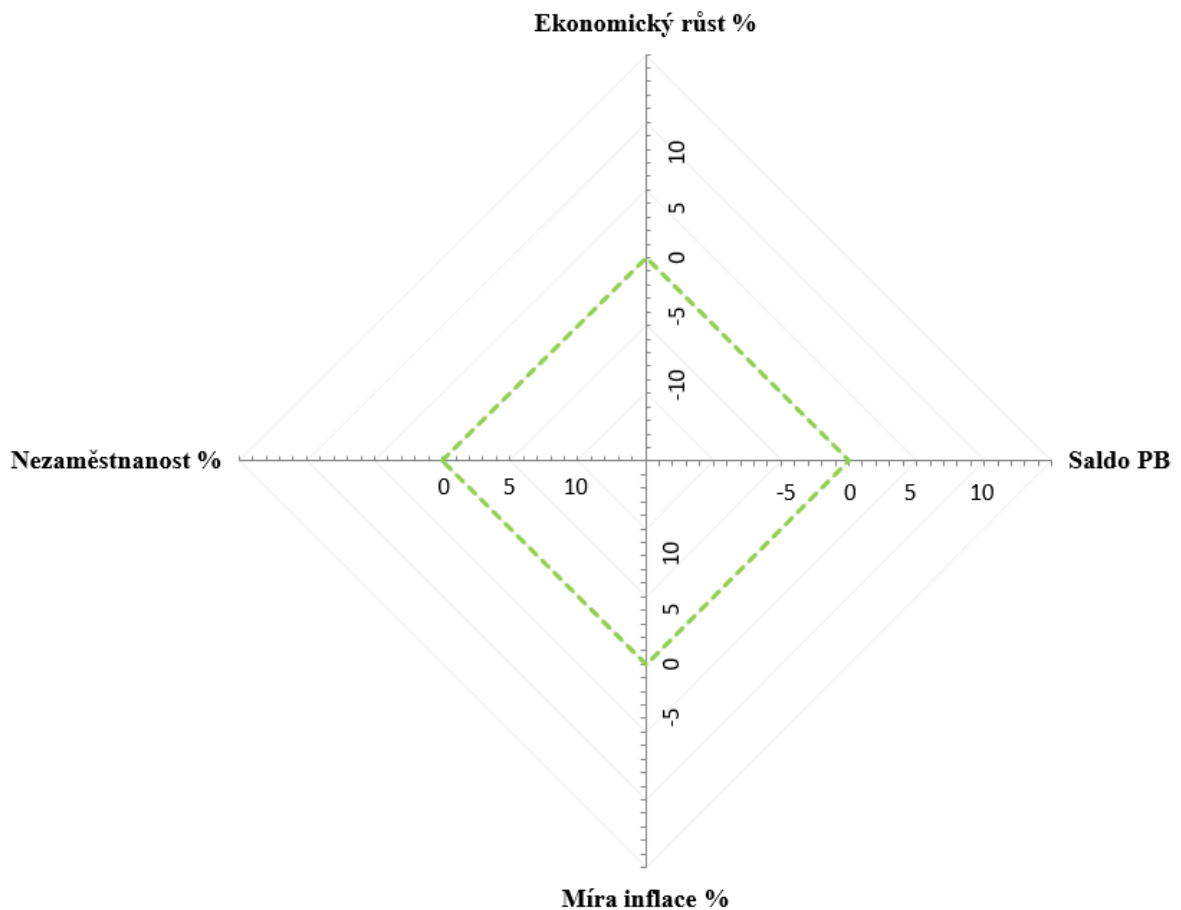
Dalším poznámku, kterou musíme mít na paměti je, že plocha čtyřúhelníku do značné míry závisí na růstu HDP. To znamená, že vysoce rozvinutý stát s menším nárůstem HDP se zde může odrazit jako horší než chudá země, kde hrubý domácí produkt značně stoupá.

Hlavní slabiny uzavírá rozdílné vnímání míry nezaměstnanosti a míry inflace a reakce na to, na který parametr se soustředit a zlepšit jej.

Důvtip této metody spočívá v tom, že nemůžeme očekávat a dosáhnout najednou všech ideálních cílů jednotlivých parametrů, které tvoří magický čtyřúhelník z důvodu vzájemného ovlivnění. V tomto ohledu je proto nezbytné volit mezi větším naplněním jednoho konkrétního cíle a menším naplněním cíle druhého. Příkladem může být situace výše zmíněné slabiny, kdy se země potýká s vysokou mírou inflace, na kterou stát reaguje tím, že chce stabilizovat ceny, ale rovněž nedopustit vysoký nárůst nezaměstnanosti. Na jedné straně poté vzniká konflikt s fixními cenami a na druhé straně je zapotřebí vnímat snahu přejít například regulovaným mzdám.

Můžeme hovořit, že delší strany magického čtyřúhelníku potom znamenají úspěšnější hospodářskou politiku. V souvislosti s hospodářskou politikou známe 3 základní typy, kdy každá z nich nahlíží na intervence do ekonomiky ze svého pohledu. Konzervativní typ je opatrný a nerad reguluje trh. Keynesiánský typ, jenž se zasazuje o značné intervence do ekonomiky a Neokeynesiánský typ rozvinutější předešlý typ, a to především z důvodů intervencí v rámci dlouhodobého období.

Následující graf ukazuje základní schéma magického čtyřúhelníku se všemi čtyřmi poloosami a jejich ukazateli. Ekonomický růst, nezaměstnanost a míru inflace uvádíme v procentech. Je důležité zmínit, že hodnoty jednotlivých ukazatelů nerostou nebo neklesají stejným směrem, tedy ke středu čtyřúhelníku či od něj. Přes veškeré slabiny při porovnání dvou magických čtyřúhelníků sledujeme ten s větší plochou jako úspěšnější. (13)

Graf 1 - Základní schéma grafu Magického čtyřúhelníku (vlastní zpracování)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA VYBRANÝCH SKANDINÁVSKÝCH EKONOMIK

Hlavním cílem této bakalářské práce je interpretace stávajících ekonomických cyklů a faktorů v souvislosti s konkurenceschopností států Skandinávie.

Oblast Severní Evropy se nazývá Skandinávie a řadíme zde státy: Island, Norsko, Švédsko, Dánsko a Finsko. Všechny tyto státy patří mezi vysoce vyspělé státní celky světa. Z historického hlediska zde dlouhou dobu panuje demokratické smýšlení, svobodný kapitálový trh a socialistický stát. Ke každému státu je však potřeba přistupovat individuálně. Jedním z důvodů je například nejednotný vztah k mezinárodním organizacím jako EU6, ale také třeba oblast migrace nebo nově postoj vůči coronavirové krizi. Tento fakt dokládá i to, že pouze Finsko užívá euro a zbytek států své koruny. Za zmínku stojí, že i přes poměrně nízký počet obyvatel v jednotlivých státech firmy a společnosti ze Skandinávie dosahují značných úspěchů v mezinárodní konkurenci. Za dosti úspěšné oblasti můžeme považovat dřevozpracující průmysl, automobilní průmysl, elektroniku, segment stavebnictví a mnohé další.

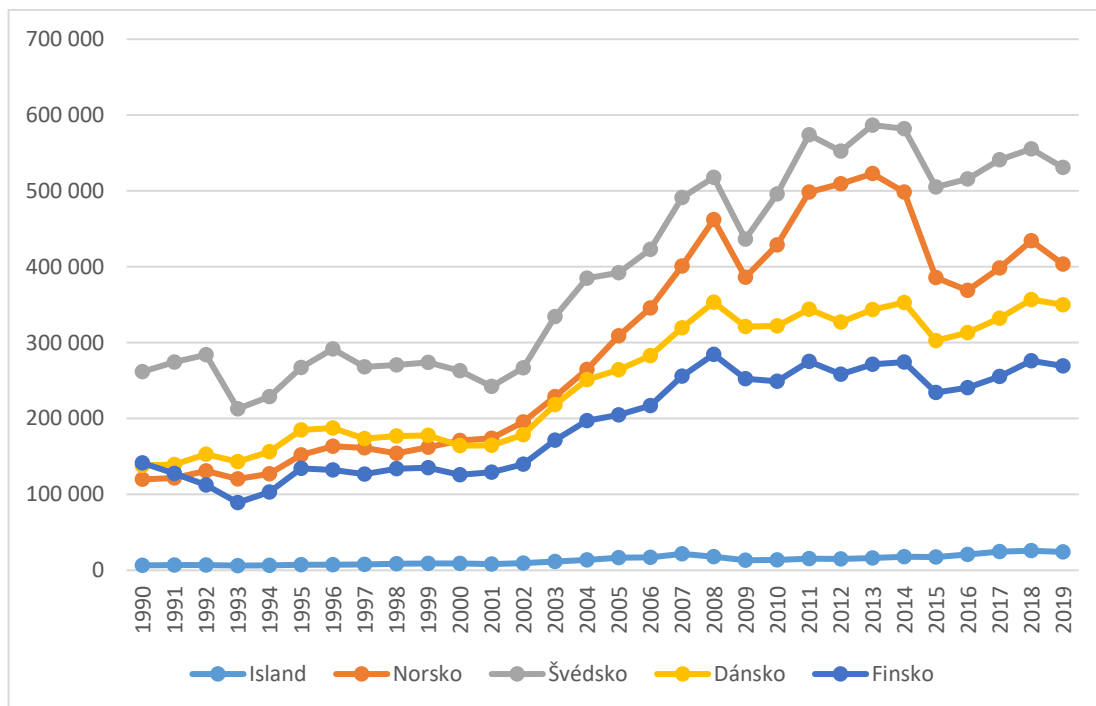
4.1 Srovnání ekonomického výkonu vybraných ekonomik dle HDP

Pro nejrychlejší představu velikosti ekonomik využijeme následující tabulku za rok 2019, protože data pro 2020 stále nejsou k dispozici. Největší ekonomiku ve Skandinávii bychom hledali v největším a nejlidnatějším Švédsku. Velikost a sílu ekonomiky Norska řadíme na druhé místo. V přepočtu na obyvatele však jednoznačně dominuje. V tomto parametru je vhodné povšimnout si i vysoké hodnoty u nejméně lidnatého Islandu. Značný rozdíl v hodnotách panuje i mezi poměrně stejně zalidněným Dánskem a Finskem. Podobnou rozdílnost můžeme pozorovat na většině makroekonomických ukazatelích této bakalářské práce. Stejně jak tyto ukazatele, tak i příčiny jsou objasněny v dalších řádcích.

Tabulka 1 - HDP zemí Skandinávie v roce 2019 (14,15,16)

Země	HDP celkem (v miliardách \$)	Celkový Počet obyvatel (v tisících)	HDP na jednoho obyvatele (v tis. \$)
Island	24 188	360	67 084
Norsko	403 336	5 347	75 420
Švédsko	530 884	10 278	51 648
Dánsko	350 104	5 814	60 213
Finsko	269 296	5 521	48 771

Následující graf nám poskytuje údaje a grafický pohled na vývoj HDP v posledních třiceti letech. Dlouhodobý trend růstu HDP je dobrou známkou pro tamní hospodářství. S nástupem internetu, globalizace a transformace ekonomik na služby, moderní technologie sledujeme s každým rokem značné zvýšení, ale i v případě krizí snížení hodnot HDP mezi jednotlivými roky oproti předešlým dekadám. V devadesátých letech proběhla krize, kterou vystřídal strmý růst v době milénia. Finanční krize počátkem roku 2008 znamenala složité období. Zatímco na Islandu bankrotovaly nejdůležitější banky, Norové krizi přečkali díky svým bohatým fondům, založeným na základě zisků z ropy. Odlišnost v ekonomických dopadech můžeme sledovat i na dalších faktorech konkurenceschopnosti. Z celkového pohledu vidíme, že nejsilnější ekonomikou z pozorovaného faktoru je Švédsko. Firmy a společnosti této severské země jsou známé na celém světě, nicméně prvenství nedodává Švédsku efektivita, nýbrž státní a populační velikost. V závěsu za Švédskem je Norsko, a to především díky svému klíčovému odvětví ropného průmyslu. V letech 2014 až 2015 pozorujeme velký pokles tamního hospodářství. Důvodem byla opět ropa a snížení její ceny na mezinárodních trzích. Efektivním hospodářstvím, sociálními jistotami a silně proexportně orientovanou ekonomikou se pyšní Dánsko, které má z hlediska konkurenceschopnosti třetí největší HDP. Finsko obecně v mnoha ohledech za svými skandinávskými sousedy ztrácí. Ukazatel HDP tomu dává jasně zapravdu. O příčinách se budeme dočítat v dalších částech práce. Nejmenší ekonomika je Islandská, na druhou stranu dosti efektivní. Potíží pro Island jsou světové krize. V následujících letech budeme svědky dopadu pandemie a jejich opatřením, které byly vůči Covidu-19 zavedeny u všech pěti zkoumaných států.

Graf 2 - Vývoj HDP ve Skandinávských zemích (1990-2019, v miliardách \$), (17,18)

Hrubý domácí produkt je základní ukazatel sloužící ke komparaci vybraných ekonomik. Mimo celková čísla HDP je vhodné pozorovat procentuální rozdíly mezi jednotlivými roky a sledovat trend vývoje. Následující tabulka vyobrazuje procentuální změny u jednotlivých ekonomik od roku 2005 do roku 2019 včetně období 2008-2009, kdy nastala finanční krize.

Tabulka 2 - Růst ročního HDP v procentech v letech 2005-2019 (19)

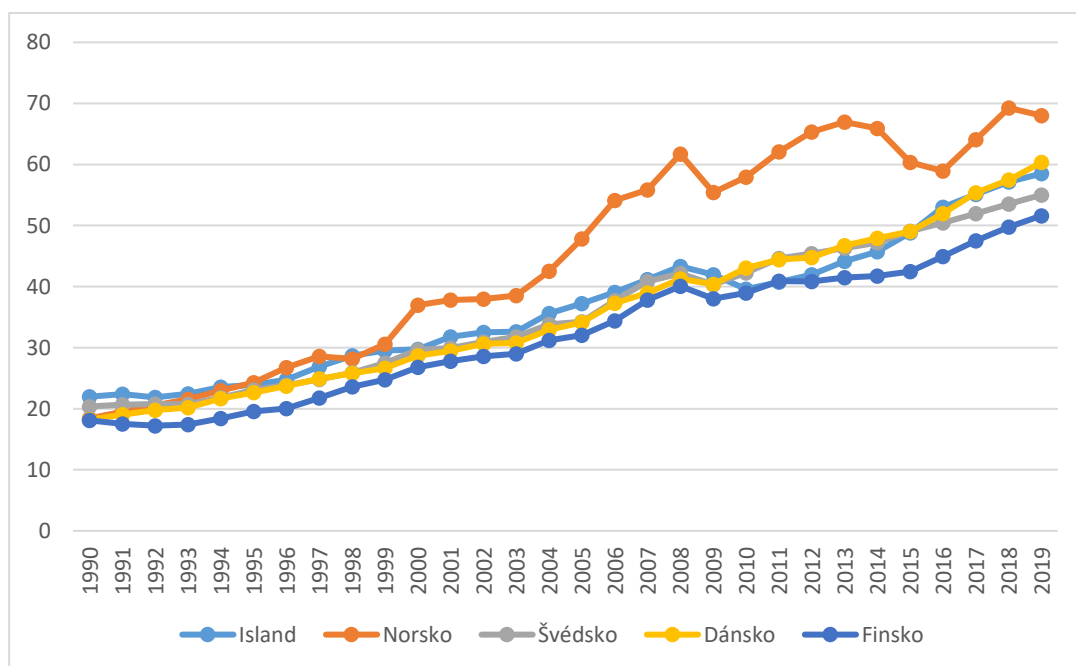
Země	Island	Norsko	Švédsko	Dánsko	Finsko
2005	6,3	2,6	2,9	2,3	2,8
2006	5,3	2,4	4,7	3,9	4,0
2007	9,4	3,0	3,4	0,9	5,3
2008	1,9	0,5	-0,5	-0,5	0,8
2009	-6,8	-1,7	-4,3	-4,9	-0,8
2010	-3,4	0,7	5,9	1,9	3,2
2011	1,9	1,0	3,2	1,3	2,5
2012	1,3	2,7	-0,6	0,2	-1,4
2013	4,1	1,0	1,2	0,9	-0,9
2014	2,1	2,0	2,7	1,6	-,04
2015	4,7	2,0	4,5	2,3	0,5
2016	6,6	1,1	2,1	3,2	2,8
2017	4,5	2,3	2,6	2,8	3,3
2018	3,8	1,3	2,0	2,2	1,5
2019	1,9	1,2	1,3	2,8	1,1

Tato tabulka č.2 v sobě ukrývá velmi cenné poznatky k pochopení nedávné minulosti na poli ekonomiky ve Skandinávských zemích. Období finanční krize postihlo nejvíce Finsko a Island a nejméně Norsko, dopady celosvětové hospodářské krize z let 2008 a 2009 můžeme sledovat až do roku 2013. Mezi obdobími 2014 a 2018 sledujeme největší rozkvět a vrchol konjunktury následovaný postupným ochlazováním ekonomik v roce 2019 a následnou pandemickou krizí, které propukla na jaře 2020. Mezi poměrně konzistentní ekonomiky můžeme řadit především Norsko, které těží převážně ze své ideální polohy. Norsku přinášejí značné zisky ropa a plyn ze Severního moře, rybolov ale i také turismus nebo značná část nezamrzlých přístavů jako například Narvik. Norská ekonomika nezažila velký boom, avšak ani velký propad v roce 2020 oproti jiným státním celkům. Dánská

ekonomika ve sledovaném období zpočátku rostla mírným tempem, avšak zrychlila a udrželo si tempo i v roce 2019. Oproti tomu Finsko zažívalo i v roce 2014 mírný pokles ekonomiky a delší období růstu nezažila. Tento stav jasně ukazuje tabulka č. 1, kdy tamní ekonomiku výkonnostně stavíme ze Skandinávských zemí na poslední místo. Island zažil velmi zajímavé období. Ekonomika ledového ostrova rostla až téměř 7 % zvýšením v roce 2016, což představuje nejvyšší růst HDP ze sledovaného období. Stát značně těžší z cestovního ruchu a o to těžší dopad nastal v minulém roce, kdy o 7 procentních bodů klesl růst ekonomiky. Švédsko většinu sledovaného období zažívalo kvalitní růst ekonomiky. Velká pozornost Švédsku byla věnována v souvislosti s velmi mírnými a benevolentními opatřeními vůči nemoci Covid-19 vyhlášené tamní vládou. Ač Švédsko přišlo z velké části o zisky z turismu, díky neuzavření ekonomiky fungovaly mnohé společnosti a odvětví dále v téměř nezměněném režimu. To vede za následek nejnižší snížení růstu ekonomiky ze všech zemí Severní Evropy. (19)

4.2 Srovnání ekonomického výkonu vybraných ekonomik dle Parity kupní síly (PPP)

Ukazatel parity kupní síly nám poskytuje pohled na kupní sílu v jednotlivých zemích v rámci spotřebního koše.

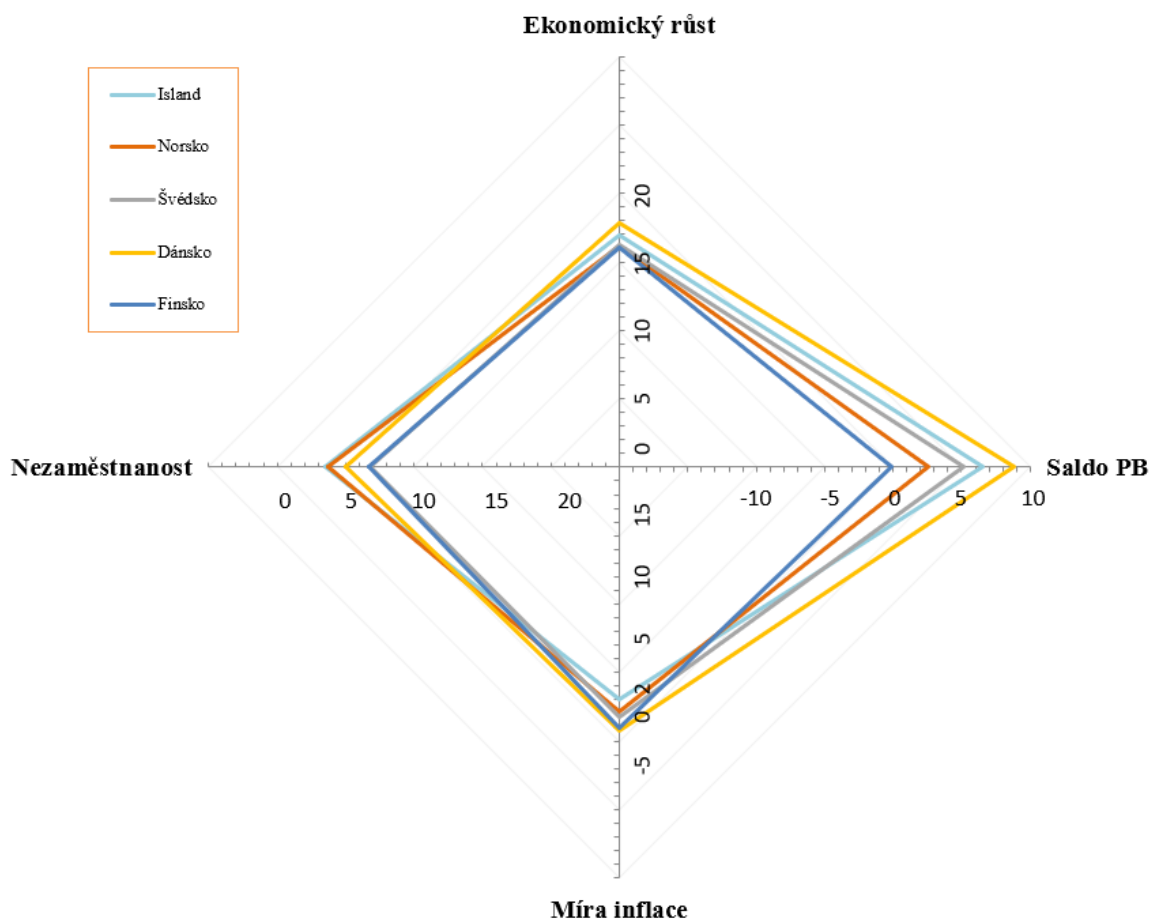
Graf 3 - Parita kupní síly v tisících dolarech aktuálního kurzu 2021, 1990-2019 (20)

Největší kupní sílu a životní úroveň pozorujeme u Norska. Zakřivení grafu můžeme připisovat i mimo jiné situaci na trhu s ropou. Pozoruhodné je, že Švédsko, Island a Dánsko byly v roce 2015 na velmi podobné úrovni. Efektivita a produktivita hospodářství Dánska dlouhodobě stoupá a můžeme se dočkat období, kdy přechká i Norsko. S mírným odstupem pozorujeme kupní sílu Finska. Nutno dodat, že i poslední jmenovaný značně převyšuje PPP většiny Evropy a světa. (20)

Jaké faktory zapříčinili jednotlivé pohyby ekonomiky? Jaké jsou silné a slabé stránky jednotlivých států? Na jednotlivé státy se zaměříme v dalších kapitolách podrobněji v rámci PEST, SWOT analýzy a magického čtyřúhelníku.

4.3 Srovnání ekonomického výkonu vybraných ekonomik dle magického čtyřúhelníku

Výkon a stabilizační politiku hodnotíme mimo jiné i na základě teorie magického čtyřúhelníku pomocí makroekonomických ukazatelů HDP, salda běžného účtu platební bilance, inflace a nezaměstnanosti.

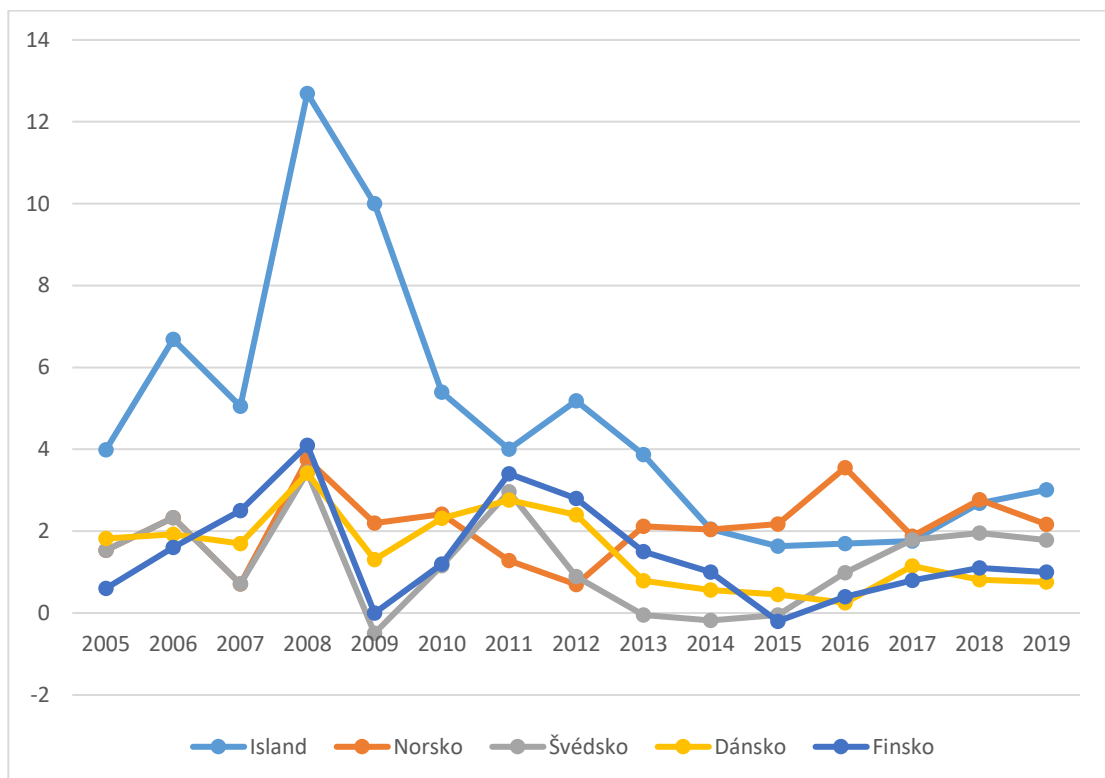

Graf 4 - Magický čtyřúhelník zemí Skandinávie v roce 2019, v procentech (19,21,22,23)

Jednu z největších ploch magického čtyřúhelníku za rok 2019 vidíme u Dánska. Hlavním důvodem je vysoká hospodářská efektivita, jenž představuje zvýšení hodnot zejména u HDP a dosah nejlepších hodnot u salda platební bilance a míry inflace. Island je rovněž zemí, která zažívá ekonomický rozvoj a zaobírá značnou plochu v čtyřúhelníku. Jediný ukazatel, ve kterém ztrácí oproti zbylým zemím je míra inflace. Naopak již vysoce rozvinuté Norsko, kterému hospodářství roste pomalejším tempem má v této analýze střední velikost plochy a nádherně nám ukazuje jednu ze slabín magického čtyřúhelníku. Z tohoto důvodu jsou v následujících kapitolách jednotlivé ukazatele a jejich vývoj objasněny zvlášť. Podobných hodnot v roce 2019 dosahovalo i Švédsko. Nejhorších výsledků se dostává Finsku, které ve všech parametrech ztrácí na své sousedy. Výjimku tvoří pouze míra inflace, ve které má nejlepší hodnoty po Dánsku.

4.3.1 Míra inflace

Inflaci rozumíme nárůst cenové hladiny služeb a zboží nebo také parametr určující snížení kupní síly. Míra inflace představuje změnu cenové hladiny za dané období. Tento ekonomický ukazatel je důležitý jak pro monetární politiku, prodávající, nakupující tak i jako klíč k pochopení stability ekonomiky. V obecné rovině platí, že státy a ekonomové usilují o stabilní nízkou inflaci, nikoliv však nulovou či zápornou.

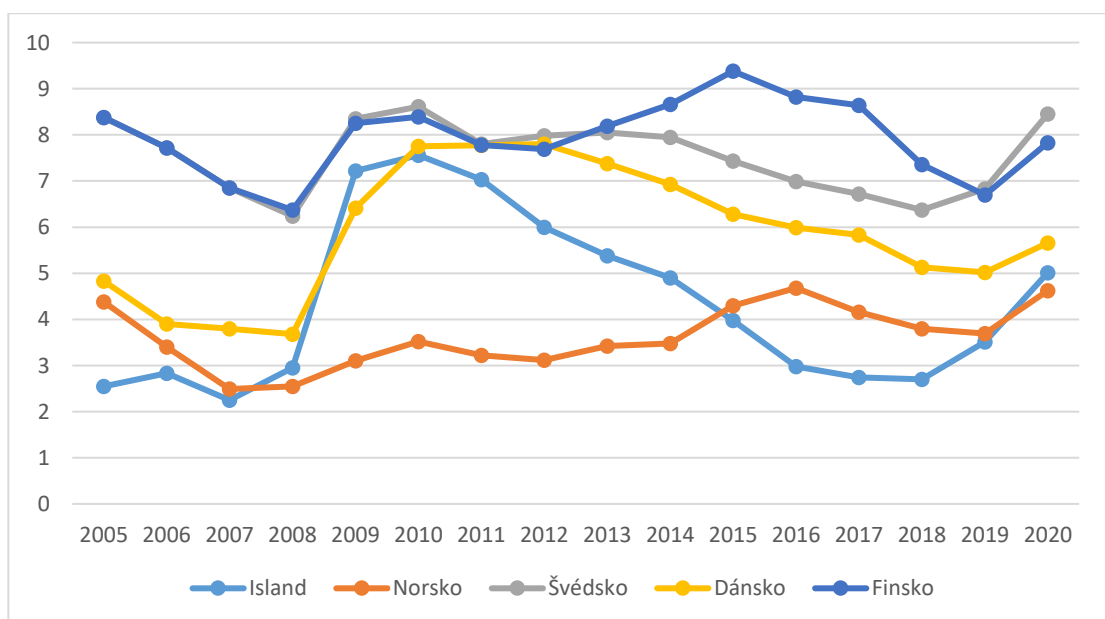

Graf 5 - Míra inflace v procentech, 2005-2019 (22)

Na grafu můžeme pozorovat značnou nerovnováhu míry inflace u většiny států až do roku 2013. Bankovní sektor Islandu byl během finanční krize silně zasažen a míra jeho inflace stoupla v roce 2008 až k 12,6 %. Island však dokázal po krizi stabilizovat ekonomiku a v posledních letech dosahoval úrovně zbylých pozorovaných států. Zakolísání inflace pozorujeme dále u Švédska a Finska, kdy tyto státy jako jediné dosahovaly nulové nebo záporné míry inflace. V roce 2015 byl důvodem záporné inflace pokles výrobních cen v kombinaci s propadem cen energetických komodit, což vedlo k velkému snížení nákladů plynoucích z dovozních cen. Švédsko si za poslední roky zvládlo udržet zdravou hladinu inflace při porovnání s ostatními zeměmi Evropy, nicméně cíl centrální banky jsou 2 %, což se jí v posledních letech nedaří. Nejstabilnější z hlediska tohoto parametru jsou království Dánska a Norska. Poslední zmiňovaný v minulých letech zažíval rozkolísanou hladinu inflace a důvodem byla situace na trhu s ropou. Proto z hlediska konkurenceschopnosti vnímáme Dánsko jako nejlepší. Dlouhodobě drží nízkou a zdravou inflaci, což znamená silnou kupní sílu ale také přírůstek zahraničních investic. Predikce míry inflace za rok 2020 jsou následující: Island 2,68 %, Norsko 1,4 %, Švédsko 0,82 %, Dánsko 0,33 %, Finsko 0,38 %. (22)

4.3.2 Nezaměstnanost

Velmi důležitý makroekonomický ukazatel je nezaměstnanost. Ukazatel bývá často středobodem ekonomických prognóz, investičního rozhodování, migrace, politických debat a další. Pro tento ukazatel využijeme získaných dat i za rok 2020 pro lepší aktuálnost.

Graf 6 - Míra nezaměstnanosti Skandinávských států v procentech, 2005-2020 (21)

V nezaměstnanosti mají nejlepší postavení země mimo Evropskou unii. Jsou jimi Norsko a Island. Druhý zmiňovaný měl v posledních pěti letech dokonce jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti na světě. Islandské ekonomice se velmi dařilo, problém je ten, že značná část úspěchu rostla a také padala, konkrétně v roce 2020, právě s cestovním ruchem. Rázem během jednoho roku se Island propadl až na třetí pozici v procentuální nezaměstnanosti vůči zbylým státům Skandinávie. Podobnou situaci stát Island zažil již během finanční krize. Norsko taktéž jako ostrovní stát si dlouhou dobu udržovalo poměrně nízkou nezaměstnanost, skokový nárůst nastal od půlky roku 2020 z důvodů následků pandemie. Z dlouhodobého hlediska však vnímáme tento stát jako jasně nejlepší. Dánsku se vytrvale daří snižovat nezaměstnanost, velký úspěch je ten, že nezaměstnanost v této zemi stoupla v prvním roce koronaviru nejméně vůči zbytku severovýchodních států. Důvod je i rychlá pomoc vlády zasaženým oborům. Dánové by rádi svou nezaměstnanost snížili na hodnoty z doby před finanční krizí, dá se však s jistotou hovořit, že do několika let na to mohou zcela zapomenout a musí se dál snažit, aby předešli nárůstu nezaměstnanosti. Švédsko i přes svůj benevolentní přístup k opatřením proti šíření nákazy zaznamenalo nárůst nezaměstnanosti o přibližných 1 a půl procenta. Je zapotřebí i zmínit fakt, že Švédsko v posledních dekáдах zaznamenalo větší migraci a čísla o celkové nezaměstnanosti, ale i také nárůstu kriminality se dají z části připisovat tomuto faktu. Nejhorší výsledky nezaměstnanosti vykazuje Finsko, a to z návaznosti na silnou orientaci na průmysl. Ve Finsku dlouho doznívaly otřesy po finanční krizi. Z hlediska nezaměstnanosti se dá odvodit jako nejslibnější Norsko. (21)

4.3.3 Platební bilance

Tyto ukazatele nám přiblíží vnější rovnováhu sledovaných ekonomik. V tabulce číslo 8 sledujeme export a import. Na Grafu číslo 7 pozorujeme saldo běžného účtu platební bilance a v tabulce číslo 3 pak vidíme přímé zahraniční investice do jednotlivých států.

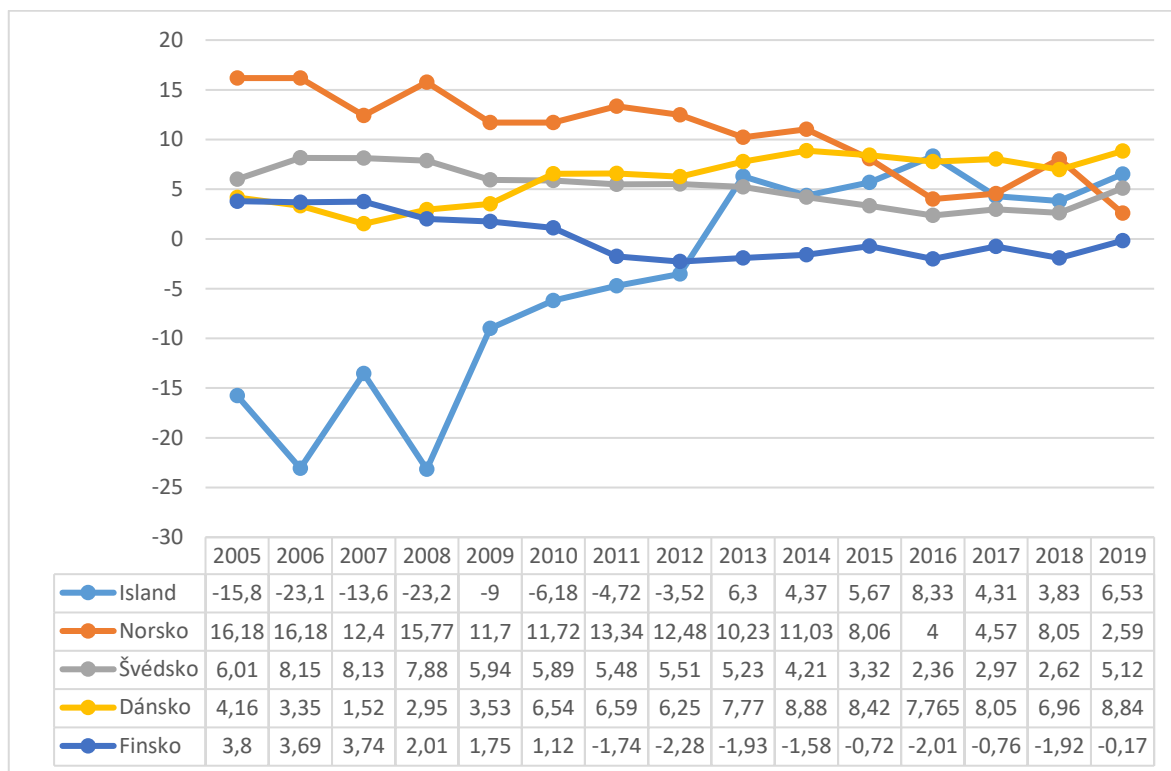
Následující tabulka znázorňuje obchod se zbožím a službami, dovoz a vývoz v procentech ku HDP, zaokrouhleno na jedno desetinné místo. Tyto údaje nám pomohou pochopit do jaké míry jednotlivé ekonomiky závisí na obchodu s vnějším světem.

Tabulka 3 - Vývoj velikosti dovozu a vývozu v procentech ku HDP, 2005-2020 (24)

Země	Island		Norsko		Švédsko		Dánsko		Finsko	
	D	V	D	V	D	V	D	V	D	V
2005	42,1	30,4	27,4	43,4	38,7	45,0	42,0	47,5	36,3	40,3
2006	47,1	30,4	27,7	44,6	40,7	47,5	46,6	50,7	38,9	43,1
2007	41,8	32,8	29,9	43,3	41,6	47,6	48,6	51,5	39,0	43,8
2008	42,4	40,3	29,0	45,9	43,5	49,1	50,7	54,2	41,2	44,9
2009	40,7	48,7	27,8	39,2	38,1	43,5	42,6	47,1	34,0	36,1
2010	41,9	51,7	28,5	39,8	39,6	44,7	43,6	50,5	37,1	38,4
2011	46,9	54,5	28,4	41,3	40,5	45,3	47,4	53,8	39,7	38,9
2012	49,2	54,9	27,5	40,7	40,3	45,0	48,6	54,6	40,3	38,8
2013	45,5	53,2	28,4	39,2	38,3	42,5	48,2	54,8	39,1	38,0
2014	45,2	51,5	29,7	39,0	39,7	43,3	47,7	54,6	37,6	36,5
2015	44,2	51,7	32,1	37,8	40,0	43,8	48,6	55,4	36,0	35,4
2016	40,9	47,5	33,5	35,5	39,6	42,7	46,7	53,4	36,1	34,8
2017	41,3	45,7	32,8	36,3	41,2	43,7	47,9	55,1	37,5	37,5
2018	43,2	46,7	32,2	38,0	43,5	45,7	50,4	56,3	39,7	38,4
2019	39,3	44,4	34,7	36,3	43,5	47,7	51,0	58,3	39,6	39,8
2020	34,7	34,1	33,0	32,5	39,9	44,2	47,9	54,3	35,8	35,9

Nejvyšší míry dosahoval export u většiny států v roce 2018 nebo 2019 a následně přišel značný pokles v roce 2020. Dánské HDP z největší části stojí na vývozu, a o to těžší v rámci konkurenceschopnosti pro něj byl minulý rok. Švédsko zvyšovalo export v posledních letech i z důvodu podhodnocené švédské koruny. Finská ekonomika z pohledu tabulky je až na třetím místě v otázce návaznosti HDP na zahraniční obchod. Oproti Dánsku a Švédsku, však export značně závisí na průmyslových výrobcích, které hůře reagují na světové krize nežli segment služeb. (24) Islandskému exportu se dařilo v době mezi

světovými krizemi, nicméně v posledních letech musí více a více reflektovat narůstající globální konkurenci v rybolovu a u výrobců hliníku, přičemž ceny za hliník na světových trzích klesají. Vzhledem k poměru zboží a služeb k HDP nám Norsko díky svému vysokému hrubému produktu zaujímá nejnižší hodnoty.

Graf 7 - Saldo běžného účtu platební bilance v procentech ku HDP, 2005-2019 (23)

I tento graf poukazuje jasnou skutečnost, že Finsko nezažívalo v posledních letech přesprilíš veliký rozkvět a za dalšími zeměmi zaostává. Finsku se však postupně daří schodek snižovat. Poměrně vysokou rovnováhu má Dánsko a v tomto parametru je jasně nejlepší. Značný nárůst exportu Dánska doprovázený progresivními příjmy z investic hraje podstatnou roli u stabilního běžného účtu, který je tímto vytvářen. Z grafu vidno období stagnace Norska. Stálejších čísel dosahuje Švédsko, kterému čísla opět postupně rostou. (23) Veliký posun sledujeme u Islandu, který na začátku sledovaného období dosahoval značných záporných hodnot a narůstáním schodku. Od roku 2013 se situace změnila a příjmy byly větší než výdaje a aktivní saldo platební bilance dosahuje podobných hodnot v procentech vzhledem k HDP jako ostatní státy Skandinávie.

4.4 Faktory konkurenceschopnosti vybraných ekonomik

Konkurenceschopnost s přibývajícím časem nabývá důležitosti, a to nejen na domácím trhu, ale čím dál více globálně. Pád Sovětského svazu a přesun milionů lidí na kapitalistický trh v devadesátých letech, rozvoj internetu, telekomunikací, hi-tech technologií, rostoucí vzdělanost, pokrok v dopravě, tlak na ekologii a mnohé další vlivy způsobují, že obstat v konkurenci nikdy nebylo složitější, než je tomu dnes. Již dávno neplatí, že vysoce rozvinuté státy plně kontrolují světové trhy a mnozí z těchto gigantů pomalu ztrácejí na výkonnosti. Příkladem může být obrovský rozmach Čínského hospodářství, jenž dnes zásadně konkuruje USA a Evropě, přičemž není to dávno, co v této zemi panoval hladomor.

Provázanost oborů podnikání, rychlost v dopravě i poskytnutí informací vyžaduje bedlivé zkoumání dosažených výsledků a plánování dalších kroků. S těmito změnami se mění a formují faktory konkurenceschopnosti. Mezi tyto faktory můžeme v současné době zařadit pracovní sílu, produktivitu a zásobu kapitálu.

4.4.1 Investice

Přímé zahraniční investice znamenají takové investice společností z ciziny do dané země a firem, projektů v ní. Cílem investorů je získání podílů na společnostech, získání nových trhů pro obchod, zajištění efektivnosti výroby či získání jiných specifík daného trhu jenž přinesou dlouhodobé zisky. Jednotlivé státy pro usnadnění vstupu těchto investic vytvářejí tzv. investiční pobídky, finanční výhody. Mezi pozitiva těchto investic řadíme navýšení příjmů státu z důvodu nárustu exportu a restrukturalizaci ekonomiky do výkonnější podoby. Dále se pomocí těchto investic daří udržovat stabilitu měny, zvyšovat technologickou úroveň a zajišťovat nová pracovní místa. Možné negativní dopady jsou vytlačení místních méně konkurenceschopných investorů, investice do výrobních závodů, jenž nepředstavují zvýšení životní úrovně ani hodnoty oblasti, odliv zisků do zahraničí či negativní vliv na životní prostředí. (25)

Tabulka 4 - Přímé zahraniční investice, čistý příliv 2005-2019, v mld. USD (26)

Země	Island	Norsko	Švédsko	Dánsko	Finsko
2005	3,094	10,059	20,783	12,847	10,868
2006	3,877	11,878	22,053	2,385	4,639
2007	6,872	24,806	46,144	11,809	21,979
2008	1,204	20,578	41,437	2,191	19,407
2009	0,063	8,636	8,961	3,771	-8,826
2010	0,256	21,634	0,625	-11,768	12,221
2011	1,107	10,296	6,979	13,559	-6,008
2012	1,024	27,898	4,274	-16,35	4,931
2013	0,472	-1,369	1,317	0,680	-4,941
2014	0,766	3,242	-8,624	6,577	17,25
2015	1,145	7,274	10,254	1,850	16,849
2016	-1,066	-18,668	15,642	7,804	5,124
2017	-7	5,900	28,044	3,607	17,149
2018	-0,622	-5,664	-0,952	8,142	-10,571
2019	-0,480	12,734	16,836	-7,499	15,768

U menších zemí byl příliv peněz z přímých zahraničních investic pochopitelně nižší. Z čísel můžeme vyčíst, že největší příjem dosahovalo Švédsko a v poměrně klidné vyrovnané hladině Dánsko. Do Islandu dlouhé roky tekla příliv investic zhruba okolo jedné miliardy amerických dolarů, od roku 2016 si však v tomto ohledu nevede nejlépe a v rámci konkurenceschopnosti zde musí zapracovat. Největší odliv přímých zahraničních investic ve sledovaném období zaznamenalo Norsko v roce 2016. Zajímavostí je rok 2018, kdy jsme mohli pozorovat pokles zahraničních investic ve všech státech kromě Dánska. Situace na trzích byla napjatá, nebyla příliš vysoká ochota riskovat a s nadsázkou byla ve vzduchu cítit blížící se recese. (26) Musíme rovněž docenit snahu Finska o tyto zahraniční investice, neboť vlády si jsou vědomy, že v mnohých ukazatelích ekonomické výkonnosti za svými sousedy zaostávají. Investice rozhodně mohou pomoci Finsku s transformováním ekonomiky a navýšením konkurenceschopnosti, pakliže bude Finsko i nadále usilovat o tyto investice jako to můžeme pozorovat z dat minulých let.

4.4.2 Pracovní síla

Práci označujeme jako jeden dílčí faktor, který tvoří výrobní proces a jehož výsledek je vytvoření produktu v daný časový úsek na příslušném místě. V této části posoudíme vlivy výrobních faktorů na hospodářský růst.

4.4.2.1 Struktura zaměstnanosti

Následující tabulka nám zobrazuje minulé a stávající rozložení pracujících obyvatel podle sektorů zemědělství, průmyslu a služeb.

Tabulka 5 - Struktura zaměstnanosti v sektorech v jednotlivých státech, v procentech 2005-2019 (27,28,29)

země	Island			Norsko			Švédsko			Dánsko			Finsko		
	Z	P	S	Z	P	S	Z	P	S	Z	P	S	Z	P	S
2005	6,5	21,7	71,8	3,3	20,9	75,9	2,3	22,0	75,6	3,2	23,9	72,9	4,8	25,8	69,8
2006	6,3	21,6	72,1	3,3	20,8	75,9	2,2	21,9	75,9	3,1	23,3	73,6	4,7	25,7	69,6
2007	5,9	20,9	73,2	2,9	21,2	76,0	2,3	21,7	76,1	3,0	23,5	73,5	4,5	25,7	69,8
2008	4,6	22,0	73,4	5,6	21,1	76,3	2,1	21,3	76,6	2,7	23,3	74,0	4,5	25,2	70,3
2009	4,8	19,5	75,7	2,7	20,2	77,1	2,2	20,2	77,7	2,8	20,6	76,7	4,6	24,0	71,4
2010	5,6	18,4	76,0	2,6	19,7	77,8	2,1	20,0	78,0	2,5	20,0	77,6	4,4	23,3	72,3
2011	5,5	18,5	76,0	2,4	20,3	77,4	2,0	19,9	78,1	2,4	20,0	77,6	4,2	23,0	72,8
2012	5,6	18,2	76,2	2,2	20,2	77,5	2,1	19,6	78,3	2,6	19,8	77,6	4,2	22,8	73,1
2013	4,5	18,6	76,9	2,2	20,3	77,5	2,0	19,2	78,8	2,6	19,6	77,8	4,1	22,9	73,0
2014	4,5	18,4	77,0	2,3	20,4	77,3	2,0	18,6	79,4	2,5	19,4	78,2	4,3	21,9	73,9
2015	4,2	17,8	77,9	2,0	20,1	77,9	2,04	18,3	79,7	2,5	19,4	78,1	4,2	21,7	74,1
2016	3,9	17,5	78,7	2,1	19,5	78,4	1,9	18,2	79,9	2,3	19,1	78,6	3,9	22,2	74,0
2017	3,8	17,5	78,8	2,1	19,4	78,5	1,8	18,2	80,0	2,1	18,9	79,0	3,8	22,2	74,1
2018	4,0	16,8	79,2	2,1	19,5	78,4	1,7	18,2	80,0	2,2	18,9	78,9	3,7	22,3	74,0
2019	1,0	17,5	78,5	2,0	19,4	78,5	1,7	18,4	79,9	2,2	18,5	79,2	3,8	21,6	74,6
2018	4,0	16,8	79,2	2,1	19,5	78,4	1,7	18,2	80,0	2,2	18,9	78,9	3,7	22,3	73,9
2019	1,0	17,5	78,5	2,0	19,4	78,5	1,7	18,4	79,9	2,2	18,5	79,2	3,8	21,6	74,6

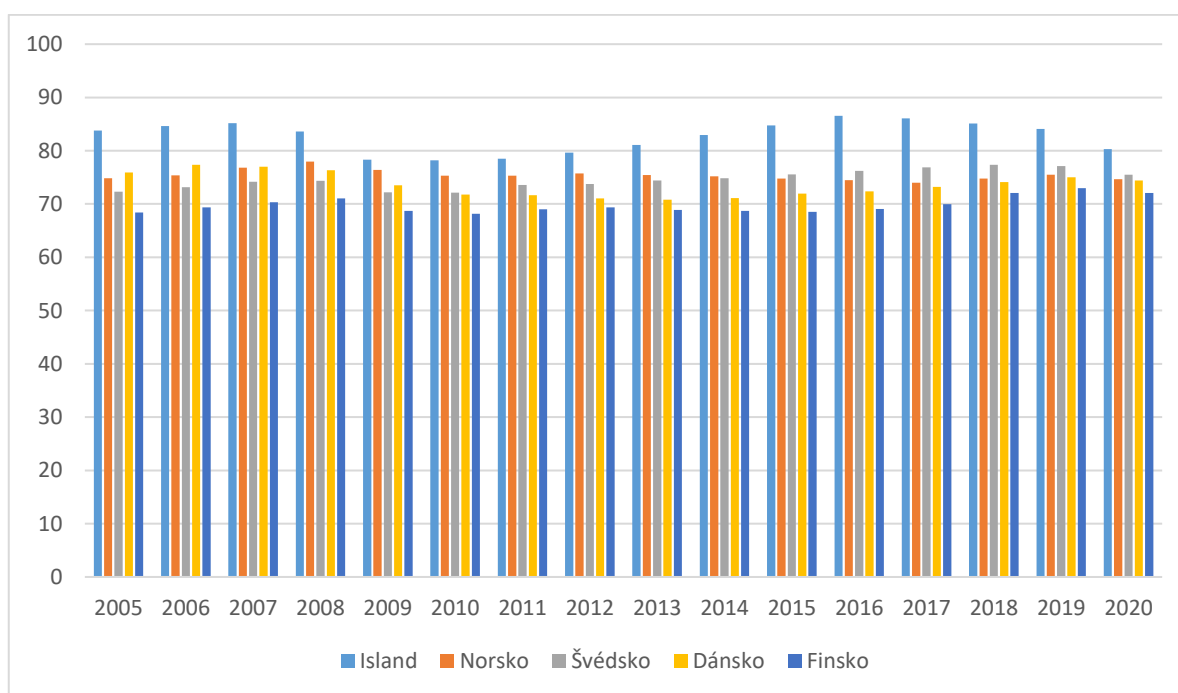
Z tabulky můžeme vyčíst několik zajímavých poznatků. Počet zaměstnanců v zemědělství a v průmyslu setrvale klesá. Důvodem jsou stroje a moderní technologie ve většině států. Všechny tyto státy řadíme mezi vysoce vyspělé a drtivá většina zaměstnanců pracuje ve službách.

Nicméně rozdílů mezi Skandinávskými státy najdeme hodně. Nejvíce pracujících obyvatel v přepočtu na obyvatele má nejméně hostinný stát pro zemědělství a tím je Island. Do značné míry především díky rybolovu. V těsném závěsu je Finsko a tento stát má výrazně vyšší počet zaměstnaných obyvatel v průmyslu než zbylé státy. I z tohoto hlediska tedy můžeme odvozovat sílu Finské ekonomiky vůči svým germánským sousedům. Naopak zmiňovaný Island má nejnižší zastoupení v sektoru průmyslu, i přes doménu jakožto vývozce hliníku. Švédsko v obou případech drží nižší procenta a jasně poté dominuje

v procentech zaměstnaných obyvatel ve službách. Dá se říct, že z pohledu konkurenceschopnosti má tento stát nejlepší zaměstnaneckou strukturu. Dále následuje Dánsko a Island. Norsko je až na čtvrté pozici a Finsko poměrně značně zaostává. Fakt, který je potřeba zmínit je, že Norsko má druhý největší počet zaměstnanců v průmyslu je vyvažován specifikem jejich průmyslu. Norsku plynou značné zisky ze svých ropu zpracujících závodů. Proto je potřeba brát zřetel na životní úroveň norských dělníků vůči dělníkům například z Finské republiky. (27,28,29)

4.4.2.2 Míra zaměstnanosti

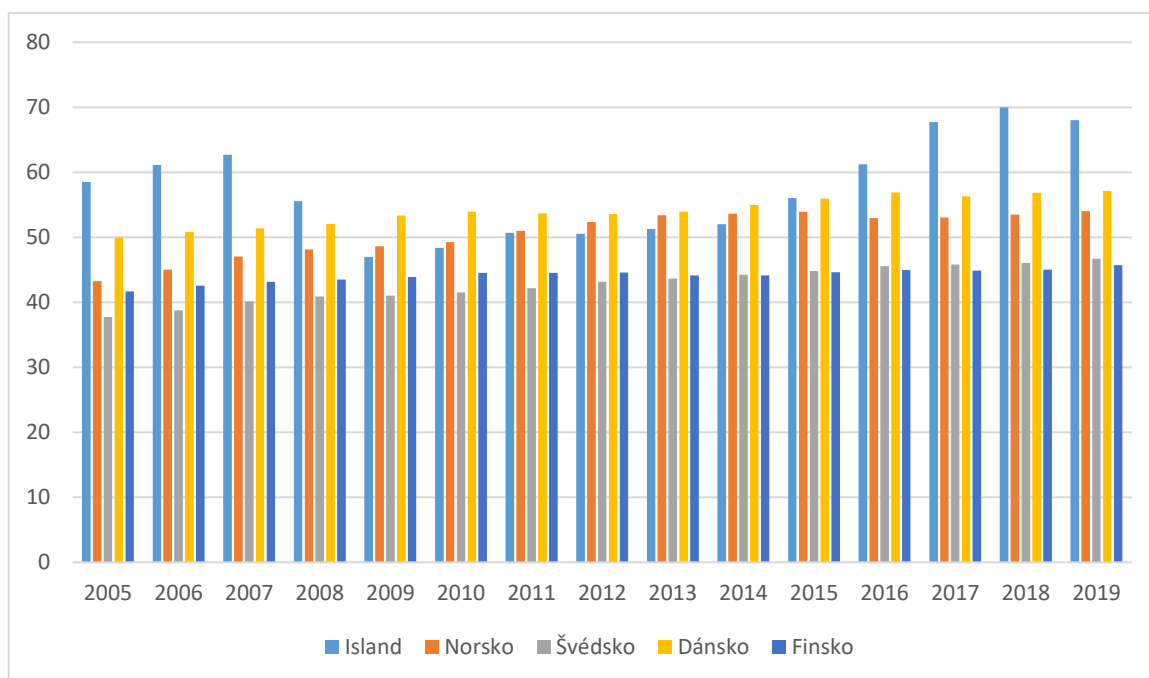
Míra zaměstnanosti nám udává množství pracovní síly, která je reálně zapojená do výrobního procesu. Na grafu níže můžeme pozorovat podíl zaměstnaných na celkovém objemu populace ve věkové skupině 15-64 let. Na úvod je potřeba říct, že vůči jiným státům Evropy a světa mají všechny tyto státy velmi dobrá čísla. Značně převyšující ochota vstupovat na pracovní trh vůči zbylým státům panuje na Islandu, který v tomhle ohledu je jako jeden z nejlepších na světě. Velmi dobrá čísla panují i ve Švédsku, a to s faktem, že tento stát zažíval početný příliv migrantů do své země. Norsko a Dánsko v posledních letech stíhají Švédsko s několika málo procentními rozdíly a nejslabší v tomhle ohledu můžeme definovat opět Finsko. Pro všechny tyto státy tento ukazatel značí silnou konkurenční výhodu.

Graf 8 - Míra zaměstnanosti v procentech v populaci 15-64 let, 2005-2020 (30)

4.4.2.3 Vývoj průměrných mezd

Na základně průměrných mezd si ekonomové mohou odvodit řadu potřebných indicií, které jim pomohou k pochopení tamní ekonomiky či poslouží jako skvělý zdroj pro komparaci. Jakou mzdu si v průměru dokážou zaměstnanci vydělat? Vývoj této veličiny můžeme sledovat na grafu níže.

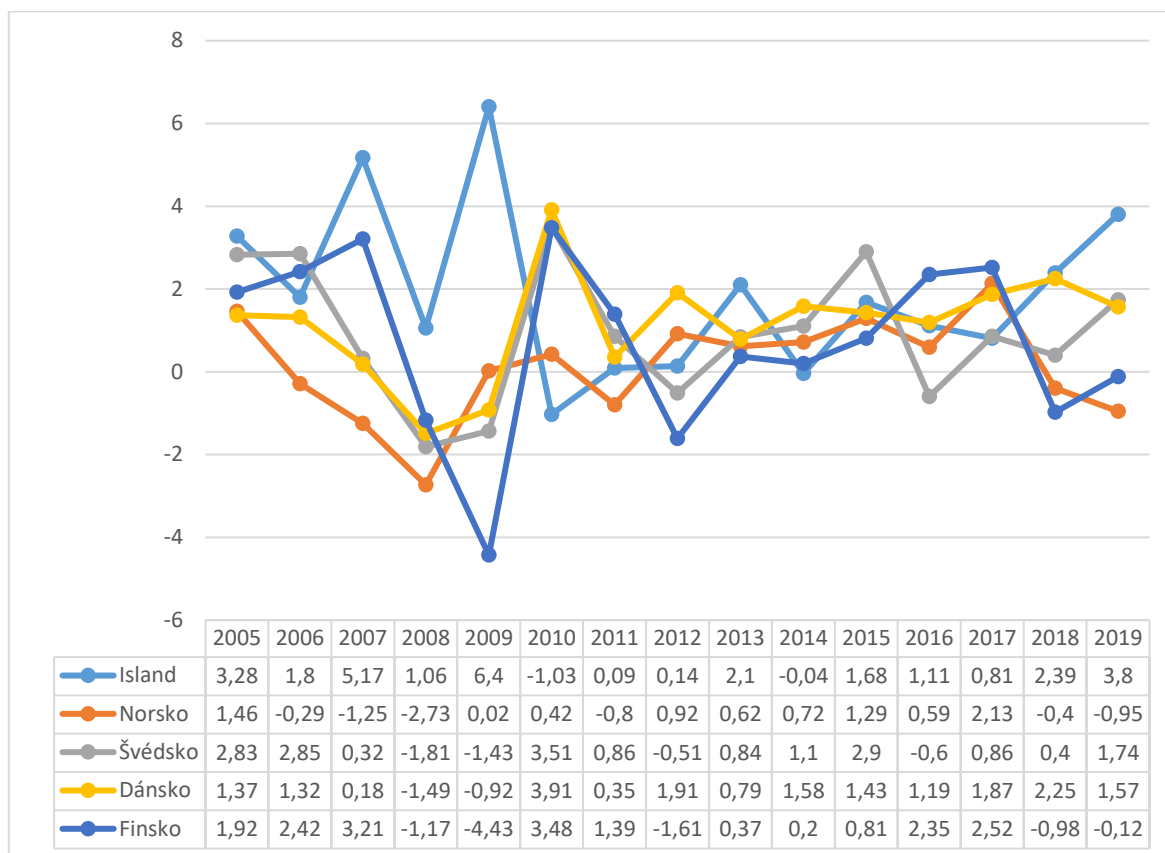
Graf 9 - Vývoj průměrné mzdy za rok, v tisících dolarech, 2005-2019 (31)

I v tomto ohledu dominuje Island, který jak je vidno ztrácel jak během finanční krize, tak i při ochlazení turismu a z údajů chybějícího roku 2020 bychom zcela nepochybně četli ještě nižší čísla. Pozoruhodné je Dánsko, kde setrvale rostou mzdy a předčí i Norsko. Přesně tyto ukazatele nám dávají možnost odhadovat, že Dánové a Islandané mohou v budoucnu patřit mezi nejkonkurenceschopnější státy v regionu. Vzhledem k nejpočetnější populaci je na místě, že Švédsko v tomto ohledu lehce ztrácí, nýbrž průměrná mzda se zvyšuje oproti Finsku. (31)

4.4.3 Produktivita práce

Ukazatel v návaznosti na zaměstnanost a struktury zaměstnanosti je produktivita práce. Díky údajům o produktivitě práce můžeme sledovat ekonomickou výkonnost, ale také zkoumat, jak se bude vyvíjet životní úroveň. Značný růst produktivity práce může značit

větší využití kapitálu nebo pokles zaměstnanosti pracovníků, kteří vykazují nízkou produktivitu nebo v neposlední řadě obecné zvýšení efektivity a inovace.

Graf 10 - Produktivita práce, roční míra v procentech, 2005-2020 (32)

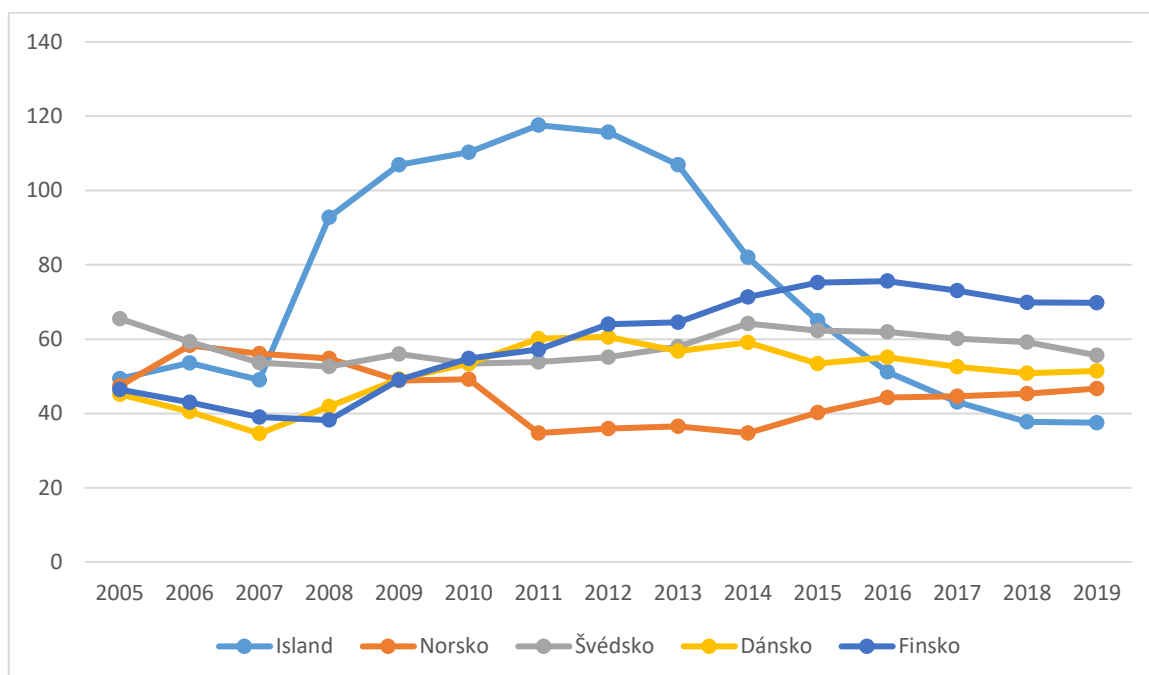
Růst produktivity práce z mezinárodního hlediska je průměrná až lehce podprůměrná, to však nemusí znamenat nic špatného pro tyto ekonomiky. Skandinávské země jsou velmi vyspělé a byť i nepatrný růst značí ještě více zefektivnění produktivity práce. Velmi slibného růstu se mohou těšit Dánsko a Island, který zaznamenal nejvyšší růst. I Finsko několik let po sobě zvyšovalo efektivitu práce. Sice Finsko v mnohém zaostává vůči sousedům, faktem zůstává jeho postupný rozvoj. (32)

4.5 Další makroekonomické ukazatele

Základní makroekonomické ukazatele a faktory konkurenceschopnosti můžeme doplnit další značně hodnotné ukazatele, kteří nám pomohou dokreslit si pojetí o ekonomikách těchto severských států. Mezi vhodné ukazatele pro tuto práci jsem vybral státní dluh, velikost úrokových sazeb a výdaje na výzkum a vývoj.

4.5.1 Státní dluh

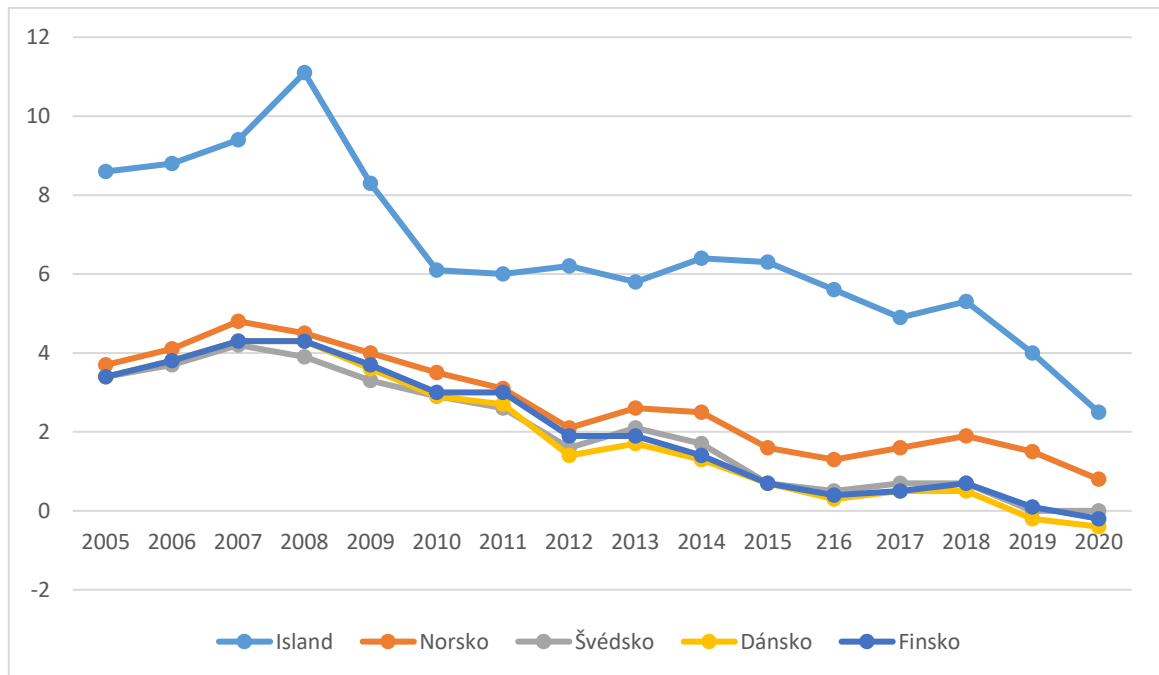
Velikost státní závazků je dobrým zdrojem pro určení hospodaření státu. Touto veličinou získáme rovněž představu o závazcích v mezinárodních organizacích a bankách. V obecné rovině můžeme konstatovat, že Skandinávské státy mají poměrně nízké dluhy. Pouze Finsko bychom mohli řadit mezi země se střední velikostí státního dluhu. Zajímavý je opět Island, který kvůli finanční krizi prožil složité období a byl značně zadlužen, své závazky zaplatil do roku 2015 a od té doby jej můžeme řadit opět jako země s malým státním zadlužením. Pandemie koronaviru bude představovat navýšení státního dluhu.

Graf 11 - Vývoj velikosti státního dluhu v procentech ku HDP, 2005-2019 (33,34,35)

4.5.2 Úrokové sazby

Vývojem úrokových sazeb sledujeme vládní dluhopisy. Tento zkoumaný faktor je součástí monetární politiky. Sazba je určována především cenou účtovanou věřitelem, rizikem dlužníka a poklesem hodnoty kapitálu. Údaje nám tvoří průměrné denní sazby měřené v procentech. Zjednodušeně můžeme hovořit o dluhopisech, jejichž splacení kapitálu je zaručeno vládami. Úrokové sazby bereme jako jeden z určujících faktorů obchodních investic.

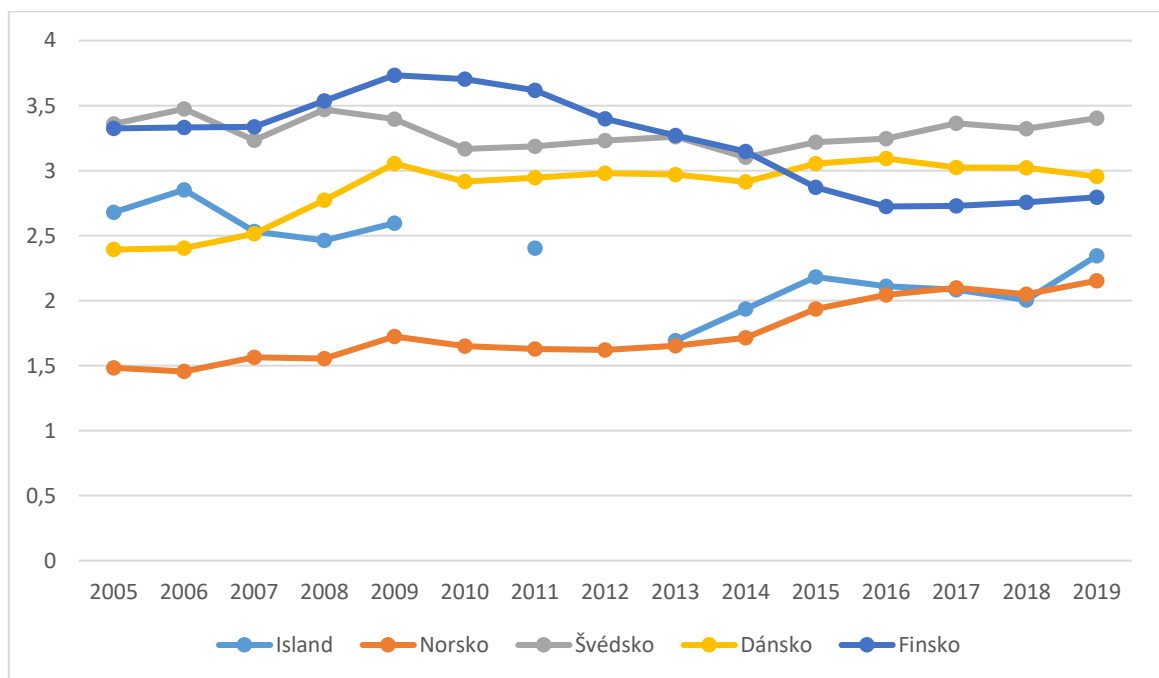
Graf 12 - Dlouhodobé úrokové sazby celkem v procentech, 2005-2020 (36)

Nejvyšší úrokové sazby má dlouhodobě Island, který je postupem času snižuje. Opět jedním z důvodů byly reakce monetární politiky na finanční krizi. V Norsku se většinu let pohybovala sazba mezi jedním až dvěma procenty. Značný odstup od Norska spatřujeme ve zbývajících státech, přičemž nejnižší úrokové sazby bychom hledali v Dánsku. Jejich záporná hodnota úrokové sazby znamená na příkladu, že banky platí lidem za to, že si u nich vezmou hypotéku. Takhle situace je poněkud ojedinělá, neboť banky vydělávají v momentě, kdy půjčují peníze nebo inkasují za poskytnuté úvěry úroky. Systém bankovního trhu je tedy převrácený a klienti v takovém případě musí platit za uložení peněz. Do záporných čísel se dostalo i Švédsko a Finsko. Značný pokles úrokových sazeb je určován snahou snížit dopad stávající krize. Zvýšit ekonomický růst a zabránit deflaci. (36)

4.5.3 Výdaje na výzkum a vývoj

Výzkum a vývoj a jejich financování je důležitý znak možného ekonomického růstu spojený s inovacemi. Jsou započítávány jak běžné, tak i kapitálové výdaje na výzkum a vývoj ve výzkumných ústavech, univerzitách, laboratořích apod. Na grafu níže můžeme sledovat téměř obdobné výdaje ve sledovaných státech v jednotlivých letech, rozdíly jsou maximálně o procento. Švédsko dlouhodobě v tomhle ohledu překonává zbylé státy Skandinávie. O tom, jak důležité je podporovat tuto oblast vypovídá dlouhá řada úspěšných technologických firem Švédska. Finsko dlouhá léta konkurovalo Švédsku, nicméně po

finanční krizi se část peněz přesunula jinam. Do budoucna je to oblast, kterou by mělo Finsko financovat mnohem více s cílem zvýšení konkurenceschopnosti. Dánsko mnoho let navyšovalo své výdaje v této oblasti, v posledních letech udržuje hladinu okolo 3 % což také můžeme považovat za výborné. Island v rámci šetření po finanční krizi zredukoval financování této oblasti, na grafu však vidno, že této oblasti opět začíná přispívat. Dlouhodobě nižší výdaje ku HDP vnímáme u Norska, i přes úroveň lidského rozvoje a velikosti HDP má poměrně malé financování vědy. Pokud bychom však neuvažovali v poměru ku HDP, tak Norsko vynakládá stejné nebo i vyšší peníze na tuto oblast než například Dánsko. Pokud však Norsko ještě zvýší financování této oblasti, můžeme v příštích dekádách spojovat Norsko ne s ropným průmyslem, ale třeba jako dominantní zemi s jinými technologiemi.

Graf 13 - Výdaje na výzkum a vývoj v letech 2005-2019 v procentech ku HDP (37)

4.6 Analýza ekonomiky Islandu

Island je sopečný ostrov ležící v chladných vodách Severního ledového a Atlantského oceánu severozápadně od Evropy na rozhraní dvou tektonických desek. Jedná se o malý, ale ekonomicky a společensky velmi úspěšný stát.

4.6.1 PEST analýza Islandu

Politicko-právní faktory: Ostrov získal nezávislost na Dánsku v roce 1944 a krátce na to dostala tamní ekonomika pomoc v podobě Marshallova plánu, což byla půjčka pro rozvoj a obnovu státu. Hlavní úlohu politické odpovědnosti nese parlament, vláda a Nejvyšší soud. Island zažil období sociálních vlád jako zbylé státy Skandinávie, v posledních volbách z roku 2017 však poměrně s přehledem vyhrála pravicová Strana nezávislosti. Složit vládu se jí podařilo s dalšími sociálně orientovanými stranami, přesto můžeme konstatovat léta hegemonie socialistických stran jsou u konce. V roce 1994 vstoupila Islandská republika do Evropského hospodářského prostoru, což představovalo liberalizaci ekonomiky, zvýšené podíly zahraničních investic a nárůst HDP i přes těžké období krize z let 2008 až 2011. Během této krize způsobené neefektivním hospodařením bank a vysoké míře zadluženosti domácností zasáhl 3 největší banky kolaps a část závazků musel převzít stát. Bankrot byl odvrácen díky pomoci Mezinárodního měnového fondu (2,1 miliardy USD) a pomocí dalších zemí, což vedlo ke stabilizaci státního aparátu a ekonomiky. V roce 2009 Island podal přihlášku do EU, avšak v roce 2015 ji stáhl a přístupové rozhovory dále nepokračovaly. Republika je dále součástí Evropského sdružení volného obchodu (EFTA).

Ekonomické faktory: Islandská ekonomika není zdaleka největší na světě, její prestiž však je známá na celé planetě. Je označovaná jako smíšená ekonomika s vysokou úrovní volného obchodu a vládních intervencí. Ekonomika nabrala strmý růst v 90. letech minulého století díky nových obchodním dohodám a využívání nových technologií. HDP na obyvatele zde bylo druhé největší v období před finanční krizí v celé Evropě. Po roce 2011 opět nastalo období ekonomického růstu s velkým přispěním cestovního ruchu.

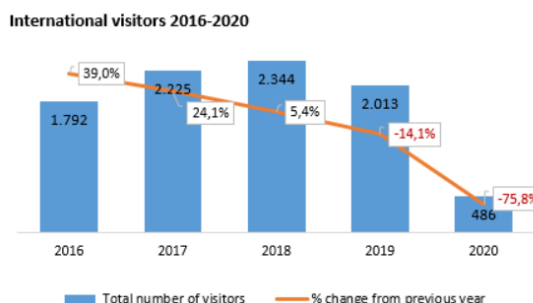
Island je mezi 10 nejzelenějšími ekonomikami na světě, tomu odpovídají i energetické zdroje. Geotermální zdroje dlouhodobě zajišťují 65 % a vodní elektrárny další 20 % celkové energie. (38)

Až 62,7% území Islandu tvoří tundra, což značí nevhodné podmínky pro zemědělství. Tuto indikaci se podařilo vyřešit vytápěnými skleníky, kde největší zastoupení má zelenina, ovoce a velmi hojně tropické banánovníky. Dalšími pěstovanými plodinami jsou především brambory. Z živočišné oblasti převažuje skopové maso a mléčné výrobky. Hlavní doménou zůstává rybolov a průmyslové zpracování výrobků dalších mořských produktů. Podíl vývozu ryb se na celkové míře ekonomiky pomalu snižuje, i přes to hraje důležitou úlohu.

Island zažil v 21. století diverzifikaci zemědělství odvětví do výroby a především služeb. Světová banka uvádí číslo 19,39 % průmyslu na podílu HDP. Z průmyslového hlediska se dále bavíme o výrobě softwaru, biotechnologií, především ale produkce hliníku a ferosilicia, což je předslitina složená z křemíku, železa, hliníku a vápníku sloužící k výrobě litin a oceli. Výroba hliníku vyžaduje velké množství vody a energie, avšak zbylý materiál se na ostrov musí dopravovat s dalšími nerostnými surovinami.

Ze segmentu služeb dominuje finančnictví a cestovní ruch. Finančnictví utrpělo těžkou ránu během krize mezi léty 2008 až 2011, od té doby opět patří na Islandu k silným ekonomickým oblastem. Cestovní ruch hrál důležitou roli v období po finanční krizi a značně přispěl k růstu ekonomiky. Každým rokem se podílí na celkovém HDP ve výši 9 % a zaměstnává až 30 tisíc obyvatel což představuje 15,7 % pracovní síly. Zpomalující trend v roce 2019 byl způsobený klimatickými problémy (erupcí sopky a omezení letového provozu) a silnou hodnotou Islandské měny. V roce 2020 nastala pandemická krize a její dopad na ekonomiku pocítil Island opět nejtvrději. (39,40,41)

	2016	2017	2018	2019	2020
Keflavik airport	1.767.726	2.195.271	2.315.925	1.986.153	478.510
Other airports	4.539	6.979	7.158	8.150	1.344
Seyðisfjörður seaport	19.795	22.353	20.690	18.887	6.454
Total	1.792.060	2.224.603	2.343.773	2.013.190	486.308

Obrázek 3 - Vývoj počtu turistů na Islandu, 2016-2020 (42)

Island přepravil v roce 2020 na celém světě zboží v hodnotě 4,6 miliard USD, což představuje 3 % nárůst oproti roku 2016, avšak 12,2 % snížení vůči roku 2019. Největší kupci byli Nizozemsko (20,2 % z celkového součtu) a dále pak Španělsko (17,3 %) a Velká Británie (11,1 %). Celých 83,8 % hodnoty vývozu putovalo do Evropy. Na exportu se nejvíce podílely ryby a rybí produkty a hliník. Island je druhý ze zemí Evropy (za Norskem) v celkovém výlovu v Atlantiku a 11. největší vývozce hliníku na světě. (43)

Import v loňském roce dosáhl 5,6 miliardy USD s meziročním poklesem 13,79 %. Hlavními partneři v tomto směru jsou Německo s 8,98 % na celkové částce, dále pak

Norsko s 8,79 % a třetí je Čína. Z dovozu má největší zastoupení rafinovaná ropa, oxid hlinitý, elektronika a automobily.

Bankovní sektor již hospodáří opět na vysoké úrovni. Islandská koruna značně oslabuje vůči dolaru i euru, což na druhou stranu láká investory. Oproti zbylým státům Skandinávie má nejnižší sazbu daně z příjmu právnických osob a to 20 % od roku 2011. (44)

Sociální faktory: Obyvatelstvo činí pouze necelých 400 tisíc obyvatel, přičemž naprostá většina žije ve městech, a zvláště pak v hlavním městě Reykjavíku nebo jeho blízkém okolí. Většina obyvatel jsou potomci germánských předků. Islandčané se vyznačují vysokou kvalifikací a znalostmi jazyků. Díky sociální politice mají lidé vysoké sociální jistoty a kvalitní lékařskou péči. V Indexu lidského rozvoje ke konci roku 2019 dosahoval Island 4. pozice (0,949 HDI). Zajímavostí je nejvyšší členství v odborových organizacích na světě. Největší počet imigrantů pochází z Polska (okolo 19 tisíc). Výzvou pro Island je zamezení odlivu mladých lidí, protože některé přitahuje myšlenka migrace na jih na kontinenty. (45)

Technologické faktory: Technologická vyspělost je na velmi vysoké úrovni s bezpočtem know-how v mnoha oblastech. Mezi klíčové oblasti zájmu řadíme využitelnost a technologie spojené s geotermálními zdroji a energii z nich vycházející. Ať už se pohybujeme v rámci hutnictví nebo skleníkového pěstování ovoce a zeleniny, na počátku stála myšlenka využitelnosti těchto přírodních zdrojů.

Další důležitý segment jsou informační technologie a zkoumání paliv a strojů na vodíkový pohon. Důvodem je množství vody na Islandu a hledání cest, jak je co nejučelověji využít s cílem omezení vlivu na ropě. Výzvou pro technologie je otázka, jak nejlépe dopravovat energii i do jiných států světa, aniž by stavba projektu znamenala ohromné výdaje a velké ztráty energie během transportu. (46,47)

4.6.2 SWOT analýza Islandu

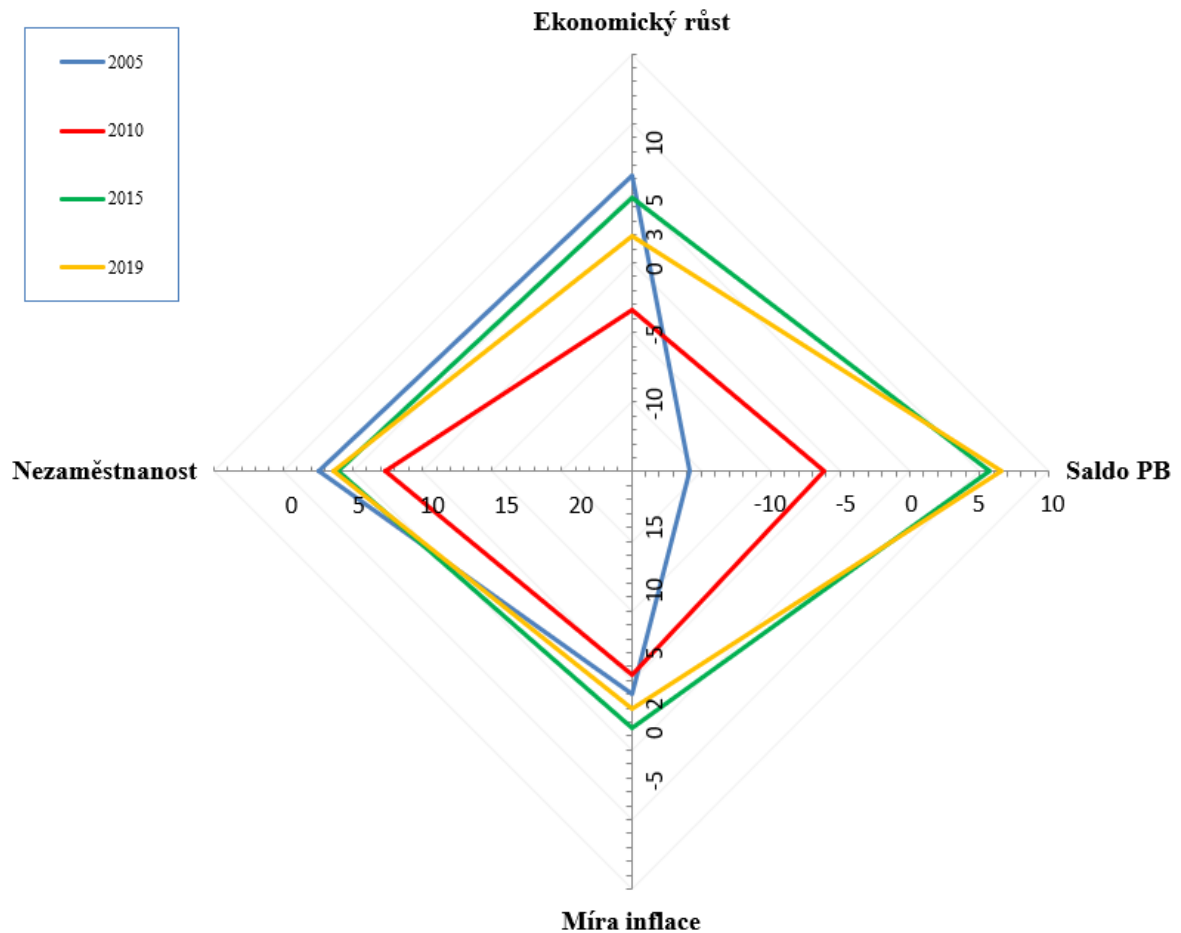
V následující tabulce jsem vypracoval parametry SWOT analýzy pro Island podle mých získaných dat při tvorbě této práce.

Tabulka 6 - SWOT analýza Islandu (vlastní zpracování)

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - Významný rybolov - Levná a dostupná energie - Vysoká kvalita finančnictví - Turismus a přírodní krajina - Liberální a demokratické vedení - Vysoké sociální podpory - Značná kupní síla - Velké financování vědy a výzkumu - Kvalifikovaná pracovní síla 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoká závislost na cestovních ruchu - Nedostatek vlastních nerostných surovin - Vysoké zadlužení - Závislost ekonomiky na klíčových odvětvích
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Přijmutí eura - Zlepšení měnové politiky - Využití vodíkových paliv - Investice do využití geotermální energie - Úspěšné průzkumy ropných vrtů - Nové obchodní smlouvy, především s VB a USA 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokles ryb v oceánech - Dlouhotrvající pandemická krize - Pokles cen hliníku - Levnější konkurence z Asie - Odliv mladých lidí na kontinenty

4.6.3 Magický čtyřúhelník Islandu

Následující grafy magických čtyřúhelníků zpracovaných na základě mnou získaných dat nám pomohou objasnit vývoj ekonomiky Islandu mezi roky 2005–2019.

Graf 14 - Magický čtyřúhelník Islandu v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)

V analýze magického čtyřúhelníku Islandu můžeme pozorovat velké změny jeho plochy v průběhu sledovaných let. Hlavní příčinou je ukazatel salda platební bilance, který měl v roce 2005 velmi špatné hodnoty na úrovni -15,8 %. Z grafu vidno, že tuto nepříznivou bilanci dokázal Island v průběhu sledovaných let zvrátit do kladných hodnot. Nejhorší stabilitu tamní ekonomiky vykazovaly hodnoty z roku 2010. V této době se sice podařilo zvýšit saldo platební bilance, ovšem sledujeme i skokový nárůst nezaměstnanosti a míry inflace. V návaznosti na finanční krizi vykazoval ekonomický růst hodnotu -3,4 %. Grafické ztvárnění roku 2015 ukazuje, že islandská ekonomika postupně sílila a dokázala dostat hodnoty do pozitivních čísel. Poslední sledovaný rok vykazuje opět zhoršené hodnoty i mimo jiné kvůli počínající recesi a ochlazení turistického ruchu. Islandané potřebují zapracovat na stabilitě ekonomiky, neboť v současnosti nemůžeme konstatovat, že Island disponuje neotřesitelnou a silnou ekonomikou.

4.7 Analýza ekonomiky Norska

Norské království je Skandinávský stát tvořen převážně horami a známými fjordy. Velmi vyspělá ekonomika, sociální stát a vysoká míra demokracie činí z Norska jeden z nejlepších států pro lidský rozvoj.

4.7.1 PEST analýza Norska

Politicko-právní faktory: Norsko získalo nezávislost na Švédsku v roce 1905 a od té doby formálně vládne panovník, nýbrž největší odpovědnost má parlament. Úroveň demokracie je zde považována jako jedna z největších na celém světě.

Po druhé světové válce se k moci dostali sociální demokraté a začalo budování sociálního státu. To nese prvky velkého daňového zatížení a značných intervencí do ekonomiky a nutno dodat, že úspěšných. Díky průmyslu a ropě byly v minulém století splaceny dluhy a Norové vytvořili investiční fond s názvem Global, který je největší na světě (v objemu přes 10 500 mld. NOK⁷). Norský národ již dvakrát ve své historii v referendu odmítl vstup do EU, a to zejména na možné regule v otázce ropy a rybolovu. (48,49)

Ekonomické faktory: Silná a vyspělá nebo liberální či konkurenceschopná, všechny tyto výrazy plnohodnotně náleží norské ekonomice. Hlavním odvětvím je těžba a zpracování ropy společně se zemním plynem ze Severního moře, což představuje až jednu čtvrtinu HDP, které má nejvyšší při počtu na obyvatele z celé Skandinávie. V celkové produkci ropy se království řadí do druhé desítky. Historicky se nikdy nejednalo o agrární stát a velmi rychle se Norsko začalo orientovat průmyslově s odvětvím všeho druhu.

Ekonomika těží z mnohých přírodních faktorů jako Island. Díky teplému Golfskému proudu tamní moře a přístavy v zimě nezamrznou a může proudit obchod. Horské scenérie posléze lákají řady turistů. Ekologie má pro tento stát vysokou důležitost a většina energie pochází z vodních elektráren (přes 95 % veškeré vyrobené energie), na druhou stranu v Norsku je stále povolen lov velryb.

Díky levné energii podobně jako Island zpracovává hliník, bauxit a další produkty, kde je využíváno hutnictví. Vytápění mnohých domácností a veřejných prostranství je opět ve velké míře skrze elektřinu. Z ekonomického hlediska další významnou oblastí je vývoz ryb, turismus a dřevozpracující průmysl.

⁷ Norská koruna

Nejvíce obyvatel je však zaměstnáno ve službách a nezaměstnanost je poměrně nízká. Zemědělství představuje hlavně pěstování brambor, pšenice, rybolov a pastevectví. U Norského pobřeží vyrostlo spousta vodních farem pro produkci ryb. Podle údajů z roku 2018 skončilo Norsko na osmém místě a v Evropě na prvním s celkovým výlovem ryb. (50)

Důležité části vývozu jsou stroje, chemikálie, ryby a výrobky z nich a lodě. Mezi import patří především osobní automobily, stroje, strojírenské výrobky a výpočetní technika. Nové snahy o obchod se rozvíjejí s Británií a s Asií. Norská ekonomika je úzce spjatá s EU, čtyři pětiny produktů směřují do EU a 2/3 dovozu rovněž pocházejí z Evropy. Největší obchodní partner je Švédsko, Německo, Dánsko, VB a Nizozemsko. Z mezinárodního hlediska pak Čína a USA.

Dlouholetý růst ekonomiky začal od roku 2014 stagnovat, jak můžeme vidět prakticky na všech ukazatelích této bakalářské práce. Důvodem byl především pokles ceny ropy a její menší poptávka. Norsko by se proto mělo zasazovat o diverzifikaci hospodářství. Světovou krizi 2008 i 2020 poměrně ve slušné míře pokryli finance z ropného fondu a rychlých kroků vlády. Tajemstvím však není, že v loňském roce norská ekonomika podala nejslabší výkon za velmi dlouhé období. Eurostat uvádí pokles ekonomiky o 6,4 % za rok 2020. (49,51)

Sociální faktory: Obyvatel Norska je okolo 5 milionů a 300 tisíc s početnou přistěhovaleckou komunitou z nichž největší zastoupení mají Poláci. Drtivá většina obyvatel žije ve městech a v nejdůležitějším kulturním i ekonomickým centru, hlavním městě Oslu. Díky sociální politice mají norští občané řadu výhod a velmi kvalitní vzdělání a zdravotní péči. Další výhody jsou malé rozdíly mezd a vysoká míra multikulturní rovnocennosti. V indexu lidského rozvoje Norsku přísluší první místo. Problém, který Norsko řeší je vylidňování severních území a přesun obyvatel na jih a do měst. (49)

Technologické faktory: Technologická zaměření se dlouhé roky specializují na oblast zpracování a využití ropných produktů včetně zemního plynu. V Oslu je soustředěný rozvoj informačních a komunikačních technologií. Velká pozornost je věnována technologiím zohledňující ekologickou čistotu a úspornost. (51)

4.7.2 SWOT analýza Norska

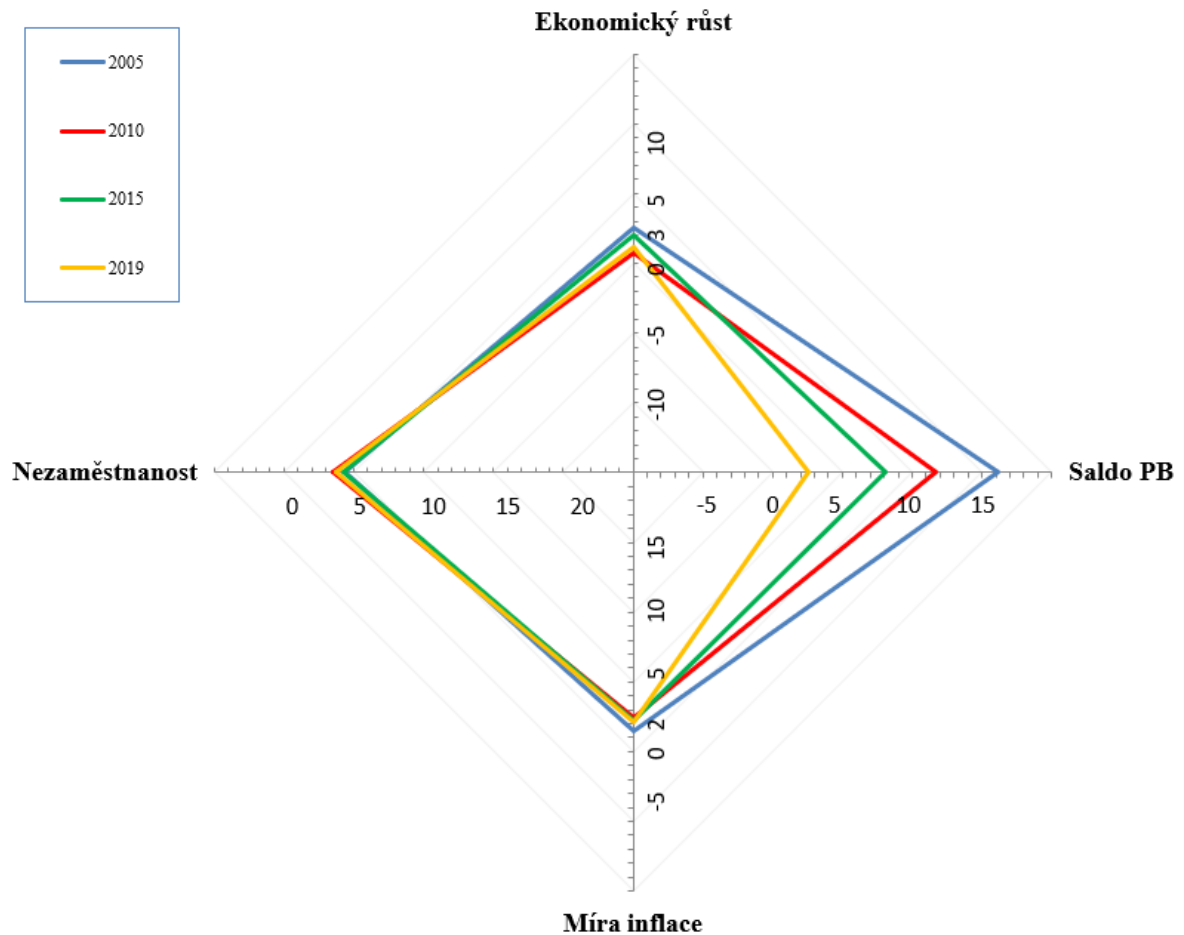
V následující tabulce jsem vypracoval parametry SWOT analýzy pro Norsko podle mých získaných dat při tvorbě této práce.

Tabulka 7 - SWOT analýza Norska (vlastní zpracování)

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - Rozvinutý ropný průmysl - Rozvinutá produkce ryb - Turismus a panenská příroda - Levná a dostupná energie - Zdravé veřejné finance a bankovníctví - Vysoká kupní síla - Sociální jistoty 	<ul style="list-style-type: none"> - Závislost na dovozu potravin - Vysoké daně - Vysoká zadluženost domácností a podnikatelských subjektů - Závislost na příjmech z ropy - Příliš vysoká obchodní závislost na EU
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Transformace zisků z ropy do investic na pevnině - Přeprava a prodej energie jiným státům - Restrukturalizace hospodářství - Doplnit zdroj energie z větrných elektráren - Investice do hi-tech technologií a eko průmyslu 	<ul style="list-style-type: none"> - Odliv obyvatel ze severních částí státu do měst na jihu - Přesun podnikatelů do států EU kvůli snadnějším obchodním postupům

4.7.3 Magický čtyřúhelník Norska

Následující grafy magických čtyřúhelníků zpracovaných na základě mnou získaných dat nám pomohou objasnit vývoj ekonomiky Norska mezi roky 2005–2019.

Graf 15 - Magický čtyřúhelník Norska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)

Norské magické čtyřúhelníky s postupujícím časem ztrácí na své velikosti a můžeme vidět období stagnace a ochlazování tamní ekonomiky. Důvodem bylo především snižující se saldo platební bilance a velmi nízký ekonomický růst. Tyto ukazatele jsou ve velké míře spojené se snižováním ekonomického výkonu ropného průmyslu. Na druhou stranu se Norsku daří udržovat hladinu inflace okolo 2 % a velmi nízkou nezaměstnanost.

4.8 Analýza ekonomiky Švédska

Země je největší a nejpočetnější ze všech Skandinávských států. Švédsko je stát s vysokou životní úrovní, sociální politikou a velmi vospělou ekonomikou s velkým důrazem na ekologii. Stát jenž má za sebou svou koloniální éru dnes zažívající značný ekonomický rozkvět. Na druhou stranu se jedná o zemi, kde můžeme pozorovat současné krize a problematiky v přímém přenosu.

4.8.1 PEST analýza Švédska

Politicko-právní faktory: Konstituční monarchie vedená parlamentem. Státní útvar sahá do středověku a dlouhá léta měl pod koloniální nadvládou i další sousední státy. Stát byl jedním ze zakládajících členů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Země od svých válečných tažení přešla v minulém století k politické neutralitě a velmi profitovala z obou světových válek. Od 30. let téhož století dlouhou dobu držela moc sociální demokracie, která vybudovala velmi štedrý systém zdravotnictví a důchodového zabezpečení. V reakci na to v 70. letech zažil stát silnou migrační vlnu. V 90. letech muselo Švédsko čelit hospodářské krizi a sociální stát začínal mít trhliny. Pravicové vlády poté prosadili snížení daní a vstup do EU, v referendu však Švédové odmítli přijmout euro. Švédsko, nežli ekonomické problémy musí řešit již po dlouhou dobu migrační problémy. Tyto problémy zesílili v posledních letech kvůli migraci způsobené po Arabském jaru. Integrace nových imigrantů se nedaří tak úspěšně jako v 70. letech a prudce narostla kriminalita. V zemi sílí nacionalistické hnutí a musíme si připustit fakt, že Švédsko se časem od sociální a velmi liberální politiky může přesunout ekonomicky a myšlením spíše doprava. (52)

Ekonomické faktory: Ekonomika velmi využívá přírodního bohatství, a to železné rudy, množství vody a své zalesněné území. Švédsko můžeme rozdělit na zalidněný jih se zemědělstvím a mírným klimatem oproti zalesněnému severu se značným přírodním bohatstvím a pohořím. Jedná se o značně exportně orientovanou tržní ekonomiku, kdy defacto polovina zboží míří za hranice, nejčastěji strojírenské výrobky, elektronika, stroje, farmaceutické výrobky, chemikálie a samozřejmě výrobky ze dřeva a minerály. Mnoho švédských firem si ve světě získalo silné postavení, mezi které můžeme jmenovat například Volvo, Saab, Ericsson, Ikea, Spotify, ABB, Husqvarna, H a M, Skanska a mnohé další. Široká paleta od strojírenského, přes oděvní až po elektroniku značí velkou výhodu v konkurenci a fakt, že stát není závislý na jednotlivém odvětví jako například země na západ od Švédska. I když v počtu výlovu ryb dominují Island a Norsko, Švédsko předjímá prvenství v dřevozpracujícím průmyslu. Zbylá zemědělská činnost je soustředěna na cukrovou řepu, pšenici, ječmen, brambory a z živočišné oblasti na chov skotu, prasat a ovcí. Nutno dodat, že na poměry Skandinávie Švédsko dokáže uspokojit značnou domácí spotřebu.

Několik let po sobě Švédsko drželo podhodnocenou měnu a v reakci na to se dařilo exportu. Samozřejmě až do předchozího roku. Necelých 60 % výrobků putuje do zemí EU

a do Evropy jako celku přes 70 %. Asie představuje přes 12,5 % a Amerika přes 10 %. Toto značí poměrnou konkurenční výhodu. Největší vývoz je do Norska, Německa a největší nárůst byl směrem do USA. Největší import pochází z Německa, daleko přes 15 % celkového dovozu. Dále následuje Nizozemsko, Norsko a Dánsko.

Opatření vůči pandemii přijali Švédové velmi benevolentní a vlády s bankami napumpovali ekonomiku částkou 1,6 bilionů SEK (Švédská koruna), což znamená téměř 32 % HDP státu. Hlavním problémem současné doby je malá poptávka ze strany zahraničí a vysoká míra zadluženosti jako v sousedním Norsku. Na základě toho byl schválen odklad splácení hypoték až do června 2021. Bankovní sektor je dobře rozvinutý a stabilizovaný od zvládnuté krize v 90. letech. Problémy a horečné diskuse se vedou v otázce daní. Švédsko má velmi vysoké daně a základní DPH s 25 % patří co by jedna z nejvyšších v EU. Silné daně dopadají i na nemovitosti či zatížení alkoholu. (52,53)

Sociální faktory: Švédsko je nejlidnatější ze zkoumaných států, počet jeho obyvatel přesahuje 10,2 milionu. Největší aglomerace je soustředěna u hlavního města Stockholmu. Na úkor od ostatních států Evropy má země hojný přirozený přírůstek obyvatelstva. Sociální systém je na vysoké úrovni a je velmi štědrý, i tento fakt přivádí do Švédska řadu imigrantů. Problematika je popsána více v kapitole o politicko-právních faktorech. I přes značnou imigraci Švédy považujeme za vysoce kvalifikované a vzdělané obyvatele. (52)

Technologické faktory: Technologie a investice do vědy a výzkumu jsou na vysoké úrovni. Dokladem jsou již zmíněné světové značky se svými produkty, kromě elektroniky, automobilového odvětví a další strojírenských oblastí. Švédové hojně rozvíjejí své znalosti v oblasti hi-tech technologií a výrobků na bázi obnovitelných zdrojů. (52,53)

4.8.2 SWOT analýza Švédska

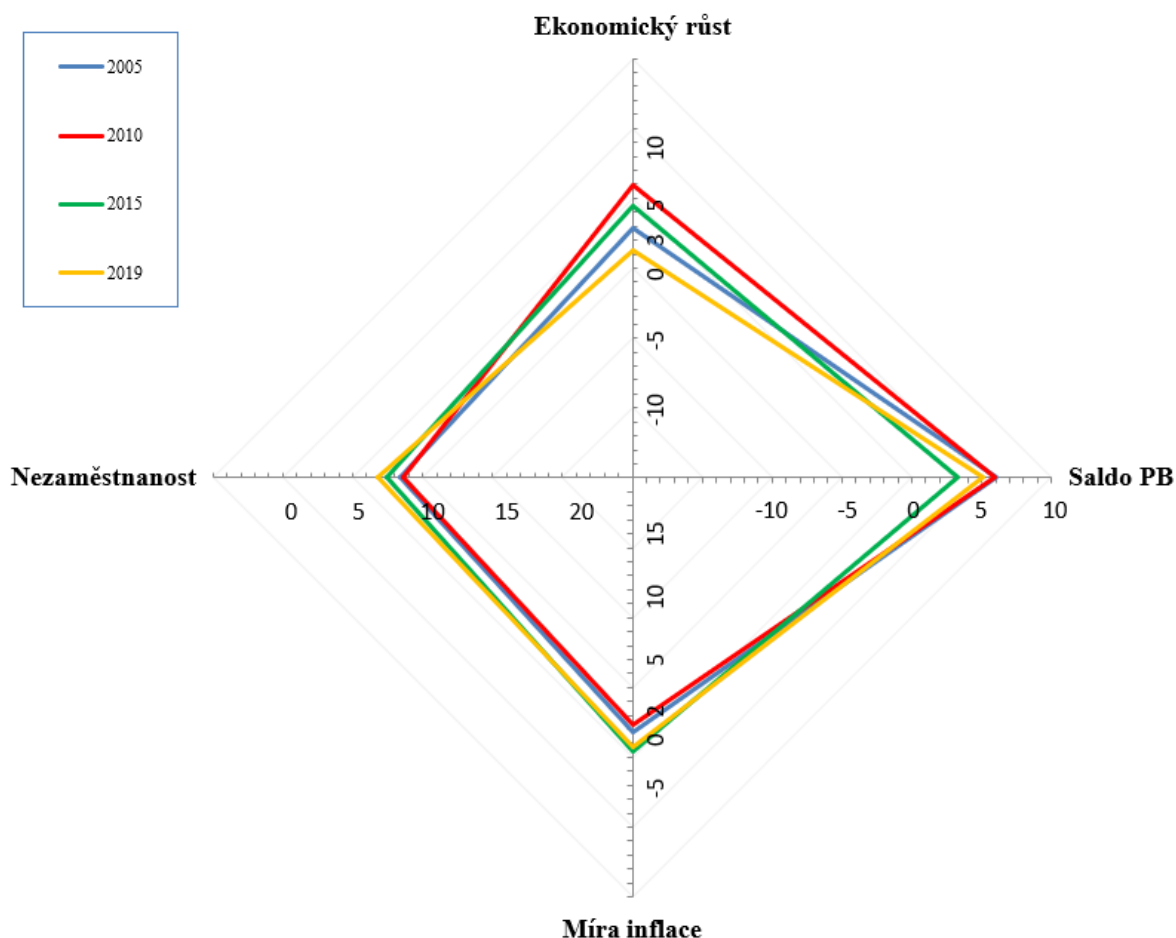
V následující tabulce jsem vypracoval parametry SWOT analýzy pro Švédsko podle mých získaných dat při tvorbě této práce.

Tabulka 8 - SWOT analýza Švédska (vlastní zpracování)

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - Vysoký přirozený přírůstek obyvatelstva - Robustní ekonomika - Velmi diverzifikovaná ekonomika - Sociální jistoty - Důraz na eko průmysl a životní prostředí - Stálý a věhlasný exportér - Zahraniční investice do hi-tech technologií, vědy a výzkumu - Nízká zadluženost státního aparátu 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoké daně - Velká imigrace do země - Vysoká zadluženost domácností - Vysoká nezaměstnanost
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Otevření nových trhů v Americe a Asii - Zjednodušení daňového systému - Snížení daňových kvót - Přejetí eura - Rozvoj ekologických projektů 	<ul style="list-style-type: none"> - Těžká integrace nových imigrantů, vznikající ghetta a růst kriminality - Nárůst nacionalismu a rozpad sociálního státu - Méně investic kvůli daňovému zatížení

4.8.3 Magický čtyřúhelník Švédska

Následující grafy magických čtyřúhelníků zpracovaných na základě mnou získaných dat nám pomohou objasnit vývoj ekonomiky Švédska mezi roky 2005–2019.

Graf 16 - Magický čtyřúhelník Švédska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)

Hodnoty ekonomiky Švédska ve sledovaném období let 2005-2019 se nesou ve velmi podobných hodnotách. Velikost plochy magického čtyřúhelníku zůstává téměř nezměněná. Z toho důvodu můžeme hovořit o velké stabilitě tamní ekonomiky. Celkový dojem kazí snad jen míra nezaměstnanosti, kterou Švédsko vykazuje na poměry Skandinávie jako vysoké. Za silnou stránku ekonomiky můžeme pokládat stabilní hodnoty salda platební bilance. Hladina ekonomického růstu kolísala v návaznosti na celosvětové trendy. Dalším plusem švédské ekonomiky je nízká míra inflace.

4.9 Analýza ekonomiky Dánska

Posledním a třetím královstvím Skandinávie je Dánsko, které leží na sever od Německa v poměrně strategické centrální poloze obklopené moři. Mimo domovinu zemi náleží dvě autonomní oblasti, a to Grónsko a Faerské ostrovy. Země bývá často označována jako „vzorová“ kvůli své efektivitě, produktivitě a nejnižší míře korupce.

4.9.1 PEST analýza Dánska

Politicko-právní faktory: Vznik je datován k roku 1849 a jedná se o vyspělý stát s moderní ekonomickou strukturou a vysokou kvalitou života. Parlament sídlí v Kodani, ekonomickém centru země. Sociální politika, která v zemi panuje po dlouhou dobu nese spolu znaky velkého daňového zatížení. Dánsko je součástí Evropské Unie, ale stejně jako Švédové v referendu odmítli přijetí eura.

Této zemi je možné přiřknout prvenství v podobně prvních velkých prosazování ohledů na životní prostředí, jenž dokládá vznik ministerstva životního prostředí v roce 1971. Na druhou stranu v dnešní době je Dánsko vůči zbylým státům Skandinávie nejméně ekologické a hlavní důvod je zemědělství a značný masný průmysl. Rozkol Dánských názorů a slibů na snížení škodlivých emisí a podpory biodiverzity rezonuje, když si uvědomíme, že je to opět Dánsko, které s Norskem stále povoluje lov velryb. (54)

Ekonomické faktory: Silná a dynamická ekonomika, která je vysoce konkurenceschopná s velkým potenciálem zažívala zpomalující ekonomický růst. Důvody byly nízká domácí poptávka, a to včetně zahraniční, to mělo za následek opatrnost investorů.

Dánsko je nížinné s oceánským klimatem a vůči zbylým zkoumaným státům nejvíce agrární zemí. Přes 50 % rozlohy státu slouží k obdělávání půdy. Nejvíce se pěstují obiloviny, brambory a cukrová řepa. Živočišná produkce stojí na chovu prasat, skotu, drůbeže a rybolovu. Jedná se o největšího vývozce vepřového masa celé EU.

Přístup k moři a větrům vanoucích na pevninu je využito pro výrobu větrné energie, která podle údajů v roce 2019 produkovala až 47 %. Na druhou stranu značnou část zbylé energie dodávají tepelné elektrárny, a tudíž v tomhle ohledu na ostatní země Skandinávie ztrácí.

Nejdůležitější oblasti jsou potravinářský průmysl, strojírenský a chemický. Mezi známé gigantické firmy patří The Lego Group, Carlsberg, Vestas. Polovina celého HDP závisí na exportu což znamenalo v roce 2020 při snížené poptávce značný problém. V roce 2019 tvořil obchod se zeměmi EU 51,2 % export a 66,9 % import. Do Německa a Švédska putovalo celých 25 % Dánského exportu, další významní odběratelé byli VB, Norsko a USA. Dovoz je jasně největší z Německa a poté ze Švédska, Nizozemska a Číny.

Fiskální politika je velmi zdravá a stejně jak bankovní sektor. Dánsko se vyznačuje udržováním fixního směnného kurzu, což představuje nutné pohyby s úrokovými sazbami. To však znamená problémy s měnovou politikou a těžkopádnou stabilizací inflace či míry

nezaměstnanosti. Zde vnímáme značný rozdíl oproti sousedům, kde hlavní stabilizační roli hraje centrální banka. Daňové zatížení je velmi značné a dlouhou dobu se pohybuje okolo 45 % k poměru HDP. Což je vedle Švédska největší na světě. DPH je jednotná, a to ve výši 25 %. Zajímavostí je vysoké zdanění daně z příjmů fyzických osob a defacto žádné příjmy z příspěvků na sociální zabezpečení. (54,55,56,57)

Sociální faktory: Počet obyvatel přesahuje 5,8 milionů. Dánsko se může pyšnit druhým nejlepším HDP na hlavu obyvatele ze Skandinávských států, vysokou kvalitou života opřenou o štědré sociální politiku, jako jeden z nejšťastnějších národů na světě a velmi nízkou mírou korupce. Programy na podporu zaměstnanosti jsou v Dánsku značné a můžeme tvrdit že největší oproti svým sousedům. Potíží Dánska je velmi nízký přirozený přírůstek obyvatelstva. Obyvatelé Dánska jsou velmi kvalifikováni a vzdělaný národ s velkou kupní silou. (55)

Technologické faktory: Technologické faktory jsou soustředěné k hlavním ekonomickým oblastem. Ať už v segmentu potravinářství či telekomunikací a elektroniky. Dánsko nadále zdokonaluje technologické faktory v rámci svého rozvinuté finančnictví. Značná část úsilí je věnována oblasti pro energetiku a další segmenty v rámci životního prostředí. (55)

4.9.2 SWOT analýza Dánska

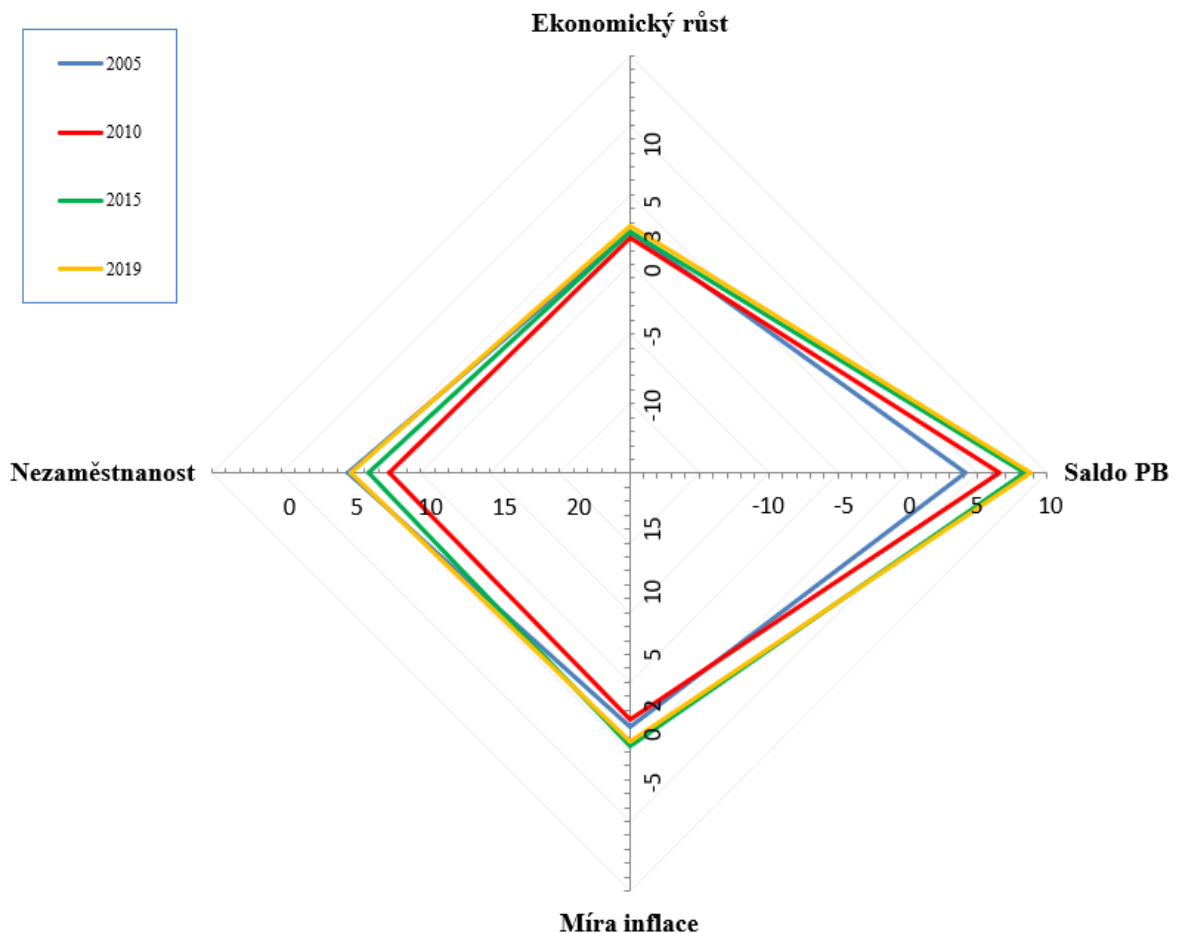
V následující tabulce jsem vypracoval parametry SWOT analýzy pro Dánsko podle mých získaných dat při tvorbě této práce.

Tabulka 9 - SWOT analýza Dánska (vlastní zpracování)

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - Vysoká efektivita a produktivita - Nízká nezaměstnanost - Potravinová soběstačnost - Sociální podpory a jistota - Zdravá fiskální politika - Nízká inflace - Nejnižší míra korupce - Kvalifikovaná pracovní síla 	<ul style="list-style-type: none"> - Závislost na exportu - Vysoké daně - Částečná závislost na tepelných elektrárnách - Vysoká uhlíková stopa - Stárnutí populace - Složitý daňový systém
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Zahraniční investice do řady projektů - Investice do ekologie a životního prostředí - Zajištění nárustu domácí poptávky - Zjednodušení daňového systému - Snížení administrativních překážek - Podpora expanze firem s dánským majoritním vlastníkem v zahraničí s cílem diverzifikování oblasti obchodu - Navýšení investic za předpokladu částečného odpuštění daní pro nové investory. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stárnoucí populace - Rozpad sociálního státu po vzoru Švédska - Dlouhá pandemická krize ovlivňující poptávku

4.9.3 Magický čtyřúhelník Dánska

Následující grafy magických čtyřúhelníků zpracovaných na základě mnou získaných dat nám pomohou objasnit vývoj ekonomiky Dánska mezi roky 2005–2019.

Graf 17 - Magický čtyřúhelník Dánska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)

Magický čtyřúhelník Dánska se vyznačuje velkou plochou s trendem růstu. Vážnější problém představoval nárůst nezaměstnanosti po finanční krizi, nicméně hodnoty nezaměstnaných postupně klesaly až téměř na hodnoty z roku 2005. U Dánska pozorujeme na všech grafech poměrně vyrovnanou pozitivní hladinu salda platební bilance mezi 5-10 % s trendem růstu. Vyjma období finanční krize se Dánsko vyznačuje cestou ekonomické stability a zvyšující se schopnosti konkurenceschopnosti.

4.10 Analýza ekonomiky Finska

Finská republika uzavírá podrobnější přiblížení jednotlivých států a jejich charakteristických rysů. Finsko se rozkládá ve značně rovinaté oblasti s obrovským

množstvím jezer a nedotčenou přírodou na severu Evropy. Jedná se o jednu z nejvyspělejších a nejpokrokovějších zemí na světě.

4.10.1 PEST analýza Finska

Politicko-právní faktory: V zemi vládne parlament, v dnešní době opět socialisticky orientovaný. Finsko bylo ve své historii začleňováno ke Švédsku (v návaznosti na tuto skutečnost se ve školách stále učí švédština) a Rusku, svoji samostatnost začalo budovat především ve 20. století, a to včetně většího ekonomického rozmachu. Následovalo socialistické pojetí státu, ekonomický růst a dnes patří země mezi vysoce rozvinuté státy světa s mnohými výhodami. V letech 2018 a 2019 se umístilo na první příčce před Dánskem v žebříčku nejšťastnějších zemí světa. V 1995 vstoupil stát do EU a jako jediný Skandinávský stát přijal euro, a to už v roce 1999. (58)

Ekonomické faktory: Finsko je volná tržní ekonomika a vysoce industrializovaná. Klíčové oblasti jsou dřevozpracující průmysl, zpracování kovů, strojírenství, telekomunikace a elektronika. Okolo jedné třetiny závisí finská ekonomika na exportu, což je méně v Dánsku, avšak stále se jedná o poměrně veliký poměr. Oproti sousedům musí z části dovážet energii a podobně jako Island či Dánsko i řadu nerostných surovin. Zemědělství i přes poměrně nehostinné podmínky zvládne zajistit základní produkty. Finská ekonomika nemá za sebou příliš šťastná období v poslední dekádě. V roce 2009 se HDP propadlo vlivem krize o 8 % a růst zažila ekonomika jen nepatrný, navíc od roku 2018 jsme pozorovali zpomalování a za rok 2020 z důvodů pandemické krize ekonomika utrpěla další ránu.

Částečně zlepšená čísla do roku 2018 začala v tomhle roce nabývat opět negativního charakteru a stoupla míra inflace. Počet nezaměstnaných se dařilo snižovat, nyní však narůstá. Největší vývoz směřuje do Německa (okolo 15 % celkového vývozu) dále poté do Švédska (přes 10 %), Ruska a Číny. Nejvíce produkováných výrobků jsou stroje a výrobky zpracovatelského průmyslu, suroviny a chemické výrobky. V otázce dovozu je na prvním místě opět Německo, poté Rusko s 11 % na celkovém dovozu, Švédsko a Čína. Dováží se především stroje a dopravní zařízení, minerální paliva a další výrobky zpracovatelského průmyslu.

Za klíčového obchodního partnera můžeme označit Švédsko, protože jasně převyšuje ostatní státy v míře investic do země. Finové poté nejvíce investují v Nizozemsku. Na základě konkurenceschopnosti i podle zprávy Světového ekonomického fóra z roku 2019 můžeme říct, že Finsko je nejméně konkurenceschopnou zemí ze Skandinávie, nicméně

celosvětově velmi konkurenceschopný stát a ekonomika. Odhady poměru vládního dluhu k HDP mohou kvůli pandemické situaci dosáhnout až 74 % HDP. Na rozdíl od Dánska či Švédska v minulém století byl prostor pro ukládání úspor směřujících do cenných papírů relativně omezený, důvodem byl odlišný vývoj a pojetí řízení institucemi oproti dalším státům. Později však došlo k liberalizaci a dnes již bankovní sektor funguje na podobné bázi jako kdekoliv jinde. Daňové zatížení je podstatně nižší než ve Švédsku a Dánsku. (58,59,60,61)

Sociální faktory: V zemi žije přes 5,5 milionů obyvatel, největší aglomeraci tvoří hlavní město Helsinky. Přírůstek obyvatel byl v roce 2019 jen 0,12 % i tak se jedná o vyšší číslo než v Dánsku. Finové řadíme mezi ugrofinské národy pocházející od Uralu, přičemž doposud jsme sledovali státy základem germánského původu. Po pádu Sovětského Svazu v roce 1991 do Finska začalo proudit mnoho migrantů z Pobaltí. I přes nižší konkurenceschopnost jsou Finové ve svém velmi šťastní. (58)

Technologické faktory: Technologie byla po dlouhé období zainteresována v elektronice a telekomunikačních zařízeních. Společnost NOKIA se stala velmi silným hráčem v tomto odvětví. Další technologie je soustředěná do průmyslu k průmyslovým strojům a technologiím, které hojně Finsko produkuje. V poslední době je zvýšená snaha o investice do technologií s ekologickým podtextem a energetickým zařízením. (59)

4.10.2 SWOT analýza Finska

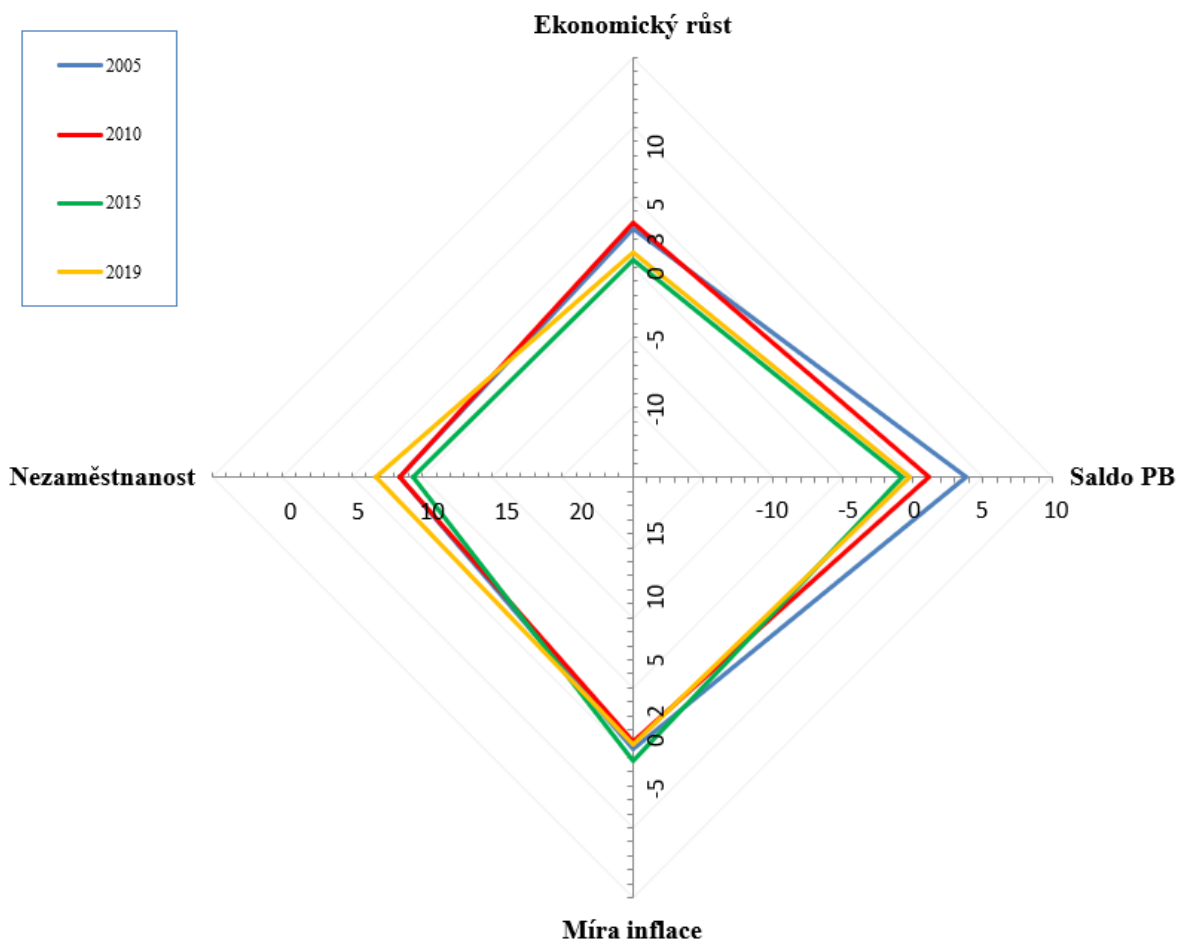
V následující tabulce jsem vypracoval parametry SWOT analýzy pro Finsko podle mých získaných dat při tvorbě této práce.

Tabulka 10 - SWOT analýza Finska (vlastní zpracování)

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - Značné státní podpory pro investory a jejich zrovnoprávnění s domácími - Různorodost obchodních partnerů - Lesní bohatství - Nízká inflace - Vysoká kvalifikace obyvatelstva - Důraz na inovace a eko průmysl 	<ul style="list-style-type: none"> - Velká nezaměstnanost - Značná část pracujících v průmyslu - Zadluženost - Pomalý růst ekonomiky - Závislost na exportu
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Vybudování nových energetických zdrojů - Investice do hi-tech - Investice do eko průmyslu - Zajištění dohod o volném obchodu - Transformace hospodářství do sektoru služeb 	<ul style="list-style-type: none"> - Stárnutí populace a nízký přirozený přírůstek obyvatelstva - Levnější konkurence v průmyslových výrobcích z východu

4.10.3 Magický čtyřúhelník Finska

Následující grafy magických čtyřúhelníků zpracovaných na základě mnou získaných dat nám pomohou objasnit vývoj ekonomiky Finska mezi roky 2005–2019.

Graf 18 - Magický čtyřúhelník Finska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)

Finská ekonomika ve sledovaném období 2005-2019 postupně ztrácela na síle, přičemž můžeme pozorovat vysokou nezaměstnanost, slabý ekonomický růst, a především horšící se situaci salda platební bilance. Nezaměstnanost o velikosti téměř deseti procent, záporným výsledkem salda platební bilance a pouhý půl procentní ekonomický růst v roce 2015 je zdárným dokladem slabého výkonu tamní ekonomiky. Ze sledovaných zemí vykazuje nejnižší stabilitu společně s Islandem. Téměř s jistotou se dá predikovat, že pandemická krize finskou ekonomiku ještě zhorší a bude vykazovat stále menší plochy magického čtyřúhelníku. Finsko nutně potřebuje impulz do ekonomiky, aby opět mohlo zdárně konkurovat svým skandinávským sousedům.

4.11 Dopad covidu-19 na současnou konkurenceschopnost

4.11.1 Island

Opatření vůči koronaviru byla od počátku mírná, kulminace byla počátkem dubna 2020. Na přelomu let 2020 a 2021, kdy v mnoha zemích propukly další vlny a počet očkovaných byl stále nízký však Island zcela nezavřel hranice a za dodržování hygienických opatření bylo možné dále cestovat. Důvodem je především efektivní trasování. Samotní Islandané přečkali pandemii poměrně hladce díky distanci, dobrovolné izolaci. Zavřené byly bazény, muzea, knihovny, restaurace. Mateřské a základní školy fungovaly a vyšší školy zůstaly zavřené.

Ostrovní stát již v průběhu roku 2020 očekával pokles hospodářských aktivit o 11 % a hlavním důvodem je špatná situace v cestovním ruchu. Prognózy vlády odhadují vzrůst nezaměstnanosti na míru okolo 10 %. Dobrou zprávou je, že státní dluh by měl zůstat pod úrovní dosaženou po finanční krizi před deseti lety. Vývoz mořských produktů zůstal stabilní a export hliníku se dokonce zvýšil, i přes klesající ceny. Od ledna 2020 z 3,5 % nezaměstnanosti stoupla nezaměstnanost na 7 % v dubnu. Od půlky března téhož roku centrální banka snížila úrokovou sazbu z 2,75 % na 1 % a tím umožnila snazší přístup k úvěrům díky odstranění požadavků na rezervy bank v komerčním sektoru. Centrální banka nakupovala státní dluhopisy na sekundárním trhu, což znamenalo dostatečnou likviditu finančnímu systému. Islandská koruna oslabila o 15 % a inflace nevzrostla z důvodu, že ceny komodit obecně klesly. Pandemie zapříčinila i zjednodušení insolvenčního rámce.

Na rok 2021 vláda předpokládá růst HDP o 3 %, klesající charakter nezaměstnanosti.
(62)

4.11.2 Norsko

S poklesem HDP za rok 2020 norská vláda očekává i další růst nezaměstnanosti. Během pandemie se zvýšil fiskální deficit a bylo nutné čerpat z fondu bohatství. Inflace spotřebitelských cen klesla a problémy zažil obchod s ropou, který zažil značný šok. Znamenalo to prudký pokles ekonomiky. Cena za ropu klesla a poptávka ve značné míře také. V počátcích krize došlo ke znehodnocení kurzu měny vůči euru o více než 15 % a index akcií Norska padal o 30 %.

Během pandemie se v roce 2020 uzavřely školy a panovala přísná omezení ve službách a byla silně podporovaná práce na dálku. Národní banka pomohla snížením úrokových sazeb

a opatřením na podporu likvidity. Prohloubení deficitu se počítá na 5 % HDP. Domácnosti získali možnost odkladu daní a vláda podporovala OSVČ dávkami. Mezi další pomoci patřily dočasné vyplácení mezd propuštěným a podpora podniků při platbě fixních nákladů. Byl snížen odvod na sociálním pojištění a byla zaznamenána pomoc při úvěrech. Cílená pomoc směřovala do oblasti letecké dopravy a ropného průmyslu. Oživení ekonomiky se předpokládá pomalé. Fakt neulehčuje ani velká zadluženost domácností. (63)

4.11.3 Švédsko

Švédsko s opatřením vůči nemoci bylo nejbenevolentnější ze všech těchto ekonomik. Oproti uzavřenosti Dánska můžeme s nadsázkou hovořit o protikladech jako je den a noc. Švédsko vydávalo čistě jen doporučení (např. co nejvíc pracovat na homeoffice) a nechala velkou část služeb plně funkčními, omezené byly návštěvy v domovech pro seniory a zavřené zůstaly vyšší úrovně vzdělávání. Na tento stát přesto dolehla slabá zahraniční poptávka a s tím spojený propad investic.

Velká ochranná opatření směřovala především do ekonomiky. Byl zajištěn systém krátkodobé práce, který potlačuje růst nezaměstnanosti. Mezi další pomoc řadíme odklad daní, sociálního zabezpečení a poskytovala pomoc pro poskytnutí úvěrů, plateb fixních nákladů. Pro nezaměstnané bylo zvýšeno pojištění, a to včetně možností nového vzdělávání.

Švédská měnová politika patří mezi velmi zdravé a můžeme hovořit, že na krizi byla schopná reagovat poměrně úspěšně. Počet infikovaných byl v tomto státě v roce 2020 poměrně vysoký a značně vysoký vůči svým skandinávským sousedům. Faktem ale je, že velmi kvalitní zdravotnictví první rok pandemie zvládlo. Nezaměstnanost rostla hlavně v důsledku nízké poptávky po automobilech, a odvětví spojené s turistickým ruchem. Podpora vlády dosáhla 16 % celkového HDP a snahou je co možná nejvíce cílená podpora daných odvětví. Mezi výhodnou pomoc můžeme řadit zvýšené dotace pro obce, regiony a zelená pracovní místa. Centrální banka přišla s programem půjček pro firmy prostřednictvím komerčních bank až do výše 10 % HDP, nákup nových aktiv do výše 6 % HDP, a to vše pro zvýšení likvidity. Byla snížena proticyklická kapitálová rezerva na nulu a byla pozastavena amortizace hypoték.

Zotavování se opět očekává pomalé a důvodem je opatrná kupní síla domácností, které sice nejsou díky vládě v krizi, rostou však výdaje. Pokles nezaměstnanosti se rovněž očekává postupný. Na straně Švédska stojí nízký veřejný dluh což znamená snazší pohyb změn v ekonomice. (64)

4.11.4 Dánsko

Dánská vláda očekávala pokles ekonomiky v roce 2020 o 7 %. Přetrvávající pandemická krize až do roku 2021 znamená pro Dánsko nárůst nezaměstnanosti a zcela jistý bankrot četných firem. Dánsko je vysoce závislé na exportu (hlavně potravinářské a farmaceutické produkty) a oživení ekonomiky je do značné míry v dikci zahraniční poptávky. Je potřeba však zmínit rychlou reakci vlády pro podporu ekonomiky. Diskutabilní může být záporná úroková sazba, která je největší ze všech států Skandinávie. OECD doporučuje Dánsku zavádět cílenou pomoc v různých odvětvích. První vlnu v roce 2020 zvládl stát poměrně hladce díky rychlým opatřením a efektivnímu zdravotnickému systému, navíc bylo uzavřené množství služeb a dalších aktivit. Ze strany státu byla velká podpora homeoffice. Po celou dobu od vypuknutí krize Dánsko velmi dbá na přeshraniční přechod a kontroluje nově příchozí. Ekonomická aktivita se v první fázi snížila v rozmezí od 10 do 20 % a nejhůř na tom byli oblasti kultury, sportovní oblast, restaurace a další. Vláda již v březnu 2020 schválila program na podporu zaměstnanosti, díky čemuž mohlo zůstat 7 % pracovních míst na dovolené. Celková podpora do podzimu 2020 se v Dánsku vyšplhala na 18 % HDP a rovněž jako v jiných státech byl podnikům umožněn odklad daní. Další pomoc směřovala na pokrytí fixních nákladů podniků a samotných OSVČ. Centrální banka chce udržet pevný navázaný kurz k euru. Oživení ekonomiky je předpokládáno pomalé a odhad je, že nejvíce přispějí poptávky domácností a podnikové investice. Další předpoklad očekává zpožděný nárůst nezaměstnanosti a krach mnoha firem. (65)

4.11.5 Finsko

Republika se dostala rokem 2020 do hluboké recese, propadla se soukromá spotřeba, investice i export. Pokles HDP byl z téhož roku predikován na 9,2 % a jen nízké zvýšení v příštích letech. Finsko věří že oživení přinese vývoz a spotřeba, nicméně kvůli vysoké nejistotě se dá očekávat pomalý rozvoj investic. Nezaměstnanost a krachy společností by se měly ještě nějakou dobu navyšovat. OECD doporučuje pomáhat ekonomice velmi konkrétně a cíleně.

Ze zdravotnického hlediska první rok Finsko zvládlo na výbornou. Tamní zdravotnictví bylo dobře připraveno a rovněž fungovaly distanční opatření. Je na místě zmínit, že Finsko má v poměru starší populaci než zbylé státy Skandinávie. Byly uzavřeny školy, zakázáno veřejné shromažďování, restaurace a omezen cestovní ruch. Uvolňování vždy v této zemi přicházelo pomalu.

Hospodářskému růstu se nedařilo již před krizí a krize samotná problém ještě zhoršila. Cestovní ruch a kultura utrpěla největší ránu. Důvěra spotřebitelů klesla na nejslabší úroveň, která kdy byla naměřena. Finsko svou ekonomiku podpořilo do června 2020 v celkové výši 18,6 miliardy eur což odpovídá 7,8 % HDP. Klíčovou pomocí jsou granty pro podniky, pojištění při nezaměstnání a sociální dávky. V další řadě záruky za úvěry firem a zmírnění daňových povinností. Byly sníženy požadavky na kapitálovou přiměřenost úvěrových institucí. Cílem bylo zvýšení jejich úvěrové kapacity o 30 miliard eur, tedy 12,5 % HDP. Systém dočasného propouštění zajišťuje flexibilitu v aspektu zaměstnanosti. Byla zkrácená výpovědní doba pro dočasné propouštění. Oživení ekonomiky se očekává pomalejší, odhad snížení HDP se může ještě zvýšit v závislosti na dalších vlnách pandemie.

(66)

5 NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ EKONOMICKÝCH CYKLŮ A FAKTORŮ KONKURENCESCHOPNOSTI SKANDINÁVSKÝCH EKONOMIK

Na základě provedených analýz lze tvrdit, že vybrané skandinávské ekonomiky jsou na vysoké úrovni rozvoje s velmi vysokou životní úrovní. Region má výbornou strukturu zaměstnanosti, vyjma Islandu zdravý bankovní sektor a nevelké veřejné dluhy. Životní úroveň občanů těchto států je podpořena výbornými sociálními službami, vysokými mzdami a snadně dostupnými a zároveň levnými energiemi. Skandinávie přesto disponuje potenciálem dalšího růstu. Z důvodu narůstajícího globálního zájmu a politického tlaku, doporučuji pro zvýšení konkurenceschopnosti, dále rozvíjet technologie a průmysl zaměřující se na ekologii a na snižování emisí a uhlíkové stopy. V souvislosti s investicemi do těchto moderních technologií doporučuji také zvýšení investic do rozvoje robotiky, automatizace, dopravy a medicínské oblasti jakožto lukrativních oblastí s velkým ziskovým potenciálem. Pro vyšší konkurenceschopnost na mezinárodních trzích doporučuji usilovat o snížení zadluženosti domácností, které je vůči veřejnému dluhu ve Skandinávii značné, a to skrze zvýšením úrokových sazeb, vyjma Islandu. Doporučuji se soustředit na navýšení produktivity práce, a to i za pomoci nových metod, jako je například zkrácená pracovní doba, jenž má zvyšovat efektivitu práce. Doporučuji nadále vytvářet investiční pobídky pro zahraniční investory a přísun kapitálu. Kromě přísunu investic je vhodné, aby skandinávské státy usilovaly o expanzi na nové trhy, a to především do Ameriky a stále se rozvíjejícího trhu Asie.

5.1 Island

Island zažil v 21. století velký ekonomický rozmach a růst životní úrovně. Dobré časy jsou však prokládány těžkými zkouškami v době krizí ať už finanční nebo pandemické. Doporučuji pokračovat ve zklidňování situace v bankovním sektoru i mimo jiné snížením úrokových sazeb, které má z analyzovaných států nejvyšší, a to s cílem stability veřejných financí. V návaznosti na současnou pandemickou krizi doporučuji věnovat značné úsilí pomoci cestovnímu ruchu a dopravě ať už umožněním znovu prouděním turistů na ostrov či formou odpouštění daní, veřejných investic a jiné cílené pomoci. Těmito kroky by se mělo předejít nárůstu nezaměstnanosti. Obě krize odhalily slabé místo Islandu, a proto doporučuji diverzifikovat hospodářství s cílem větší konkurenceschopnosti a menšího dopadu případných krizí. Je zapotřebí snížit závislost ekonomiky na cestovním ruchu, rybolovu a

výrobě hliníku. Pro Island doporučuji hledat nové trhy s možností exportu, a to především do Ameriky nebo v brzké době navázat nové obchodní smlouvy s Velkou Británií po jejím odchodu z EU. Ostrov je silně obchodně orientovaný na Evropu a tyto kroky napomohou konkurenceschopnosti. Z hlediska energií by měl Island řešit otázku, jakým způsobem by mohl dopravovat energii do Evropy či Ameriky za účelem zvýšení ekonomických zisků. Otázku budí vstup do EU, protože na jedné straně by mohl Island disponovat stabilní silnou měnou a širšími možnostmi obchodní expanze, na druhou stranu musí brát na mysl hrozbu v podobě regulí rybolovu a dalších unijních nařízení.

5.2 Norsko

Norsko je známé svým rozvinutým hospodářstvím, jako ekonomika značných příjmů z ropného průmyslu a štedrosti sociální politiky státu. V posledních letech můžeme přesto pozorovat stagnaci v hospodářském rozkvětu. Hlavní příčinou byla situace na trhu s ropou. V současné době je zapotřebí pomoci ropnému průmyslu jak finančně, tak cestou obchodní s cílem zvýšení poptávky, neboť tento sektor ekonomiky byl v roce 2020 zasažen nejcitelněji. Mimo jiné doporučuji využít státních fondů pro znovu rozběhnutí ekonomiky a zamezení nárůstu nezaměstnanosti. V návaznosti na potíže s ropou doporučuji i Norsku diverzifikaci hospodářství s cílem zmenšení závislosti na ziscích z ropy. Potenciální oblasti budoucích investic mohou být eko-průmysl a hi-tech průmyslové technologie, které mohou pomoci přinést další ekonomický růst. Investice do vzdělávání, vědy a výzkumu by měli znamenat zvýšení produktivity práce, a tudíž i větší schopnost konkurovat. Doporučuji řešit otázku možnosti dopravy energie do ostatních států pomocí nových distributorských stavebních sítí s cílem co nejmenší ztráty energie během transportu a zvýšením ekonomického zisku.

5.3 Švédsko

Největší ekonomikou v regionu s nejvyšším počtem obyvatel pyšnicí se vysokými sociálními jistotami je Švédsko. Zemi obě krize v posledních deseti letech nezasáhly tak citelně jako jiné státy světa díky svým zdravým veřejným financím a rychlé státní pomoci. Přesto pro Švédsko v návaznosti na tuto pandemickou krizi doporučuji cílené investice do zasažených odvětví ekonomiky, a to především do cestovního ruchu, dopravy a pohostinství. Investice do ekologických projektů, elektroniky, robotiky, vědy a výzkumu by měly pomoci zmírnit nárůst nezaměstnanosti, a tudíž udržet si svou konkurenceschopnost v těchto odvětvích. Švédsko zažívá oproti zbylým sledovaným státům největší přírůstek migrace a

s tím je spojená zátěž v sociální oblasti a kriminalitě. Z toho důvodu doporučuji rozvíjet vzdělávací programy s cílem kvalifikovat a zaměstnat novou pracovní sílu, aby tato migrace neznamenal problémy, ale konkurenční výhodu z pohledu velikosti ekonomiky a tím i silnější postavení například v EU při prosazování svých zájmů. Rovněž doporučuji nadále rozvíjet investiční pobídky s cílem přilákání zahraničního kapitálu a snahu expandovat na mimo kontinentální trh pro získání nových obchodních příležitostí. Otázka zůstává v daňovém zatížení, které má Švédsko značně vysoké a může odrazovat zahraniční investory, na druhou stranu je potřeba vnímat úspěšnost sociální politiky v posledních desítkách let. Osobně doporučuji zvážit alespoň částečné snížení daní z důvodu lepší konkurenceschopnosti švédských firem.

5.4 Dánsko

Dánsko je v mnohém považováno za vzorový stát kvůli své stabilní ekonomické situaci, nízké inflaci, vysoké podpoře občanů i firem ze strany státu a kvalifikované pracovní síle. Přestože Dánové nejsou populačně nejsilnější nebo nemají tak bohaté naleziště ropy jako Norové, tak si udržují velkou konkurenceschopnost dánské ekonomiky, kterou dokládají prakticky veškeré makroekonomické ukazatele provedených analýz. K následkům pandemické krize doporučuji cílit finanční pomoc nejvíce postiženým oblastem ekonomiky, tedy cestovnímu ruchu a službám. Dánsko dlouhodobě drží základní úrokové sazby velmi nízko. V době pandemie byly dokonce záporné. Je na místě doporučit zvýšení úrokových sazeb s vědomím, že svůj úkol, tedy podněcování spotřeby a investic, již splnily. S tímto krokem rovněž souvisí doporučení dočasného snížení daňových povinností s cílem zvýšení konkurenceschopnosti lokálních firem a nalákání zahraničních investorů. Investice do zelené ekonomiky jsou další cestou, jak nastartovat slibnější pozici ekonomiky z pohledu konkurenceschopnosti a dosáhnout snížení nezaměstnanosti. Dánsko musí vnímat celosvětový trend snižování emisí a uhlíkové stopy, protože je v tomto ohledu největší znečišťovatel z analyzovaných zemí. Z toho důvodu doporučuji postupně přecházet na plnou výrobu energie z obnovitelných zdrojů a hledat možnosti, jak dále snižovat emise v rámci rozvinutého dánského zemědělství.

5.5 Finsko

Finská republika se dlouho potýkala s následky finanční krize a stávající pandemická znamená další složité období pro tento stát. Pro současnost doporučuji rozvíjet a propojovat programy pro nezaměstnané s místními podniky a úřady sociální oblasti pro snížení

nezaměstnanosti. Z hlediska Skandinávie řadím Finsko mezi málo konkurenceschopné. Značnou nevýhodou finské ekonomiky je struktura zaměstnanosti, kdy přes 20 % pracujících obyvatel najdeme ve výrazně cyklických průmyslových odvětvích. Pro zvýšení konkurenceschopnosti doporučuji diverzifikaci hospodářství s cílem rozšíření sektoru služeb podobně jako u západních sousedů. Rozvíjením fondů v jiných segmentech hospodářství, jmenovitě například hi-tech technologie či eko-průmysl přinese do budoucna ekonomický růst. Finsku se přes potíže ekonomiky daří v posledních letech zvyšovat produktivitu práce skrze experimenty na trhu práce, jako je například čtyřdenní pracovní týden. Z tohoto důvodu je vhodné se zabývat podobnými, jinde ověřenými řešeními trhu práce, s cílem zvýšení efektivity trhu práce. Doporučuji vytvářet investiční pobídky pro zahraniční investory, popřípadě pro oživení ekonomiky uvažovat o snížení daňové povinnosti novým tuzemským či zahraničním firmám.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývá makroekonomickou analýzou faktorů konkurenceschopnosti vybraných skandinávských ekonomik a doporučení pro jednotlivé země, jak zvýšit jejich konkurenceschopnost. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část představuje rešerši o využívaných makroekonomických ukazatelích a jejich vzájemné propojenosti směrem ke konkurenceschopnosti prostřednictvím teoretického základu pro aplikované analýzy SWOT, PEST a Magického čtyřúhelníku.

Praktická část je analýzou vybraných ekonomik prostřednictvím základních makroekonomických ukazatelů a vybraných faktorů. Souhrnná analýza poskytuje ekonomické informace o jednotlivých státech podrobněji. Do závěrů praktické části je zahrnuto dění daných zemí v době celosvětové pandemie s opatřeními, které byly zavedeny. Závěr praktické části je věnován konkrétním doporučením plynoucím z provedených analýz, zaměřených na rozvoj ekonomik, obraně vůči nastalé krizi a možnostem pro získání dalších konkurenčních výhod.

Oblast Skandinávie patří z ekonomického hlediska mezi jedny z nejúspěšnějších teritorií světa s potenciálem růstu a zvyšováním životní úrovně. Mnohé ze států předčí své sousedy v určitých segmentech ekonomického pohledu a jindy zase ztrácejí. V budoucí době je potřeba nepromeškat příležitosti a znovu rozběhnout ekonomický růst, mimo jiné i za pomoci cílených investic do moderních technologií a ekologie. Státy musejí dovršit svůj přechod na segment služeb a zajistit stabilní monetární politiku.

Závěrem chci dodat, že mi bylo velkým potěšením pracovat na této práci, neboť jsem získal další cenné poznatky v rámci globálních trhů a konkurenci v nich. Jsem rád, že jsem mohl studovat a analyzovat jedny z nejvyspělejších ekonomik světa. Věřím, že tato práce bude přínosným materiálem k dalším studiím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- (1) ARNOLD, Roger A. Macroeconomics. Thirteenth edition. Australia: Cengage, 2019, 579 s. ISBN 9781337617390
- (2) CZESANÝ, Slavoj a Zdenka JOHNSON. Ekonomický cyklus, hospodářská politika a bohatství zemí. V Praze: Oeconomica, 2012, 235 s. ISBN 978802451863
- (3) JONES, Charles I. Macroeconomics. New York: W.W. Norton & Company, 2021, 656 s. ISBN 978-0-393-41733-3
- (4) SLANÝ, Antonín, 2008. Konkurenceschopnost ekonomiky: (komparace zemí 10CE). Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4725-9
- (5) SLANÝ, Antonín, 2006. KONKURENCESCHOPNOST ČESKÉ EKONOMIKY: (VÝVOJOVÉ TRENDY). Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-4157-9
- (6) SOUKUP, Jindřich et al. Makroekonomie. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Management Press, 2018, 535 s. ISBN 9788072615377
- (7) SCHILLER, Bradley R. a Karen GEBHARDT. Essentials of economics. Eleventh edition. New York: McGraw-Hill Education, 2020, 387 s. ISBN 978-1-260-22533-4
- (8) ZEMÁNEK, Josef a Jiří LACINA. *Příručka pro začínající podnikatele*. Computer Media, 2011, 96 s. ISBN 9788074021091.
- (10) KORÁB, Vojtěch, Jiří PETERKA a Mária REŽŇÁKOVÁ. *Podnikatelský plán*. Brno: Computer Press, c2007, 216 s. ISBN 9788025116050
- (13) JÍLKOVÁ, Eva a Jarmila ZIMMERMANNOVÁ, 2018. *MAKRO EKONOMIE: studijní opora pro kombinované studium*. Olomouc.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

(9) SWOT Analysis: How to Develop a Strategy For Success [online], 2021. MindTools [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.mindtools.com/pages/article/newTMC_05.htm

(11) PEST ANALÝZA [online], ©2019. Klatovy [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://edolo.cz/clanky/pest-analyza/>

(12) What is PESTLE Analysis? An Important Business Analysis Tool [online], 2021. PESTLE analysis [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://pestleanalysis.com/what-is-pestle-analysis/>

(14) GDP (current US\$) - Sweden, Norway, Denmark, Finland, Iceland, 2021. Data.worldbank [online]. The World Bank Group [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=SE-NO-DK-FI-IS&view=chart>

(15) GDP per capita (current US\$) - Sweden, Norway, Denmark, Iceland, Finland, 2021. Data.worldbank [online]. The World Bank Group [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SE-NO-DK-IS-FI>

(16) Population, total – Iceland, Sweden, Denmark, Norway, Finland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2019&locations=IS-SE-DK-NO-FI&start=2019>

(17) Gross domestic product (GDP), 2021. Oecd [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

(18) GDP (current US\$) - Sweden, Norway, Denmark, Finland, Iceland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=SE-NO-DK-FI-IS&start=1988&view=chart>

(19) GDP growth (annual %) - Sweden, Norway, Denmark, Finland, Iceland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2019&locations=SE-NO-DK-FI-IS&start=2005&view=chart>

(20) GDP per capita, PPP (current international \$) - Sweden, Norway, Denmark, Iceland, Finland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?locations=SE-NO-DK-IS-FI>

(21) Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Sweden, Norway, Denmark, Finland, Iceland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2020&locations=SE-NO-DK-FI-IS&start=2005>

(22) Inflation, consumer prices (annual %) - Sweden, Norway, Denmark, Iceland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2019&locations=SE-NO-DK-IS&start=2005>

(23) Current account balance (% of GDP) - Sweden, Iceland, Norway, Denmark, Finland [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.GD.ZS?end=2019&locations=SE-IS-NO-DK-FI&start=2005>

(24) Trade in goods and services [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm>

(25) Co jsou přímé zahraniční investice? [online], 2021. MONETA Money Bank [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/prime-zahranicni-investice>

(26) Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) - Iceland, Norway, Sweden, Finland, Denmark [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2014&locations=IS-NO-SE-FI-DK&start=2005>

(27) Employment in agriculture (% of total employment) (modeled ILO estimate) - Finland, Sweden, Norway, Iceland, Denmark [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?end=2019&locations=FI-SE-NO-IS-DK&start=2005>

(28) Employment in industry (% of total employment) (modeled ILO estimate) - Iceland, Denmark, Finland, Sweden, Norway [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.ZS?end=2019&locations=IS-DK-FI-SE-NO&start=2005>

(29) Employment in services (% of total employment) (modeled ILO estimate) - Iceland, Denmark, Finland, Sweden, Norway [online], 2021. World Bank Group [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.ZS?end=2019&locations=IS-DK-FI-SE-NO&start=2005>

- (30) Employment rate [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm>
- (31) Average wages [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/earnwage/average-wages.htm>
- (32) Labour productivity and utilisation [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/lprdty/labour-productivity-and-utilisation.htm>
- (33) General government debt [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm#indicator-chart>
- (34) ICELAND [online], 2019. INTERNATIONAL MONETARY FUND: International Monetary Fund Washington, D.C., (15/72) [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1572.pdf>
- (35) Iceland [online], 2019. s&p global ratings [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.government.is/library/Files/Summary_Iceland__May-17-2019.pdf
- (36) Long-term interest rates [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm>
- (37) Gross domestic spending on R&D [online], 2021. OECD Data [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>
- (38) Energy. Government.is [online]. Reykjavík [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.government.is/topics/business-and-industry/energy/>
- (39) Contribution of tourism to GDP remains virtually unchanged from 2016 to 2019, 2020. Statice.is [online]. Reykjavík [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.statice.is/publications/news-archive/tourism/tourism-satellite-accounts-2018-2019/>
- (40) Iceland, 2021. Oecd-ilibrary.org [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2fde1a1d-en/index.html?itemId=/content/component/2fde1a1d-en>
- (41) Iceland: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2009 to 2019, 2021. Statista.com [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/398787/iceland-gdp-distribution-across-economic-sectors/>
- (42) NUMBERS OF FOREIGN VISITORS, 2020. Ferdamalastofa.is [online]. [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://www.ferdamalastofa.is/en/research-and-statistics/numbers-of-foreign-visitors>

- (43) WORKMAN, Daniel, 2021. Iceland's Top 10 Exports. Worldstopexports.com [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.worldstopexports.com/icelands-top-10-exports/>
- (44) Iceland | Imports and Exports | World | ALL COMMODITIES | Value (US\$) and Value Growth, YoY (%) | 2009-2020, 2021. TrendEconomy.com [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://trendeconomy.com/data/h2/Iceland/TOTAL>
- (45) Human Development Index (HDI) Ranking, 2020. Hdr.undp.org [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <http://www.hdr.undp.org/>
- (46) Island: Zahraniční obchod a investice, 2019. Businessinfo.cz [online]. Oslo: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/island-zahranicni-obchod-a-investice/>
- (47) Island: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. Businessinfo.cz [online]. Oslo: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/island-zahranicni-obchod-a-investice/>
- (48) The fund, 2021. Nbim.no [online]. Oilfund, Norges Bank Investment Management [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.nbim.no/>
- (49) Norsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. Businessinfo.cz [online]. Oslo: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/norsko-zahranicni-obchod-a-investice/>
- (50) Top 10 fishing nations worldwide in 2018 (in million metric tons)*, 2021. Statista.com [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/240225/leading-fishing-nations-worldwide-2008/>
- (51) Norsko: Zahraniční obchod a investice, 2019. Businessinfo.cz [online]. Oslo: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/norsko-zahranicni-obchod-a-investice/>
- (52) Švédsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. Businessinfo.cz [online]. Stockholm: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/svedsko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/#>
- (53) Švédsko: Zahraniční obchod a investice, 2019. Businessinfo.cz [online]. Stockholm: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/svedsko-zahranicni-obchod-a-investice/>
- (54) Dánsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. Businessinfo.cz [online]. Kodaň: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/dansko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

(55) Dánsko: Zahraniční obchod a investice, 2019. Businessinfo.cz [online]. Kodaň: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/dansko-zahranicni-obchod-a-investice/>

(56) Denmark | Imports and Exports | World | ALL COMMODITIES | Value (US\$) and Value Growth, YoY (%) | 2009-2020, 2021. Trendeconomy.com [online]. TrendEconomy [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://trendeconomy.com/data/h2/Denmark/TOTAL>

(57) DANISH FOREIGN TRADE IN FIGURES, 2021. Santandertrade.com [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/denmark/foreign-trade-in-figures>

(58) Finsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, 2019. Businessinfo.cz [online]. Helsinky: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/finsko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/#>

(59) Finsko: Zahraniční obchod a investice, 2019. Businessinfo.cz [online]. Helsinky: Zastupitelský úřad ČR [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/finsko-zahranicni-obchod-a-investice/>

(60) SCHWAB, Klaus, 2019. The Global Competitiveness Report: 2019 [online]. Switzerland: World Economic Forum [cit. 2021-5-13]. ISSN 978-2-940631-02-5.

(61) Finland, 2021. Data.oecd.org [online]. OECD [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: https://data.oecd.org/finland.htm#profile-society%20https://www.crr.cz/wp-content/uploads/documents/2019/08/30/1567146168_1710_Finsko_AMSP.pdf

(62) Iceland Economic Snapshot, 2020. Oecd.org [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/iceland-economic-snapshot/>

(63) Norway Economic Snapshot, 2020. Oecd.org [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/norway-economic-snapshot/>

(64) Denmark Economic Snapshot, 2020. Oecd.org [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/denmark-economic-snapshot/>

(65) Sweden Economic Snapshot, 2020. Oecd.org [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/sweden-economic-snapshot/>

(66) Finland Economic Snapshot, 2020. Oecd.org [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/economy/finland-economic-snapshot/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Struktura ekonomických modelů (1)	13
Obrázek 2 - Fáze hospodářského cyklu (vlastní zpracování)	26
Obrázek 3 - Vývoj počtu turistů na Islandu, 2016-2020 (42).....	58

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - HDP zemí Skandinávie v roce 2019 (14,15,16).....	38
Tabulka 2 - Růst ročního HDP v procentech v letech 2005-2019 (19)	40
Tabulka 3 - Vývoj velikosti dovozu a vývozu v procentech ku HDP, 2005-2020 (24)	46
Tabulka 4 - Přímé zahraniční investice, čistý příliv 2005-2019, v mld. USD (26)	49
Tabulka 5 - Struktura zaměstnanosti v sektorech v jednotlivých státech, v procentech 2005-2019 (27,28,29).....	50
Tabulka 6 - SWOT analýza Islandu (vlastní zpracování).....	60
Tabulka 7 - SWOT analýza Norska (vlastní zpracování).....	64
Tabulka 8 - SWOT analýza Švédska (vlastní zpracování)	68
Tabulka 9 - SWOT analýza Dánska (vlastní zpracování).....	72
Tabulka 10 - SWOT analýza Finska (vlastní zpracování).....	76

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Základní schéma grafu Magického čtyřúhelníku (vlastní zpracování)	35
Graf 2 - Vývoj HDP ve Skandinávských zemích (1990-2019, v miliardách \$), (17,18)	39
Graf 3 - Parita kupní síly v tisících dolarech aktuálního kurzu 2021, 1990-2019 (20)	41
Graf 4 - Magický čtyřúhelník zemí Skandinávie v roce 2019, v procentech (19,21,22,23)	42
Graf 5 - Míra inflace v procentech, 2005-2019 (22).....	43
Graf 6 - Míra nezaměstnanosti Skandinávských států v procentech, 2005-2020 (21)	44
Graf 7 - Saldo běžného účtu platební bilance v procentech ku HDP, 2005-2019 (23)	47
Graf 8 - Míra zaměstnanosti v procentech v populaci 15-64 let, 2005-2020 (30).....	51
Graf 9 - Vývoj průměrné mzdy za rok, v tisících dolarech, 2005-2019 (31)	52
Graf 10 - Produktivita práce, roční míra v procentech, 2005-2020 (32)	53
Graf 11 - Vývoj velikosti státního dluhu v procentech ku HDP, 2005-2019 (33,34,35).....	54
Graf 12 - Dlouhodobé úrokové sazby celkem v procentech, 2005-2020 (36).....	55
Graf 13 - Výdaje na výzkum a vývoj v letech 2005-2019 v procentech ku HDP (37).....	56
Graf 14 - Magický čtyřúhelník Islandu v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)	61
Graf 15 - Magický čtyřúhelník Norska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)	65
Graf 16 - Magický čtyřúhelník Švédska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)	69
Graf 17 - Magický čtyřúhelník Dánska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23)	73
Graf 18 - Magický čtyřúhelník Finska v letech 2005,2010,2015,2019 v % (19,21,22,23) .	77